

Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020

Sammanfattning

I betänkandet behandlar försvarsutskottet regeringens proposition Sveriges försvar 2016–2020 (2014/15:109), följdmotioner som väckts med anledning av propositionen och vissa motioner om försvarspolitiska frågor från den allmänna motionstiden 2014. Motionerna tar upp frågor om bl.a. Försvarsmaktens uppgifter, mål för det militära och det civila försvaret, personalförsörjning, materieförsörjning och de ekonomiska förutsättningarna under försvarsinriktningsperioden. Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motioner.

Med bifall till propositionen föreslår utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag om mål för det militära respektive det civila försvaret och ett förslag om inriktningen för krigsförband i Försvarsmaktsorganisation 2016. Dessutom föreslår utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag om att de krav på operativ förmåga som riksdagen tidigare beslutat ska upphöra att gälla vid utgången av 2015.

I betänkandet finns 23 reservationer (SD, V och FP) och två särskilda yttrandena (M, C, FP och KD).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Bakgrund	7
Propositionens huvudsakliga innehåll	8
Utskottets överväganden.....	10
Det militära försvaret och dess mål	10
Försvarsmaktens operativa förmåga och uppgifter.....	12
Det civila försvaret och dess mål.....	17
Försvarsmaktens organisation	23
Gotland	25
Personalförsörjning	27
Könsneutral värnplikt	31
Frivilliga försvarsorganisationer.....	32
Styrningen av försvaret	35
Materieförsörjning och väsentliga säkerhetsintressen	37
Ekonomiska förutsättningar för perioden	41
Försvarslogistik	45
Cyberförsvar.....	48
Reservationer	51
1. Det militära försvaret och dess mål, punkt 1 (SD)	51
2. Det militära försvaret och dess mål, punkt 1 (FP)	52
3. Förändrad ambitionsnivå för Försvarsmakten, punkt 3 (SD)	52
4. Förändrad ambitionsnivå för Försvarsmakten, punkt 3 (V).....	53
5. Förändrad ambitionsnivå för Försvarsmakten, punkt 3 (FP).....	54
6. Det civila försvaret och dess mål, punkt 4 (SD).....	55
7. Det civila försvaret och dess mål, punkt 4 (FP).....	56
8. Försvarsmaktens organisation, punkt 5 (SD).....	57
9. Försvarsmaktens organisation, punkt 5 (FP).....	58
10. Gotland, punkt 6 (FP).....	59
11. Personalförsörjning, punkt 7 (SD).....	59
12. Personalförsörjning, punkt 7 (FP)	60
13. Könsneutral värnplikt, punkt 8 (V)	61
14. Frivilliga försvarsorganisationer, punkt 9 (V).....	61
15. Styrningen av försvaret, punkt 10 (V).....	62
16. Materieförsörjning och väsentliga säkerhetsintressen, punkt 11 (SD).....	63
17. Materieförsörjning och väsentliga säkerhetsintressen, punkt 11 (FP)	64
18. Ekonomiska förutsättningar för perioden, punkt 12 (SD)	64
19. Ekonomiska förutsättningar för perioden, punkt 12 (FP).....	65
20. Försvarslogistik, punkt 13 (SD)	66
21. Försvarslogistik, punkt 13 (FP).....	67
22. Cyberförsvar, punkt 14 (SD).....	67
23. Cyberförsvar, punkt 14 (V)	68
Särskilda yttranden	70
1. Tidigare krav på operativ förmåga, punkt 2 (FP).....	70
2. Ekonomiska förutsättningar för perioden, punkt 12 (M, C, KD).....	70

<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	72
Propositionen	72
Följdmotionerna	72
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	75
<i>Bilaga 2</i>	
Försvarsmaktens krigsförband	78
<i>Bilaga 3</i>	
Försvarsutskottets offentliga utfrågning	80

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Det militära försvaret och dess mål**

Riksdagen godkänner regeringens förslag om det mål för det militära försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:109 punkt 1 och avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del och
2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 11.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (FP)

2. **Tidigare krav på operativ förmåga**

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att de krav på operativ förmåga som riksdagen tidigare beslutat ska upphöra att gälla vid utgången av 2015.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:109 punkt 2 och avslår motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del.

3. **Förändrad ambitionsnivå för Försvarsmakten**

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5,

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 10 och 11,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 4, 15–19 och 22–26 samt

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 19.

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (V)

Reservation 5 (FP)

4. **Det civila försvaret och dess mål**

Riksdagen godkänner regeringens förslag om det mål för det civila försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:109 punkt 3 och avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 5–10,

2014/15:837 av Borian Åberg (M) och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 8, 55, 56 och 77.

Reservation 6 (SD)

Reservation 7 (FP)

5. Försvarsmaktens organisation

Riksdagen godkänner regeringens förslag om inriktningen för krigsförband i Försvarsmaktsorganisation 2016. Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:109 punkt 4 och avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 12–14 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 23–26 och 68.

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (FP)

6. Gotland

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 6, 7 och 9,

2014/15:1192 av Christer Engelhardt (S) och

2014/15:2841 av Allan Widman m.fl. (FP, M, C, KD) yrkande 4.

Reservation 10 (FP)

7. Personalförsörjning

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 8 och 15–17,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 21 och 27 samt

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 27.

Reservation 11 (SD)

Reservation 12 (FP)

8. Könsneutral värnplikt

Riksdagen avslår motion

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 13 (V)

9. Frivilliga försvarsorganisationer

Riksdagen avslår motion

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 14 (V)

10. Styrningen av försvaret

Riksdagen avslår motion

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 15 (V)

11. Materielförsörjning och väsentliga säkerhetsintressen

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 12–14,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 20,

2014/15:1128 av Jeff Ahl m.fl. (SD) yrkande 5 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 32 och 35.

Reservation 16 (SD)

Reservation 17 (FP)

12. Ekonomiska förutsättningar för perioden

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 4 och 5 samt

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 18 (SD)

Reservation 19 (FP)

13. Försvarslogistik

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 18,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 28 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 45.

Reservation 20 (SD)

Reservation 21 (FP)

14. Cyberförsvar

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 6.

Reservation 22 (SD)

Reservation 23 (V)

Stockholm den 4 juni 2015

På försvarsutskottets vägnar

Allan Widman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Allan Widman (FP), Åsa Lindestam (S), Hans Wallmark (M), Lena Asplund (M), Alexandra Völker (S), Mikael Jansson (SD), Jan R Andersson (M), Daniel Bäckström (C), Jakop Dalunde (MP), Lotta Olsson (M), Paula Holmqvist (S), Roger Richtoff (SD), Stig Henriksson (V), Mikael Oscarsson (KD), Mattias Ottosson (S), Kalle Olsson (S) och Eva-Lena Jansson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i betänkandet regeringens proposition Sveriges försvar 2016–2020 (2014/15:109), följdmotioner som väckts med anledning av propositionen och vissa motioner om försvarspolitiska frågor från den allmänna motionstiden 2014. Regeringens förslag till beslut i propositionen avser fyra frågor: godkännande av mål för det militära försvaret, mål för det civila försvaret och av inriktningen för krigsförband i Försvarsmaktens organisation 2016. Slutligen föreslår regeringen att riksdagen godkänner att de krav på operativ förmåga som riksdagen tidigare beslutat upphör att gälla vid utgången av 2015.

Vid utskottets sammanträde den 5 maj 2015 beslutade utskottet att föreslå utrikesutskottet att avsnitt 4 Säkerhetspolitiken i regeringens proposition (s. 20–49) samt eventuella följdmotioner inom området lämnas över till ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott, UFöU, för gemensam beredning. Utrikesutskottet beslutade den 7 maj 2015 i enlighet med försvarsutskottets förslag. Försvarsutskottet har därutöver lämnat över vissa motioner från den allmänna motionstiden 2014 till det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet.

Utskottet har som en del i beredningen genomfört en öppen utfrågning om Sveriges försvar för perioden 2016–2020. Utfrågningen hölls i riksdagens förstakammaral den 28 april 2015. Uppteckningen från utfrågningen finns i bilaga 3.

Bakgrund

Den 16 juni 2009 beslutade riksdagen om försvarets inriktning (bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292). Bland annat beslutade riksdagen då om mål för det militära försvaret, om krav på Försvarsmaktens operativa förmåga fr.o.m. 2010 och om insatsorganisationens utformning.

I regeringens proposition Sveriges försvar 2016–2020 (2014/15:109) lämnar regeringen förslag på en ny inriktning för krigsförband i Försvarsmaktens organisation fr.o.m. 2016. Regeringen föreslår mål för det militära och civila försvaret. Dessutom föreslås att de krav på operativ förmåga som riksdagen tidigare beslutat ska upphöra att gälla vid utgången av 2015. Till grund för regeringens proposition ligger bl.a. Försvarsberedningens säkerhets- och försvarspolitiska rapporter Vägval i en globaliserad värld (Ds 2013:33) från maj 2013 och Försvaret av Sverige – Starkare försvar för en osäker tid (Ds 2014:20) från maj 2014.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Den säkerhetspolitiska situationen i Europa har försämrats. Den ryska ledningen har visat att den är beredd att använda sin militära förmåga för att uppnå sina politiska mål. Den försämrade säkerhetspolitiska situationen innebär förändrade krav på den svenska försvarsförmågan. I propositionen redovisar regeringen en inriktning för att stärka den svenska försvarsförmågan och öka den operativa förmågan i krigsförbanden under perioden 2016–2020.

Ytterst ska försvaret kunna möta ett väpnat angrepp. På så sätt skapar försvaret tillsammans med politiska, diplomatiska och ekonomiska medel en tröskel för den som skulle vilja angripa Sverige eller utöva påtryckningar med militära maktmedel. I ljuset av det försämrade säkerhetspolitiska läget och de brister i den operativa förmågan som redovisas ser regeringen ett behov av att under försvarsinriktningsperioden förstärka förvarekonomin med ytterligare 10,2 miljarder kronor utöver tidigare redovisade tillskott.

Den svenska försvarsförmågan syftar ytterst till försvar av det egna territoriet men ska också betraktas som en del i en gemenskap för stabilitet och säkerhet i norra Europa. Sverige har möjlighet och ett ansvar att påverka utvecklingen i Östersjöområdet. Regeringen anser att Sveriges bi- och multilaterala försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten bör fördjupas. Samarbetet med Finland är av särskild betydelse.

Med tanke på utvecklingen i vår omvärld i allmänhet, och i Östersjöområdet i synnerhet, har Gotland en särskilt viktig position. Regeringen föreslår att en ny mekaniserad stridsgrupp organiseras på Gotland.

Totalförsvaret är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvaret består av militärt och civilt försvar. Planeringen för totalförsvaret bör således återupptas och genomföras utifrån de planeringsanvisningar som regeringen beslutat. Planeringen är ett första steg i återupptagandet av det civila försvaret. De statliga myndigheternas förmåga på central och regional nivå att prioritera och fördela resurser vid höjd beredskap bör utvecklas.

Stridskrafterna bör vara anpassade för uppgifter i Sverige och närområdet. Samtliga krigsförband ska ha ett krav på tillgänglighet i fred och ett beredskapskrav för krig eller krigsfara. Vid höjd beredskap ska inget krigsförband ha en beredskap som överstiger en vecka. Alla delar av Försvarmaktens organisation som har uppgifter att lösa i händelse av höjd beredskap bör ges ett krigsduglighetskrav, vilket är en förutsättning för bedömning och värdering av de enskilda krigsförbandens status och därmed krigsorganisationens sammanlagda operativa förmåga. Det är avgörande att krigsförband är personellt och materiellt uppfyllda samt samövade. Övningsverksamheten bör ökas och grundläggande behov av bl.a. personlig utrustning, sambandsmateriel, ammunition och standardfordon bör tillgodoses.

Huvuddelen av arméstridskrafterna organiseras i två brigader. Hemvärnsförbanden är centrala för att upprätthålla militär närvaro i hela Sverige. Ubåtsjaktförmågan bör stärkas. Stridsflygets samtliga resurser bör krigsorganiseras i fyra flottiljer med sex divisioner för att stridsflygets fulla kapacitet ska kunna

utnyttjas. Under överskådlig tid kommer vissa krigsförband att vara beroende av krigsplacerad pliktpersonal. Regeringen anser att en utredning bör tillsättas för att se hur en långsiktigt hållbar personalförsörjning kan uppnås. Den grundläggande militära utbildningen förändras så att den som genomfört utbildningen kan krigsplaceras.

De förändrade kraven på försvaret påverkar även materiel- och logistikförsörjningen. Regeringen avser därför att tillsätta en utredning. Stridsflygsförmågan och undervattensförmågan är tydliga exempel på områden av väsentlig betydelse för Sveriges försvar. Även inom andra områden kan det finnas delar av system som kan betraktas som väsentliga säkerhetsintressen.

Utskottets överväganden

Det militära försvaret och dess mål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag om det mål för det militära försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016 och avslår motionsyrkanden om det militära försvaret.

Utskottet anser att regeringen bör fullfölja det förbättringsarbete kring resultatredovisning som ger riksdagen möjligheter att bedöma regeringens genomförande av inriktningsbeslutet som helhet.

Jämför reservationerna 1 och 2 (SD, FP).

Propositionen

Regeringen föreslår att målet för det militära försvaret fr.o.m. 2016 ska vara att enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige och främja vår säkerhet. Detta ska ske genom att

- hävda Sveriges suveränitet, värna suveräna rättigheter och nationella intressen
- förebygga och hantera konflikter och krig
- skydda Sveriges handlingsfrihet vid politisk, militär eller annan påtryckning och om det krävs försvara Sverige mot incidenter och väpnat angrepp
- skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter.

Regeringen anför att Sverige ska kunna hävda sin suveränitet samt värna svenska suveräna rättigheter och nationella intressen. Genom att kunna förebygga och hantera konflikter och krig ska det militära försvaret, inom ramen för den solidariska säkerhetspolitiken, garantera Sveriges politiska oberoende och självständighet och värna landets territoriella integritet.

Det militära försvaret ska med sin befintliga förmåga och resurser vidare bidra till att skydda samhället och dess funktionalitet vid allvarliga kriser. Detta ska enligt regeringen kunna göras såväl enskilt som tillsammans med andra.

Regeringen anser att målet för det militära försvaret behöver förtydligas så att det militära försvaret även ska skydda den svenska handlingsfriheten i händelse av politisk, militär eller annan påtryckning. Om det krävs ska Sverige kunna försvaras mot incidenter och väpnat angrepp. Enligt regeringen måste försvaret ha förmåga att möta kvalificerade motståndare. För att kunna hantera en försämrad omvärldsutveckling och kunna möta framtida hot måste den militära förmågan kontinuerligt uppdateras. Det kräver bl.a. att krigsförbanden deltar i kvalificerade övningar enskilt och med andra.

Regeringen framhåller att Sverige genom deltagande i internationella krishanteringsinsatser bidrar till fred, stabilitet, hävdande av internationell rätt och respekt för mänskliga rättigheter samt till att motverka hot från stater och icke-statliga aktörer mot svensk och internationell säkerhet.

Motionerna

I motion 2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) anför motionärerna att regeringens förslag till mål för det militära försvaret bör avslås (yrkande 1). I motionen framhålls att utfallet av försvarsuppgörelsen och innehållet i inriktningspropositionen för 2016–2020 är en stor besvikelse för dem som värnar försvarets behov av betydande resursförstärkningar i en orolig tid. Försvarsuppgörelsen räcker inte för att möta ett ökat säkerhetspolitiskt hot enligt motionärernas bedömning.

I motion 2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anför motionärerna att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de övergripande uppgifterna för det svenska försvaret (yrkande 3), dvs. att försvaret ska

- försvara rikets frihet och hävda Sveriges territoriella integritet
- optimera en försvarsallians mellan Sverige och Finland om dessa länder skriver under en sådan
- bistå det civila samhället vid katastrofer, störningar och olyckor
- ge militärt bistånd i internationella insatser.

Motionärerna anför även att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening att det svenska försvaret inte längre ska anses vara av modellen insatsförsvaret utan i stället ska anses vara ett existensförsvaret (yrkande 11).

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen menar utskottet att Sverige ska kunna hävda sin suveränitet och att svenska suveräna rättigheter och nationella intressen ska värnas. Utskottet välkomnar regeringens förslag till förtydligande av målet så att det framgår att det militära försvaret även ska bidra till att skydda den svenska handlingsfriheten i händelse av politiska, militära eller andra påtryckningar. Utskottet vill understryka att Sverige ska kunna försvaras mot incidenter och väpnat angrepp och att det militära försvaret ska bidra till att skydda samhället och dess funktionalitet vid allvarliga kriser med sin befintliga förmåga och sina befintliga resurser.

I det sammanhanget vill utskottet framhålla att det är viktigt att förbättra kommande resultatredovisningar i förhållande till de mål riksdagen beslutar. Detta är nödvändigt för att förbättra riksdagens möjligheter att bedöma regeringens genomförande av inriktningsbeslutet som helhet. Utskottet utgår därför

från att regeringen fullföljer det förbättringsarbete med bl.a. bedömningsgrunder och resultatindikatorer över längre tidsserier som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2015.

Med det som anförts ovan tillstyrker utskottet regeringens förslag till mål för det militära försvaret och anser inte att ytterligare åtgärder krävs i nuläget. Motionsyrkandena avstyrks.

Försvarsmaktens operativa förmåga och uppgifter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag om att de krav på Försvarsmaktens operativa förmåga som riksdagen tidigare beslutat ska upphöra vid utgången av 2015.

Utskottet ställer sig bakom det regeringen anför om att Försvarsmaktens operativa förmåga bör utgå från de förslag till mål för det militära försvaret, samt krav på tillgänglighet i fredstid och beredskap för intagande av höjd beredskap som ges i propositionen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förändrad ambitionsnivå för Försvarsmakten.

Jämför reservationerna 3, 4 och 5 (SD, V och FP) och särskilt yttrande 1 (FP).

Propositionen

Regeringen föreslår att de krav på Försvarsmaktens operativa förmåga som riksdagen tidigare beslutat ska upphöra vid utgången av 2015.

Regeringen anser att Försvarsmaktens förmåga ska svara mot de operativa behoven i Sverige, i närområdet och när det anses lämpligt utanför närområdet, utan krav på återtagning eller komplettering. Regeringen menar därför att Försvarsmaktens operativa förmåga bör utgå från de förslag till mål för det militära försvaret, samt krav på tillgänglighet i fredstid och beredskap för intagande av höjd beredskap, som ges i propositionen. Regeringens bedömning i propositionen är därför att Försvarsmakten bör bidra till målen för vår säkerhet och målet för det militära försvaret genom att enskilt och tillsammans med andra myndigheter, länder och organisationer lösa följande uppgifter:

- Upprätthålla tillgänglighet i fred samt beredskap för intagande av höjd beredskap för att kunna förebygga och hantera konflikter och krig, skydda Sveriges handlingsfrihet inför en politisk, militär eller annan påtryckning och, om det krävs, försvara Sverige mot incidenter och väpnat angrepp
- Främja vår säkerhet genom deltagande i operationer på vårt eget territorium, i närområdet och utanför närområdet

- Upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet och i enlighet med internationell rätt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i områden utanför detta
- Med sin befintliga förmåga och resurser bistå det övriga samhället och andra myndigheter vid behov.

Försvarsmaktens uppgifter ska utvecklas till att uttryckligen innefatta uppgiften att upprätthålla tillgänglighet i fred samt beredskap för intagande av höjd beredskap. Detta krävs enligt regeringen för att kunna förebygga och hantera konflikter och krig samt skydda Sveriges handlingsfrihet inför en politisk, militär eller annan påtryckning. Det krävs även för att försvara Sverige mot incidenter och väpnat angrepp.

Försvarsmakten ska även främja vår säkerhet genom operationer på vårt eget territorium, i närområdet och utanför närområdet samt hävda Sveriges suveränitet och värna suveräna rättigheter och nationella intressen. Försvarsmakten ska hävda Sveriges territoriella integritet genom att övervaka territoriet samt upptäcka och avvisa kränkningar. Vidare ska Försvarsmakten även värna svenska suveräna rättigheter och nationella intressen utanför territoriet i enlighet med internationell rätt. Försvarsmakten ska kunna övervaka havsområden och luftrum i närområdet.

Därutöver understryks i propositionen att Försvarsmakten ska bistå det övriga samhället och andra myndigheter vid behov. Detta stöd ska ges inom ramen för Försvarsmaktens befintliga förmåga och resurser. Stödet till samhället vid allvarliga olyckor och fredstida krissituationer ska inte vara dimensionerande för Försvarsmakten. I vissa fall kan dock stöd till samhället ställa särskilda krav på exempelvis samverkan, planering, övning eller viss beredskap. Det regleras då i särskild ordning. I propositionen framhålls att Försvarsmakten i större omfattning ska kunna bidra med ett kvalificerat stöd till det övriga samhället.

Regeringen anser att alla delar av Försvarsmaktens organisation som har uppgifter vid höjd beredskap bör organiseras som krigsförband och ges ett krigsduglighetskrav som betyder att förbandens förmåga att lösa sina uppgifter definieras. Krigsförbanden utformas i första hand för att kunna möta ett väpnat angrepp. Krigsförband som är utformade för att lösa sådana uppgifter har också en god grund för att lösa uppgifter i fredstid, t.ex. värnandet av den territoriella integriteten och deltagandet i internationella krishanteringsoperationer. Krigsförbanden måste vara bemannade, utrustade och samövade för att lösa sina uppgifter. Alla krigsförband har uppgifter såväl i fred som vid höjd beredskap. Genom att tydliggöra kraven på tillgänglighet i fred och vid beredskap för krig och krigsfara blir kraven på krigsförbanden tydligare. Med krigsduglighet avses hur väl krigsförbandet i sin helhet kan lösa sina huvuduppgifter direkt efter mobilisering vid beslut om höjd beredskap. Beredskapskraven innebär att krigsförbanden med sin befintliga krigsduglighet och utan föregående återtagning ska kunna mobiliseras inom en vecka efter beslut om höjd beredskap.

Alla delar av Försvarsmaktens organisation som har uppgifter att lösa vid höjd beredskap organiseras som krigsförband och ges ett krigsduglighetskrav. Krigsförbanden består av stående förband, kontraktsförband och hemvärnsförband. Utöver krigsförbanden finns det en förbandsreserv och en personalreserv. Krigsförbanden ska kunna hantera svenska klimatförhållanden inklusive vinterförmåga.

För att snabbt stärka det militära försvaret anser regeringen att det är viktigt att vidta åtgärder för att förbättra krigsförbandens förutsättningar att verka. Mobiliseringsplanering och mobiliseringsövningar ska genomföras och utvecklas, liksom beredskapskontroller och beredskapsövningar. Övningar och kontroller är väsentliga för att upptäcka brister och för att åtgärda svagheter i systemet som påverkar effektiviteten och förmågan till mobilisering.

När det gäller ubåtsjaktförmågan anser regeringen att den är viktig för att bl.a. upprätthålla den territoriella integriteten. Ett antal åtgärder vidtas därför för att så tidigt som möjligt säkerställa ubåtsjaktförmågan. Genom en utökad övningsverksamhet och en större redundans med fler besättningar ökar ubåtsjaktförmågan. De fem Visbykorvetterna kompletteras med två Gävlekorvetter vilka halvtidsmodifieras även i fråga om ubåtsjaktförmåga inklusive sensorer och ledningssystem. Regeringen redovisar även att fler plattformar skapas för ubåtsjakt jämfört med dagens planering och att den sjöoperativa versionen av helikopter 14 blir operativ under perioden. Dessutom omsätts rörliga sensorer, och minsystem vidmakthålls för att säkerställa en viktig del av sensorfunktionen i ubåtsjaktförmågan.

Regeringen lägger särskild vikt vid tillgänglighet i stridsflygsystemet över tiden. Med de nya flygflottiljerna bedömer regeringen att det skapas krigsförband med hög tillgänglighet i fred och hög beredskap för intagande av höjd beredskap. Tillgängligheten ska enligt propositionen medge ett ökat flygtidsuttag, vilket bidrar till att säkerställa den flygoperativa förmågan under ombeväpningsfasen från JAS 39C/D till JAS 39E.

Sammantaget ställer dessa uppgifter specifika krav på Försvarsmaktens operativa förmåga. Regeringen anser att Försvarsmakten ska kunna lösa sina uppgifter enskilt och tillsammans med andra myndigheter, länder och organisationer.

Motionerna

I motion 2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkar motionärerna att regeringens förslag avslås (yrkande 1). Motionärerna framhåller även vikten av ökad ubåtsjaktförmåga och anskaffning av Seahawk (yrkande 10) och att antalet flygtimmar måste öka (yrkande 11).

I motion 2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) beskriver motionärerna vilka uppgifter Försvarsmakten måste klara (yrkande 4) och nämner bl.a. följande uppgifter:

- Avvisa vid kränkningar och möta alla angrepp.
- Tillfoga en angripare svåra och kostsamma förluster genom ett skalförsvär.

- Kunna slå ett angrepp av mekaniserade förband av en brigads storlek i en riktning och möta angrepp i två andra riktningar genom ett djupförsvär.
- Skydda rikets ledning och krigsbaserna genom skydd och spridning.
- Vidmakthålla en försvarsplanering mot alla relevanta hotbilder.

Även i motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) beskrivs vilka uppgifter Försvarsmakten ska lösa på ungefär motsvarande sätt (yrkande 19).

I motion 2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) beskriver motionärerna dessutom vilka arméns strategiska uppgifter (yrkande 15), fältarméns taktiska mål (yrkande 16) och territorialarméns taktiska mål bör vara (yrkande 17). I motionen beskrivs därutöver vilka marinens och flygvapnets strategiska uppgifter bör vara (yrkandena 22 och 25) och vilka taktiska mål såväl stridsflygdivisionerna som flottiljerna bör verka mot (yrkandena 23 och 26).

I motionen anförs även att den särskilda beredskapspolisen (SBP) bör återskapas med 1 500 civilpliktiga i länsvisa avdelningar (yrkande 19) och att polisens IED-förmåga (improvised explosive device, dvs. hemmagjord sprängladdningar) bör avvecklas och föras över till Försvarsmakten (yrkande 18). Motionärerna anser dessutom att såväl mekaniserade brigader som amfibiebrigader bör repetitionsutbildas tre veckor vart sjätte år (yrkande 24).

I motion 2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) anför motionärerna att Försvarsmakten bör få ett tydligt uppdrag att bistå samhället med såväl sjöräddning som brandbekämpning vid extraordinära händelser och naturkatastrofer (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Regeringen föreslår i propositionen att de krav på Försvarsmaktens operativa förmåga som riksdagen fattade beslut om vid det förra försvarsbeslutet (2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292) ska upphöra vid utgången av 2015. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag.

Regeringen anför i propositionen följande. Försvarsberedningen anser att Försvarsmaktens förmåga ska svara mot operativa behov i Sverige, i närområdet och när det anses lämpligt utanför närområdet, utan krav på återtagning eller komplettering. Regeringen delar Försvarsberedningens syn och menar därför att Försvarsmaktens operativa förmåga bör utgå från de förslag till mål för det militära försvaret, samt krav på tillgänglighet i fredstid och beredskap för intagande av höjd beredskap, som ges i denna proposition (s. 53).

Vidare anför regeringen: Försvarsmaktens operativa förmåga utgörs främst av dess krigsförband. Genom sin förmåga och beredskap att lösa ställda uppgifter vid höjd beredskap, och då ytterst i krig, samt genom att främja svenska intressen i fred, utgör det militära försvaret en tröskel mot angrepp, hot och påtryckningar. Om Sverige trots detta utsätts för angrepp, hot eller påtryckningar ska det militära försvaret försvara riket med alla till buds stående medel. Det förutsätter att det finns bemannade, utrustade och samövade krigsförband, att det finns kunskaper om hur de kan användas på ett effektivt sätt samt att

det finns planering och förutsättningar för att fatta politiska beslut för att använda dessa stridskrafter (s. 55).

Utskottet ställer sig bakom ovanstående redogörelse för vad regeringen anför om Försvarsmaktens operativa förmåga i propositionen.

När det gäller de motionsvis framförda kraven på förändrad ambitionsnivå för Försvarsmakten vill utskottet anföra följande: Utskottet välkomnar att regeringen framhåller att alla delar av Försvarsmaktens organisation som har uppgifter vid höjd beredskap bör organiseras som krigsförband och ges krigsduglighetskrav. Utskottet instämmer vidare i regeringens bedömning att krigsförbanden i första hand bör utformas för att kunna möta ett väpnat angrepp. Krigsförbanden består av stående förband, kontraktsförband och hemvärnsförband och utöver dessa finns även en förbandsreserv och en personalreserv. Det är av avgörande betydelse att alla krigsförband är bemannade, utrustade och samövade för att lösa sina uppgifter vilket även regeringen framhållit.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det militära försvaret snabbt behöver stärkas och att det därför är viktigt att vidta åtgärder för att förbättra krigsförbandens förutsättningar att verka. Regeringen framhåller i detta sammanhang bl.a. vikten av övningar, mobiliseringsplanering, mobiliserings- och beredskapsövningar och förstärkningar av vissa förmågor. Exempelvis beskrivs åtgärder som vidtas för att säkerställa ubåtsjaktförmågan så tidigt som möjligt och den flygoperativa förmågan under ombeväpningsfasen från JAS 39 C/D till JAS 39 E. När det gäller det senare bedömer regeringen att det med de nya flygflottiljerna skapas krigsförband med hög tillgänglighet och att detta i sin tur medger ett ökat flygtidsuttag. När det gäller ubåtsjaktförmågan kan utskottet konstatera att även Försvarsmaktens redovisade planering för marinförbanden inkluderar delar som kan bidra till en ökad förmåga till ubåtsjakt. Försvarsmakten har i sitt budgetunderlag bedömt att en högre prioritering av ubåtsjaktförmågan inom de nuvarande ekonomiska ramarna skulle leda till att såväl marinförbanden som Försvarsmakten i sin helhet fick en sammanlagt lägre operativ effekt och därmed en försämrad förmåga att möta väpnat angrepp (FM2014-5882:46, bil. 1 s.14). När det gäller Försvarsmaktens operativa förmåga delar utskottet helt regeringens bedömning att det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret. Utskottet lägger stor vikt vid väl avvägda prioriteringar som tar hänsyn till den samlade operativa effekten och förmågan att möta ett väpnat angrepp. Med det anförda avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden som avser Försvarsmaktens operativa förmåga, utbildning och uppgifter.

När det gäller Försvarsmaktens uppdrag att bistå det övriga samhället vid allvarliga olyckor och fredstida kriser anser utskottet att det är positivt att regeringen beskriver det som en av myndighetens fyra uppgifter. Utskottet anser att uppgiften är viktig och tydligt formulerad men att den aldrig får bli dimensionerande för Försvarsmakten. Av det följer även att polisen och andra myndigheter själva bör ha de personella och kompetensmässiga resurser som krävs

för att lösa organisationens grundläggande uppgifter i den dagliga verksamheten. Utskottet avstyrker därför de två motionsyrkanden som avser polisen och beredskapspolisen.

Sammanfattningsvis avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Det civila försvaret och dess mål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag om det mål för det civila försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016 och avslår motionsyrkanden om det civila försvaret.

Utskottet anser att regeringen bör fullfölja det förbättringsarbete kring resultatredovisning som ger riksdagen möjligheter att bedöma regeringens genomförande av inriktningsbeslutet som helhet.

Jämför reservationerna 6 och 7 (SD, FP).

Propositionen

Målet för det civila försvaret fr.o.m. 2016

Regeringen anger att målet för det civila försvaret fr.o.m. 2016 ska vara att

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- bidra till Försvarmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

Regeringen delar i allt väsentligt Försvarsberedningens syn när det gäller målet för det civila försvaret fr.o.m. 2016 och vill betona att de tre delarna i målet är ömsesidigt förstärkande. I nuläget är det av särskild betydelse att planeringen av det civila försvarets bidrag till Försvarmaktens operativa förmåga vid höjd beredskap, och då ytterst i krig, omhändertas.

I propositionen betonas att civilt försvar är den verksamhet som de ansvariga aktörerna genomför i syfte att göra det möjligt för samhället att hantera situationer då beredskapen höjs. Det civila försvaret är därmed inte en organisation.

Inriktning för det civila försvaret

Regeringen anser att planeringen för det civila försvaret bör återupptas och genomföras med utgångspunkt i en helhetssyn där hotskalan omfattar såväl fredstida krissituationer som höjd beredskap.

Helhetssynen gäller också vilka aktörer som bör delta i planeringen. Planeringen bör därför ske i samverkan mellan statliga myndigheter, kommuner, landsting, frivilligorganisationer, det privata näringslivet m.fl. som är berörda. Särskilda medel bör kunna användas för att utveckla nya beredskapsförmågor.

Samordning, planering och ledning i det civila försvaret

Med utgångspunkt i en helhetssyn som omfattar hela hotskalan, ett gemensamt regelverk och en sammanhållen planeringsprocess anser regeringen att planeringen för det civila försvaret bör samordnas såväl med Försvarsmaktens försvarsplanering som med planeringen för fredstida krissituationer.

Planeringsarbetet bör utgå från att förmågan att hantera kriser i samhället i fredstid också ska ge en grundläggande förmåga att hantera krigssituationer. Det är angeläget att lärdomar och resurser samt strukturer och processer från arbetet med skydd mot olyckor och krisberedskap används i planeringsarbetet för det civila försvaret. Det bör övervägas om effekt-, resultat- och verksamhetsmål som har formulerats för krisberedskapen också kan beaktas i det civila försvaret.

I flera avseenden motsvaras de mål som gäller för krisberedskapen av det mål som gäller för det civila försvaret. Regeringen bedömer dock att det civila försvaret kräver ytterligare åtgärder som inte har ansetts behövas inom krisberedskapen. Det kan t.ex. gälla särskilda krav på att skyddsåtgärder vidtas, att särskilt viktiga samhällsfunktioner säkerställs och att knappa resurser kan fördelas till prioriterade verksamheter vid höjd beredskap.

Försvarsmaktens arbete med försvarsplaneringen bör samordnas med myndigheter som har bevakningsansvar enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap. För att förbättra förutsättningarna för en samordnad planering bedömer regeringen att den samverkan som nu sker inom krisberedskapen också bör omfatta planeringen för det civila försvaret. I detta arbete har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) en central roll. MSB ska företräda det civila försvaret på central nivå i frågor som har betydelse för avvägningen mellan civila och militära behov av samhällets resurser om inte annat följer av särskilda föreskrifter. Myndigheten anser att dess uppgifter bör förtydligas och utvecklas när det gäller ledning, samordning och planering för det civila försvaret, liksom även uppgiften att företräda det civila försvaret på central nivå. Dessa förslag bereds nu inom Regeringskansliet.

Försvarsberedningen har konstaterat att förmågan att prioritera och fördela resurser på central nivå bör förbättras. Vidare har Försvarsberedningen påtalat att det bör övervägas om den ansvarsprincip som gäller för berörda myndigheter vid höjd beredskap, och då ytterst i krig, behöver kompletteras med ett övergripande, centralt ansvar för att fördela resurser till verksamhet som behöver prioriteras vid höjd beredskap. Frågan om hur man kan förbättra förmågan att på central nivå prioritera och fördela resurser bereds för närvarande i Regeringskansliet.

När det gäller arbetet med samhällets säkerhet krävs en omfattande regional samverkan. Länsstyrelserna ska vara den statliga aktör som på regional nivå uppträder enhetligt och överbryggar de nationella myndigheternas mer sektorsinriktade perspektiv.

Stöd till Försvarsmakten

Regeringen bedömer att civila myndigheter som har särskilt ansvar inför och vid höjd beredskap enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap bör stödja och samverka med Försvarsmakten i försvaret av Sverige och främjandet av svensk säkerhet. Denna samverkans- och stödförmåga bör även i fortsättningen utvecklas och planeras i samverkan mellan myndigheterna på såväl nationell som regional nivå.

Regeringen anser också att det finns skäl att bl.a. utveckla samverkan på regional nivå mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten och ser därför behov av att närmare överväga strukturen för samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarsmaktens regionala staber. MSB pekar bl.a. på möjligheten att några länsstyrelser har en förmåga att ta ett större ansvar för flera län.

Det militära försvaret är beroende av att samhället i övrigt fungerar och kan stödja Försvarsmakten och att verksamheten civilt försvar bidrar till Försvarsmaktens operativa förmåga.

Psykologiskt försvar

Regeringen bedömer att det försämrade omvärldsläget aktualiserar behovet av ett psykologiskt försvar anpassat efter dagens förhållanden med syftet att så långt det är möjligt under störda förhållanden säkerställa ett öppet och demokratiskt samhälle med åsiktsfrihet och fria medier. Regeringen delar Försvarsberedningens bedömning att möjligheten att påverka beslutsfattare och opinioner utgör en central komponent inte bara i konflikter utan också i samband med fredstida kriser och att arbetet med detta ska bedrivas inom ramen för det civila försvaret. Vid höjd beredskap skulle det psykologiska försvaret särskilt verka för en fri nyhetsförmedling, motverka psykologisk krigföring samt vid behov föreslå regeringen åtgärder som kunde minska angriparens psykologiska motståndskraft.

Psykologiska försvarsåtgärder bör kunna utföras av berörda myndigheter och aktörer såväl under fredstida förhållanden inom ramen för krisberedskapen som inom ramen för totalförsvaret vid höjd beredskap. De berörda aktörernas samverkan för att stärka det psykologiska försvaret bör utvecklas. Delar av Styrelsen för psykologiskt försvars verksamhet fördes 2008 över till MSB som har en viktig stödjande roll för samverkan. Påverkanskampanjer som kan nyttja såväl öppna som dolda metoder är en särskild utmaning. MSB:s och de övriga berörda myndigheternas verksamhet rörande psykologiskt försvar bör därför med tillgängliga medel, och med respekt för den grundlagskyddade tryck- och yttrandefriheten, tydliggöras och utvecklas.

Regeringens och Regeringskansliets verksamhet vid höjd beredskap

Ett särskilt område med anknytning till försvarsplaneringen utgörs av regeringens och Regeringskansliets verksamhet i samband med militära operationer i fred och under höjd beredskap. I dessa fall antar regeringens styrning en mer

direkt karaktär såsom att på strategisk nivå ange mål och ramar för Försvarsmaktens operativa agerande och för totalförsvarsmyndigheter i övrigt.

Det är centralt att regeringen i varje givet tillfälle har tillräckligt beslutsunderlag för att kunna fatta väl avvägda beslut. För att regeringen ska kunna agera krävs ändamålsenliga bestämmelser, övad personal, tillgång till experter och möjligheter till informationsförsörjning. Under höjd beredskap har Försvarsmaktens stöd till regeringen stor betydelse. Gemensamma övningar för Regeringskansliet och Försvarsmakten samt andra berörda myndigheter inför och under höjd beredskap är av stor vikt. Även relationen till riksdagens krigsdelegation bör uppmärksammas.

Ett fördjupat försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete med andra länder och aktörer bör även beaktas i detta sammanhang. Regeringen vill bl.a. uppmärksamma vikten av skyddade kommunikationer med viktiga samarbetspartner.

Motionerna

I motion 2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkar motionärerna att regeringens förslag till mål för det civila försvaret avslås (yrkande 1). I motionen framhålls att utfallet av försvarsuppgörelsen och innehållet i inriktningspropositionen för 2016–2020 är en stor besvikelse för dem som värnar försvarets behov av betydande resursförstärkningar i en orolig tid.

Mikael Jansson m.fl. (SD) anför i motion 2014/15:3095 (yrkande 5) att de övergripande målen för det civila försvaret fr.o.m. 2016 ska vara följande:

- Att värna civilbefolkningen.
- Att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna.
- Att stärka Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

Motionärerna uttrycker vidare att den nationella krisledningen måste bli mer skyddad, redundant och övad (yrkande 6), att MSB ska avvecklas som egen myndighet och dess forskningsdelar flyttas över till Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) (yrkande 7), att en civilförsvarsmyndighet ska återupprättas (yrkande 8), att SOS Alarm ska omvandlas till en avdelning i den föreslagna civilförsvarsmyndigheten (yrkande 10) och att civilförsvarsstrukturen ska likna den militära med befälhavare på alla nivåer (yrkande 9).

Det sistnämnda anför också av Mikael Jansson m.fl. (SD) i motion 2014/15:2961 där det föreslås att en nationell civil överbefälhavare behöver inrättas när det civila försvaret återuppbyggs. Svåra beslut i stora katastrofer kan inte bygga på oklar delegation, menar motionärerna som uttrycker att den svenska modellen är en effektiv modell där bestämda myndigheter har krisberedskap på sitt verksamhetsområde och där regeringen har ett nationellt områdesansvar, länsstyrelserna ett regionalt och kommunerna ett lokalt ansvar. Försvarsmakten bör upprätthålla en tätare kontakt med det civila regionala och kommunala områdesansvaret (yrkande 77).

Det sistnämnda utvecklas i yrkandena 55 och 56 där det föreslås att ärenden av regional civil beredskapskaraktär bör beredas hos länsstyrelserna efter yttrande av Försvarmakten, samt att ärenden av lokal civil beredskapskaraktär bör beredas hos kommunerna efter yttrande av Hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna. Motionärerna menar att nya hotbilder kräver att län och kommuner kan mobilisera i aktiv krishantering på höga våldsnivåer. Regementsledningarna inom territorialarmén bör ha del i länsstyrelsernas krisledning, och detta kan ske genom direktiv och ett riktat anslag för en kontaktperson per regementsstab gentemot civil krishantering.

Motionärerna föreslår vidare att en egen myndighet för psykologiskt försvar bör upprättas. En del av försvaret utgörs av det psykologiska försvaret med uppgift att skydda mot fiendens felaktiga propagandaspridning och föra ut den korrekta bilden av skeendet till den svenska och internationella publiken. Detta är en viktig uppgift i en konflikt eftersom krigföringen alltmer har utvecklats mot att inte bara undergräva motståndarens förmåga till strid utan också dennes vilja att strida. För att kunna uppnå detta behövs en nystart av en särskild myndighet för detta ändamål – Styrelsen för psykologiskt försvar, anför motionärerna (yrkande 8).

Boriana Åberg (M) anför i motion 2014/15:837 att behovet av skyddsrum samt fördelningen av kostnadsansvaret mellan staten och fastighetsägaren bör utredas. Motionären menar att det är en väldigt stor kostnad både för staten och inte minst för de fastighetsägare som har ett skyddsrum i sin källare att bevara, besiktiga och underhålla de skyddsrum som är byggda efter 1945, enligt MSB:s beslut. Så fort något arbete ska utföras i skyddsrummet måste fastighetsägaren anlita en sakkunnig som är certifierad av MSB samt åtgärda enligt myndighetens typlösning, vilket är komplicerat och kostsamt. Även avveckling, som ska föregås av en s.k. avvecklingsbesiktning, är kostsamt för en fastighetsägare, menar motionären.

Eftersom de gällande bestämmelserna om skyddsrum har ett antal år på nacken och det säkerhetspolitiska läget liksom åtskilliga andra faktorer i vårt samhälle har förändrats bör en översyn göras av såväl behovet av skyddsrum som frågan om hur regelverket om kostnadsfördelning mellan staten och berörda fastighetsägare fungerar, anför motionären.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att planeringen för det civila försvaret bör återupptas och genomföras med utgångspunkt i en helhetssyn där hotskalan omfattar såväl fredstida krissituationer som höjd beredskap. Utskottet instämmer också i att det i nuläget är av särskild betydelse att planeringen av det civila försvarets bidrag till Försvarmaktens operativa förmåga vid höjd beredskap, och då ytterst i en krigssituation, omhändertas. Utskottet välkomnar att det i målet för det militära försvaret också uttrycks att det militära försvaret ska kunna ge stöd till civila myndigheter för att skydda samhället och dess

funktionalitet. Förmågan att samutnyttja militära och civila resurser bör öka. Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag till mål för det civila försvaret.

Utskottet vill också i detta sammanhang erinra om nödvändigheten av en utvecklad resultatredovisning i förhållande till de mål riksdagen nu sammantaget beslutar om för att förbättra riksdagens möjligheter att bedöma regeringens genomförande av inriktningsbeslutet som helhet. Utskottet utgår därför från att regeringen fullföljer det förbättringsarbete med bl.a. bedömningsgrunder och resultatindikatorer över längre tidsserier som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2015.

Som tidigare anförts anser utskottet att det civila försvaret till stor del bygger på – och ska bygga på – dagens befintliga och civila krisberedskapsverksamhet (bet. 2013/14:F6U11). Ansvarsprincipen är fortfarande central. Det är viktigt att konstatera att utvecklandet av det civila försvaret har en god grundplatta att stå på i och med detta, men likt regeringen bedömer dock utskottet att det civila försvaret kräver ytterligare åtgärder som det inte har ansetts finnas behov av inom krisberedskapen för fredstida krissituationer.

I sammanhanget är samverkan mellan de berörda aktörerna mycket viktigt, inte minst mellan Försvarsmakten och aktörer på central, regional och lokal nivå i samhället. Det civila försvaret är inte en organisation utan många aktörers gemensamma strävan att förbereda och kunna hantera en höjd beredskap. Försvarsmaktens regionala staber är centrala för att samverkan ska kunna ske. Utskottet inväntar resultatet av den fortsatta beredningen inom Regeringskansliet om hur resurser kan prioriteras och fördelas bättre på central nivå vid höjd beredskap, och hur den gällande ansvarsprincipen kan kompletteras.

Utskottet delar också regeringens bedömning om behovet av ett psykologiskt försvar med syftet att så långt det är möjligt under störda förhållanden säkerställa ett öppet och demokratiskt samhälle med åsiktsfrihet och fria medier. MSB:s roll i fråga om Sveriges psykologiska försvar, och det civila försvaret som helhet, är central och bör vidareutvecklas med beaktande av att detta är en uppgift för flera myndigheter och aktörer, varför en utvecklad samverkan är nödvändig. Hela hotskalan – från fredstida förhållanden till höjd beredskap och krig – bör tas i beaktande i detta arbete.

Utskottet instämmer också i att det förberedande och hanterande arbete som regeringen och Regeringskansliet utför i samband med militära operationer i fred och under höjd beredskap är viktigt. Ändamålsenliga bestämmelser, övad personal, tillgång till experter och möjligheter till informationsförsörjning för att regeringen ska kunna agera är nödvändiga i sammanhanget. Utskottet instämmer med regeringen i att det är viktigt med gemensamma övningar för Regeringskansliet och Försvarsmakten samt andra berörda myndigheter inför en situation med höjd beredskap, och att relationen till riksdagens krigsdelegation bör uppmärksammas i detta sammanhang.

Som utskottet tidigare tillkännagett för regeringen som sin mening bör regeringen följa upp Alarmeringstjänstutredningens betänkande med att utreda hur en sammanhållen myndighet för alarmeringstjänsten bör organiseras (bet.

2014/15:FöU6, rskr. 2014/15:104). Ett sådant arbete bör inte föregripas av utskottet.

När det gäller skyddsrum anser utskottet att behovet av sådana bör analyseras inom ramen för det fortsatta arbetet med att utveckla det civila försvaret. Först därefter kan frågan om regelverket om kostnadsfördelning mellan staten och de berörda fastighetsägarna omhändertas. Utskottet har tidigare uttryckt att det inte går att utesluta ett förändrat säkerhetspolitiskt läge och att det är befogat att det finns ett regelverk som möjliggör produktion av skyddsrum. Utskottet har följaktligen gett uttryck för att det även fortsättningsvis ska finnas en lagstiftning som reglerar såväl hanteringen av befintliga skyddsrum som produktion av nya skyddsrum. Utskottet har anfört att det skyddsrumsbestand som finns är en resurs som ska bevaras och kontrolleras för att i framtiden, om det skulle uppstå ett behov av fysiskt skydd i krig, kunna användas för sitt ändamål (bet. 2005/06:FöU9).

Mot bakgrund av att regeringen nu aviserar att planeringen för det civila försvaret bör återupptas och genomföras med utgångspunkt i en helhetssyn där hotskalan omfattar såväl fredstida krissituationer som höjd beredskap vill utskottet inte föregripa detta arbete och avstyrker därför samtliga motionsyrkanden.

Försvarsmaktens organisation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens förslag om inriktningen för krigsförband i Försvarsmaktsorganisation 2016 och avslår motionsyrkanden om Försvarsmaktens organisation.

Jämför reservationerna 8 och 9 (SD, FP).

Propositionen

Regeringen föreslår att inriktningen ska vara att Försvarsmaktens organisation 2016 i huvudsak ska bestå av de krigsförband som framgår av bilaga 2. Regeringen skriver i propositionen att Försvarsmakten har redovisat hur myndigheten anser att organisationen bör utformas, och regeringen delar i huvudsak myndighetens syn. I propositionen skriver regeringen att inga förbandsnedläggningar kommer att genomföras och att krigsförbanden utformas i första hand för att kunna möta ett väpnat angrepp. Krigsförband som är utformade för att lösa sådana uppgifter bedöms också ha en god grund för att lösa uppgifter i fredstid, t.ex. värnandet av den territoriella integriteten och deltagandet i internationella krishanteringsoperationer. Försvarsmakten har under de senaste decennierna deltagit i ett flertal internationella krishanteringsinsatser. Dessa operationer, bl.a. de omfattande svenska bidragen till insatserna på Balkan och i Afghanistan, har haft stor betydelse för Försvarsmaktens förmåga att verka tillsammans med andra.

Sverige är indelat i fyra militärregioner (Nord, Mitt, Väst och Syd), som var och en leds av en regional stab. De fyra regionala staberna bör bidra till Försvarsmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter genom att utöva territoriell ledning, leda hemvärnsförbanden och ge stöd till samhället. Som en del av den territoriella ledningen utvecklas med befintliga resurser en framskjuten ledningsfunktion avsedd för Gotland.

Motionerna

I motion 2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkar motionärerna att regeringens förslag till inriktning för krigsförbanden i Försvarsmaktsorganisation 2016 avslås (yrkande 1).

I motion 2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anför motionärerna att varje brigad ska inhysas i ett militärområde (MILO), att militärområdena ska delas in i försvarsområden och att försvarsområdena ska delas in i närskyddsområden (yrkande 12). Motionärerna anser dessutom att Försvarsmakten 2016 ska ha två och en halv mekaniserad brigad, två sjöstridsflottiljer, en ubåtsflottilj, sex stridsflygdivisioner och en transportflygdivision (yrkande 13) och att inriktningen för 2027 bör vara en organisation med sju mekaniserade brigader, en stadsskyttebrigad, tre sjöstridsflottiljer, en ubåtsflottilj, tio stridsflygdivisioner och två transportflygdivisioner (yrkande 14).

I motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anför motionärerna att Sverige geografiskt bör delas in i sju militärområden på mark (yrkande 23) och i tre militärområden till havs (yrkande 24). Motionärerna anser vidare att varje militärområde bör delas in i ett antal försvarsområden (yrkande 25) som i sin tur bör delas in i ett antal närskyddsområden (yrkande 26). I motionen anføres därutöver att Utlandsstyrkan ska bilda en egen myndighet (yrkande 68).

Utskottets ställningstagande

Regeringen framhåller att Försvarsmaktens förmåga ska svara mot operativa behov i Sverige, i närområdet och när det anses lämpligt utanför närområdet. För detta ändamål lämnar regeringen förslag på inriktning för krigsförband i Försvarsmaktens organisation 2016.

Utskottet noterar att regeringen har lämnat förslag på att skapa en ny form av förband bestående av tillgänglig personal och materiel som inte är krigsplacerade vid andra krigsförband. Regeringen föreslår att de 19 s.k. depåförbanden får i uppgift att lämna stöd till andra krigsförband och att bistå med kompletteringsutbildning i fredstid och vid mobilisering. Eftersom förbanden är nya och regeringen har framhållit att det är avgörande för höjningen av den operativa förmågan att alla krigsförband är personellt och materiellt uppfyllda och är samövade ser utskottet skäl att följa depåförbandens utveckling i dessa avseenden.

Regeringen konstaterar att den i huvudsak delar myndighetens syn på hur organisationen bör utformas. Utskottet värdesätter denna samsyn och delar

även regeringens bedömning att krigsförbanden i första hand bör utformas för att kunna möta ett väpnat angrepp. Krigsförband med sådan förmåga har även goda förutsättningar att t.ex. lösa uppgifter i fredstid och att delta i internationella insatser. Eftersom utskottet bedömer att Försvarsmaktens förmåga även utvecklas genom deltagande i internationella insatser anser utskottet att en utlandsstyrka inte bör bildas som egen myndighet och att det aktuella motionsyrkandet bör avslås.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet regeringens förslag om inriktning för krigsförband i Försvarsmaktsorganisation 2016. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

Gotland

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår fem motionsyrkanden om Gotland.

Utskottet framhåller Sveriges strategiska intresse av att ha militär närvaro på Gotland och anser att den planerade utökningen av svensk militär närvaro på Gotland svarar mot den nuvarande utvecklingen i Östersjöområdet.

Jämför reservationen 10 (FP).

Propositionen

Med tanke på utvecklingen i vår omvärld i allmänhet och i Östersjöområdet i synnerhet anser regeringen att Gotland har en särskilt viktig position. Från militärstrategisk synvinkel har Gotland en viktig roll för kontrollen av sjö- och luftvägarna till och från Baltikum.

I propositionen framhåller regeringen att det är ett svenskt strategiskt intresse att ha en militär närvaro på Gotland. En svensk militär närvaro på och runt Gotland bedöms ha en stabiliserande effekt på den militärstrategiska situationen i Östersjöområdet. En ny mekaniserad stridsgrupp organiseras på Gotland. Stridsgruppen utgörs av ett stående mekaniserat kompani och ett stridsvagnskompani som är kontraktsförband. Utbildningsgruppen på Gotland förstärks för att medge ökad övnings- och utbildningsverksamhet. Som en del av den territoriella ledningen utvecklas med befintliga resurser en framskjuten ledningsfunktion avsedd för Gotland. Funktionen inordnas under Regional stab Mitt.

Motionerna

I motion 2014/15:2841 av Allan Widman m.fl. (FP, M, C, KD) anförs att den militära närvaron på och runt Gotland ska öka, bl.a. genom utökad övningsverksamhet och förbättrad infrastruktur (yrkande 4).

I motion 2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) lyfter motionärerna fram Gotlands försvars- och säkerhetspolitiska särställning (yrkande 6). Mot bakgrund av denna bedömning anför motionärerna att en bataljonsstridsgrupp med tung kustrobot och långräckviddigt luftvärn som grundstomme bör placeras på Gotland (yrkande 7). I motionen anføres vidare att Robotsystem 70 bör placeras på Gotland (yrkande 9).

I motion 2014/15:1192 anför Christer Engelhardt (S) att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening att Gotland har ett strategiskt läge i Östersjön och därmed är viktigt ur både ett nationellt och ett internationellt perspektiv. Motionären anser att Gotland i en god samverkanstradition bör utvecklas till en samlad säkerhetspolitisk arena och en arena för ett kunskapsutbyte mellan länder i Östersjöregionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är av strategiskt intresse för Sverige att ha militär närvaro på Gotland och delar regeringens bedömning att en sådan har en stabiliserande effekt på den militärstrategiska situationen i Östersjöområdet. Utskottet ser därför positivt på att en ny mekaniserad stridsgrupp organiseras på Gotland och att utbildningsgruppen förstärks för att medge ökad övnings- och utbildningsverksamhet. Det är även positivt att en framskjuten ledningsfunktion för Gotland utvecklas.

Utskottet bedömer att dessa förändringar sammantaget tillgodoser motionärernas önskan om en ökad militär närvaro och övningsverksamhet på Gotland, varför motionsyrkandet inte behöver tillstyrkas. Dessutom menar utskottet att den planerade utökningen av svensk militär närvaro på Gotland svarar mot den nuvarande omvärldsutvecklingen och utvecklingen i Östersjöområdet, varför andra åtgärder i linje med övriga motioner inte krävs. Motionsyrkandena bör därför avslås av riksdagen.

Personalförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om personalförsörjning.

Utskottet ser positivt på regeringens sätt att med hjälp av totalförsvarsplikten stärka personalförsörjningen av det militära försvaret och på de förändringar regeringen aviserat när det gäller bl.a. reservofficerare och grundläggande militär utbildning. Utskottet understryker personalförsörjningens betydelse för den svenska försvarsförmågan och behovet av fortsatta reformer. Att regeringen avser att tillsätta en utredning är därför positivt, och utskottet anser att det vore olyckligt att föregripa den kommande personalförsörjningsutredningen.

Jämför reservationerna 11 och 12 (SD, FP).

Propositionen

Regeringen redovisar att personalförsörjningen av det militära försvaret ytterst syftar till att förse krigsförbanden med utbildad personal och ett tillräckligt antal tjänstgörande under villkor som möjliggör att krigsförbanden kan användas på det sätt som Sveriges försvars- och säkerhetspolitik kräver. Regeringen anser att hela det svenska samhället har en roll att spela i totalförsvaret och att folkförankringen av totalförsvaret har en avgörande betydelse för försvarsviljan och ytterst för Sveriges försvarsförmåga.

Regeringen anser att hela krigsförband ska istandsättas efterhand i stället för att förbanden fylls upp samtidigt. Det skapar enligt regeringens bedömning bättre förutsättningar för att utveckla den samlade operativa förmågan. Regeringen erinrar om beslutet i december 2014 att aktivera den del av pliktlagstiftningen som behandlar repetitionsutbildning av totalförsvarspliktig personal, vilket ger Försvarsmakten möjlighet att öva all personal som ingår i krigsförbanden från 2015. I propositionen framhålls att arbetet med att rekrytera kontinuerligt och tidvis anställd personal bör fortsätta med fokus på att fylla upp och vidmakthålla krigsförbandens anställda personal.

Krigsförbanden innehåller kontinuerligt tjänstgörande personal (yrkesofficerare och gruppbefäl, soldater och sjömän – GSS/K) och tidvis tjänstgörande personal (reservofficerare och gruppbefäl, soldater och sjömän – GSS/T). Därutöver finns i krigsförbanden krigsplacerade gruppbefäl, soldater och sjömän som inte har ett anställningsförhållande med Försvarsmakten. Dessa har tidigare genomfört värnpliktstjänstgöring eller har avslutat sin anställning i Försvarsmakten men är fortsatt krigsplacerade. I krigsförbanden finns också civilanställda i Försvarsmakten vilka krigsplacerats.

Regeringen pekar på vikten av att ansträngningarna för att rekrytera tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS/T) fortsätter. Rekrytering av denna personalkategori har visat sig vara problematisk. En betydande del

av de befattningar i krigsförbanden som ska bemannas av denna kategori bemannas enligt regeringen fortfarande av krigsplacerad totalförsvarspliktig personal.

Regeringen redovisar att beroendet av krigsplacerad pliktpersonal i vissa av krigsförbanden kommer att kvarstå under hela försvarsinriktningsperioden och även efter denna. Därför införs en ny personalkategori. Den består av icke anställda gruppbefäl, soldater och sjömän som krigsplaceras med stöd av lagen om totalförsvarsplikt och benämns GSS/P.

När det gäller den grundläggande militära utbildningen ska den förändras så att den som genomfört utbildningen kan krigsplaceras efter genomförd utbildning. Grundutbildningen bör därför omfatta 9–12 månader (4–7 månader för hemvärnet), vilket enligt regeringen också skulle motsvara Försvarsberedningens förslag.

Regeringen bedömer att ett väl fungerande reservofficerssystem är av stor betydelse för krigsförbanden och för folkförankringen av det militära försvaret. Reservofficerssystemet ska användas på befattningar som i första hand kräver tjänstgöring vid repetitionsövningar, aktivering eller mobilisering. Reservofficerare är liksom tidvis tjänstgörande, gruppbefäl soldater och sjömän ett kostnadseffektivt sätt att bemanna krigsförbanden med militär personal. Reservofficerssystemet ska styras av krigsförbandens behov av militär kompetens. Grundutbildning av taktiska reservofficerare ska genomföras som en kortare inomverksutbildning för dem som redan har eller kommer att skaffa sig en civil högskoleutbildning. Detta är den säkraste och minst resurskrävande vägen att snabbt stärka reservofficerssystemet. Denna utbildning bör enligt regeringen påbörjas snarast.

I propositionen konstaterar regeringen att det finns utmaningar i personalförsörjningssystemet som ger anledning till ett fortsatt reformbehov. Personalförsörjningen av det militära försvaret vilar på såväl frivillighet som på plikt. Regeringen anser att möjligheterna att utveckla detta bör granskas bl.a. genom studier av de danska och norska personalförsörjningssystemen. Regeringen redovisar därför att en utredning tillsätts med syfte att i ett bredare perspektiv föreslå hur en långsiktigt hållbar rekrytering till och personalförsörjning av totalförsvaret kan säkerställas.

När det gäller veteraner framhålls i propositionen att veteranpolitiken syftar till att ge personal som tjänstgör i internationella insatser och deras anhöriga ett stöd som står i proportion till de risker och påfrestningar som de utsätts för. I Veteranutredningens betänkande, En svensk veteranpolitik – ett ansvar för hela samhället (SOU 2014:27), lämnades ett antal förslag rörande utvecklingen av veteranpolitiken, bl.a. att den även ska omfatta fler personalkategorier. Det finns enligt regeringen ett starkt, folkligt stöd för veteranerna, och att ta ett tydligt ansvar för dem är både viktigt för försvarets folkliga förankring och för rekryteringskraften. Utredningens betänkande remissbehandlas under första halvåret 2015 och regeringen redovisar därför en avsikt att återkomma till utredningens olika förslag.

Motionerna

I motion 2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) anför motionärerna att samtliga gotlänningar i vapenför ålder ska erbjudas grundläggande militär utbildning (yrkande 8). Riksdagen bör dessutom tillkännage för regeringen som sin mening att totalförsvarsplikten omgående bör aktiveras (yrkande 15). Motionärerna anför även att riksdagen bör tillkännage att regeringen snarast bör omsätta Veteranutredningens förslag i en proposition. Motionärerna understyrker att utredningen kom fram till vilken personal som skulle kunna betraktas som veteraner och därmed vara i behov av särskilda stödåtgärder. Motionärerna anser att alla veteraner, både civila och militära, bör garanteras stöd före, under och efter tjänstgöring i en internationell insats eller verksamhet. Regeringen visar för närvarande ingen vilja att utveckla den svenska veteranpolitiken trots att svenska män och kvinnor skickas på riskfyllda internationella uppdrag. Motionärerna menar att regeringen snarast bör omsätta utredningens förslag i en proposition (yrkande 16). Motionärerna lyfter även fram officersförsörjningen. De anser att den militära fackkompetensen ska vara grunden för officersprofessionen och motsätter sig därför en allmän akademisering. De anser att behovet av civil akademisk kompetens i stället kan tillgodoses genom reservofficerssystemet och genom att grundutbildningen av taktiska reservofficerare snarast kommer igång som en kortare militär inomverksutbildning (yrkande 17).

I motion 2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anför motionärerna att den militära personalreserven ska beväpnas och övas som lätt infanteri (yrkande 21). Motionärerna anser dessutom att värnpliktsutbildning bör startas i mindre skala utan föregående utredning för att sedan öka till en selektiv nivå där alla förband blir försörjda (yrkande 27). Omkring 8 400 personer tas ut till värnpliktstjänstgöring varje år, med början 2015. I ett sådant system anser motionärerna att en mindre del av de värnpliktiga skulle kunna genomföra enbart grundutbildningen (GMU) medan den större delen, omkring 7 200, även skulle kunna gå befattningsutbildningen för placering i brigaderna. För kvinnor är utbildningen frivillig. I motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) hävdar motionärerna att lätta infanteribataljoner bestående av delar av personalreserven ska rustas och repetitionsutbildas för uppgifter tillsammans med hemvärnet (yrkande 27).

Utskottets ställningstagande

Personalförsörjningen av det militära försvaret syftar till att förse krigsförbanden med personal i tillräckligt antal och med rätt kompetens. Personalen är en resurs som ytterst möjliggör att krigsförbanden kan användas på det sätt som Sveriges försvars- och säkerhetspolitik kräver. Hela det svenska samhället har en roll att spela i totalförsvaret, och utskottet instämmer därför i regeringens bedömning att folkförankringen av totalförsvaret har en avgörande betydelse för försvarsviljan och den svenska försvarsförmågan.

Utskottet delar även regeringens bedömning att det finns utmaningar i personalförsörjningssystemet som kommer att kräva fortsatta reformer. Det är därför positivt att regeringen tillsätter en utredning med syfte att lämna förslag på hur en långsiktigt hållbar personalförsörjning kan säkerställas. Utskottet kan dock konstatera att totalförsvarsplikten kvarstår i grunden och att regeringen redan i dag med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap har möjlighet att aktivera icke aktiva delar av totalförsvarsplikten. Skyldigheten att genomgå mönstring och skyldigheten att fullgöra värnplikt och civilplikt kan träda i kraft om regeringen beslutar detta med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Utskottet lägger stor vikt vid regeringsbeslutet i december 2014 om att aktivera den del av pliktlagstiftningen som behandlar repetitionsutbildning av totalförsvarspliktig personal, vilket ger Försvarsmakten möjlighet att öva all personal som ingår i krigsförbanden från 2015.

Utskottet noterar att regeringen vill införa en ny personalkategori bestående av icke anställda gruppbefäl, soldater och sjömän som krigsplaceras med stöd av lagen om totalförsvarsplikt och att krigsplacerad men icke anställd personal bör placeras i kontraktsförbanden. Utskottet ser positivt på detta. Möjligheten att med stöd av lagstiftningen om totalförsvarsplikt repetitionsutbilda kontraktsförband och att koncentrera den krigsplacerade totalförsvarspliktiga personalen till vissa delar av förbanden innebär att dessa ges förutsättningar att upprätthålla tillräcklig krigsduglighet.

Ett väl fungerande reservofficerssystem är av stor betydelse för krigsförbanden och för folkförankringen av det militära försvaret. Utskottet delar regeringens bedömning att den säkraste och minst resurskrävande vägen att snabbt stärka reservofficerssystemet är genom grundutbildning av taktiska reservofficerare i form av en kortare inomverksutbildning.

Utskottet är vidare positivt till att den grundläggande militära utbildningen förändras så att den som genomfört utbildningen kan krigsplaceras efter genomförd utbildning. Utskottet vill betona vikten av att Försvarsmakten rekryter, utvecklar och vidmakthåller den personal som krävs för att genomföra verksamheten. Den initiala rekryteringen till den grundläggande militära utbildningen utgör basen för anställning och avtal för en rad olika personalkategorier, och Försvarsmakten har ett tydligt arbetsgivaransvar för rekryteringen över hela landet.

Det är viktigt att veteranpolitiken genomförs, och utskottet välkomnar därför det fortsatta arbetet med att utveckla denna.

Med det ovan anförda och mot bakgrund av den aviserade personalförsörjningsutredningen, som utskottet inte önskar föregripa, anser utskottet att ytterligare åtgärder inte krävs i nuläget. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Könsneutral värnplikt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om könsneutral värnplikt.

Utskottet konstaterar att totalförsvarsplikten i grunden kvarstår, att Försvarsmaktens rekryteringsbas bör breddas och att det vore olyckligt att föregripa den utredning som tillsätts för att föreslå hur en långsiktigt hållbar personalförsörjning kan säkerställas.

Jämför reservation 13 (V).

Propositionen

I propositionen framhålls att det nuvarande personalförsörjningssystemet bygger på frivillighet för alla personalkategorier. Totalförsvarsplikten kvarstår i grunden. Möjligheten för regeringen att med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap aktivera nu icke aktiva delar av totalförsvarsplikten har därmed behållits. Skyldigheten att genomgå mönstring och skyldigheten att fullgöra värnplikt och civilplikt träder i kraft först efter det att regeringen beslutat om detta med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Denna skyldighet är könsneutral. Såväl kvinnor som män är skyldiga att medverka i en lämplighetsundersökning i form av en utredning om personliga förhållanden som rör hälsa, fysisk status, intressen och skolgång. Regeringen beskriver att uppgifterna sammanställs i det s.k. beredskapsunderlaget. Regeringen betonar i propositionen vikten av beslutet den 11 december 2014 om att åter aktivera pliktlagstiftningens möjlighet att repetitionsutbilda krigsplacerad totalförsvarspliktig personal.

Som tidigare konstaterats anser regeringen att det finns utmaningar i personalförsörjningssystemet som leder till ett fortsatt reformbehov. Regeringen anser därför att vägar att utveckla de möjligheter som blandningen av frivillighet och plikt ger bör granskas, bl.a. genom studier av de danska och norska personalförsörjningssystemen. Regeringen avser att tillsätta en utredning i syfte att i ett bredare perspektiv föreslå hur en långsiktigt hållbar rekrytering till och personalförsörjning av totalförsvaret kan säkerställas. I sammanhanget understryker regeringen särskilt att det militära försvaret av Sverige förutsätter en bred folklig förankring och att en långsiktig lösning av personalförsörjningen därför även bör beakta det framtida systemets påverkan på folkförankringen. Regeringen redovisar uppfattningen att en sådan långsiktig lösning bör utformas i största möjliga politiska samsyn och ser därför behov av en utredning där frågan behandlas.

Motionen

I motion 2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) anför motionärerna att införandet av en könsneutral allmän och lika värnplikt ytterst är en demokrati-fråga och den enskilt viktigaste försvarspolitiska frågan. De vill att alla män

och kvinnor i Sverige ska mönstra och att alla som är lämpliga ska genomföra en kortare militär grundutbildning. En framtida pliktlag ska enligt motionärerna ge möjlighet till såväl militär som civil tjänstgöring, och de vill därför se en grundlig utredning om hur Försvarsmaktens personalförsörjning ska klaras i framtiden och hur den folkliga förankringen kan stärkas (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka att totalförsvarspikten kvarstår i grunden och att regeringen redan i dag med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap har möjlighet att aktivera icke aktiva delar av totalförsvarspikten. Skyldigheten att genomgå mönstring och skyldigheten att fullgöra värnplikt och civilplikt träder i kraft först efter det att regeringen beslutat om detta med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Denna skyldighet är könsneutral.

Regeringen konstaterar att det finns utmaningar i personalförsörjningssystemet som leder till ett fortsatt reformbehov. Utskottet delar den bedömningen och välkomnar därför att regeringen avser att tillsätta en utredning i syfte att i ett bredare perspektiv föreslå hur en långsiktigt hållbar personalförsörjning kan säkerställas. Utskottet förutsätter att regeringen då beaktar totalförsvarets kompetensbehov. Utskottet har tidigare framhållit att man delar Försvarsmaktens egen bedömning att en rekryteringsbas som främst består av unga män är otillräcklig för att garantera en effektiv framtida kompetensförsörjning och vidhåller denna syn (bet. 2012/13:FöU14). Som utskottet anför ovan är det olämpligt att föregripa den kommande personalförsörjningsutredningen, varför motionsyrkandet avstyrks.

Frivilliga försvarsorganisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om frivilliga försvarsorganisationer.

Utskottet betonar vikten av de bidrag de frivilliga försvarsorganisationerna ger till totalförsvaret, och därmed även samhällets krisberedskap, samt betydelsen för folkförankringen. Utskottet anser att det pågående arbetet inte bör föregripas.

Jämför reservation 14 (V).

Propositionen

Regeringen bedömer att de frivilliga försvarsorganisationernas möjlighet att bidra till totalförsvaret och därmed även samhällets krisberedskap långsiktigt bör säkerställas. Organisationers möjligheter att göra människor delaktiga har en stor betydelse i det svenska samhället. De bygger upp och bevarar det soci-

ala kapitalet och garanterar demokrati och mångfald. Inom totalförsvaret bidrar bl.a. de frivilliga försvarsorganisationerna med sitt arbete och sitt engagemang till civil och militär förmåga samt med värdefulla insatser nationellt.

De frivilliga försvarsorganisationerna har flera viktiga uppgifter. Försvarsberedningen har pekat på att de frivilliga försvarsorganisationerna bidrar på ett värdefullt sätt till hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna och menar att man bör överväga att utöka de frivilliga försvarsorganisationernas bidrag även i andra krigsförband. Regeringen delar Försvarsberedningens syn och anser att det både skulle stärka folkförankringen och bidra till att försörja krigsförbanden med kompetens på ett rationellt och kostnadseffektivt sätt. De frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet bör främst vara inriktad mot nationella uppgifter vid höjd beredskap. Organisationernas ungdomsverksamhet är särskilt betydelsefull.

Försvarsberedningen har föreslagit att de frivilliga försvarsorganisationernas bidrag till totalförsvaret och samhällets krisberedskap bör stärkas. Försvarsberedningen ser en möjlighet att stärka engagemanget för den tidvis tjänstgörande personalen genom att de frivilliga försvarsorganisationerna i större utsträckning tillhandahåller riktade frivilliga försvarsutbildningar kopplade till den enskildes militära profession. Regeringen delar denna syn.

Eventuella behov av personella förstärkningar vid de beredskapsansvariga myndigheterna för att lösa lednings- och samordningsuppgifter bör i första hand täckas genom omfördelning inom verksamheten eller genom att avtal träffas med lämpliga personer om frivillig tjänstgöring under beredskapsförhållanden. Det är även möjligt att genom avtal knyta till sig frivilliga.

Regeringen anser att de berörda centrala myndigheterna, kommunerna och landstingen i högre grad bör eftersträva samverkan med de berörda frivilligorganisationerna i syfte att tillvarata de frivilligas engagemang såväl under fredstida kriser som under höjd beredskap. Ideellt engagemang inverkar positivt på människors tillit till samhället och till varandra, vilket är ett viktigt värde för krisberedskapen. Det är viktigt att det finns strukturer som gör att aktörerna i fråga snabbt kan nå frivilligresurserna när en händelse inträffar och att det på förhand finns planer och rutiner för hur frivilliga ska engageras i hanteringen av händelsen.

Det finns behov av att analysera vilka ansvarsområden och vilka uppgifter inom det civila försvaret och krisberedskapen som bäst kan mötas av frivilliga krafter. Utifrån en sådan analys bör sedan en målsättning för frivilligt engagemang i anslutning till samhällets säkerhet kunna formuleras.

Motionen

Jonas Sjöstedt m.fl. (V) anför i motion 2014/15:3093 (yrkande 3) vikten av att de frivilliga försvarsorganisationernas breda kunskap, engagemang och förmåga att bidra till att stärka det breda säkerhetsarbetet tas till vara. Dessa organisationer bidrar till att öka enskilda människors och samhällets förmåga att hantera allvarliga händelser, olyckor och kriser. Genom att öka den fredstida

förmågan att möta och hantera olyckor och kriser kommer även andra frivilligorganisationer att bidra till förmågan att motstå påfrestningar under höjd beredskap. Det är samtidigt viktigt att bredda de frivilliga försvarsorganisationerna, menar motionärerna. De behöver i framtiden i större utsträckning bestå av män och kvinnor från hela det svenska samhället. Det är angeläget att stärka deras möjligheter att verka, och motionärerna ser behov av en successiv höjning av anslagen till frivilligorganisationerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens syn på de viktiga bidrag de frivilliga försvarsorganisationerna ger till totalförsvaret och därmed även samhällets krisberedskap. Denna tillgång bör långsiktigt säkerställas. Vidare vidhåller utskottet det som anförts tidigare om att de frivilliga försvarsorganisationerna har en viktig roll i att skapa en folkförankring (bet. 2013/14:FöU11).

Likt regeringen anser utskottet att det finns behov av att analysera vilka ansvarsområden och vilka uppgifter inom det civila försvaret och krisberedskapen som bäst kan mötas av frivilliga krafter. Utifrån en sådan analys bör sedan en målsättning för frivilligt engagemang i anslutning till samhällets säkerhet kunna formuleras. Det skulle exempelvis kunna vara rationellt och kostnadseffektivt att försörja krigsförbanden med frivilligorganisationernas kompetens, vilket regeringen också anför.

Utskottet instämmer i regeringens syn att berörda centrala myndigheter, kommuner och landsting i högre grad bör eftersträva samverkan med berörda frivilligorganisationer i syfte att tillvarata de frivilligas engagemang såväl under fredstida kriser som under höjd beredskap, exempelvis för att snabbt kunna nå frivilligresurserna när väl en händelse inträffar.

Utskottet finner att motionärernas grundläggande intentioner är tillgodosedda och att det pågående arbetet inte bör föregripas, varför motionsyrkandet avstyrks.

Styrningen av försvaret

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om styrningen av försvaret.

Utskottet är positivt till att regeringen lyft fram behovet av att utveckla såväl den verksamhetsmässiga som den finansiella styrningen och utgår därför från att regeringen i sin resultatredovisning gör det möjligt för riksdagen att följa hur den operativa förmågan utvecklas och hur de ekonomiska tillskott som tillförs omsätts i konkreta åtgärder. Utskottet bedömer att ytterligare åtgärder inte är nödvändiga i nuläget.

Jämför reservation 15 (V).

Propositionen

Regeringens övergripande målsättning är att under försvarsinriktningsperioden öka den operativa förmågan i krigsförbanden, liksom inriktningen att dessa i första hand bör utformas för att möta ett väpnat angrepp. Detta bör även vägleda utformningen av styrning och uppföljning av Försvarmakten och dess stödmyndigheter. Det är viktigt att kunna följa hur den operativa förmågan utvecklas och hur de ekonomiska tillskott som tillförs omsätts i konkreta åtgärder.

Den återupptagna försvarsplaneringen, men även arbetet med att förbättra redovisningen av förbandens krigsduglighet, bidrar och bör i ökad omfattning bidra till ökad spårbarhet mellan krav på krigsförbandens förmåga och dess utformning. Tyngdpunkten för styrning och uppföljning av Försvarmakten bör därmed ligga på krigsförbanden och i första hand på deras förmåga att med tillgängliga resurser lösa sina uppgifter vid höjd beredskap. Det gäller såväl finansiell uppföljning som verksamhetsuppföljning. Krigsduglighetskrav för respektive krigsförband ökar tydligheten och möjligheten till bedömning av de enskilda krigsförbandens aktuella status.

Utvecklingen mot en mer strategisk styrning ger sammantaget Försvarmakten möjlighet att i högre grad definiera vilka åtgärder som är mest ändamålsenliga för att lösa dess uppgifter. Det innebär också bättre förutsättningar för uppföljning, både från regeringens och från myndighetens sida.

Den verksamhetsmässiga och finansiella styrningen måste utvecklas i enlighet med den övergripande målsättningen att öka den operativa förmågan i krigsförbanden. Dels ska åtgärder vidtas i fråga om investeringsplaneringsprocessen för försvarsmateriel, dels ska en utredning tillsättas med uppgift att utvärdera den samlade materiel- och logistikförsörjningen, och dels ska ett uppdrag ges till Ekonomistyrningsverket alternativt Statskontoret om den finansiella styrningen av Försvarets materielverk.

Riksrevisionen har i sin rapport Försvaret – en utmaning för staten, Granskningar inom försvarsområdet 2010–2014 (RiR 2014:8) rekommenderat rege-

ingen att konkretisera mål och krav på Försvarsmakten genom att utveckla den strategiska styrningen. Regeringen anser därför att Försvarsmaktens uppgifter bör utvecklas till att uttryckligen innefatta uppgiften att upprätthålla tillgänglighet i fred samt beredskap för intagande av höjd beredskap. I Riksrevisionens granskningsrapporter inom försvarsområdet under perioden 2010–2014 samt den årliga revisionen framkommer att det finns brister i Försvarsmaktens uppföljning och redovisning. Regeringen noterar att försvarsutskottet i betänkande 2014/15:FöU3 betonade vikten av att regeringen i enlighet med rekommendationerna från Riksrevisionen konkretiserar mål och krav på Försvarsmakten genom att bl.a. utveckla den strategiska styrningen och säkerställa balansen mellan uppgifter och resurser. Regeringen betonar i likhet med Riksrevisionen och Försvarsutskottet vikten av att fortsätta arbetet med att förbättra tydligheten och effektiviteten i fråga om styrning och uppföljning av försvaret.

Motionen

Enligt motion 2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) bör regeringen under mandatperioden återkomma med konkreta förslag på hur detaljstyrningen ska minska och hur Försvarsmakten ska få ett tydligt inflytande över de resurser och processer som påverkar den operativa förmågan i krigsförbanden (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att såväl den verksamhetsmässiga som den finansiella styrningen måste utvecklas i enlighet med den övergripande målsättningen att öka den operativa förmågan i krigsförbanden. Utskottet lägger i likhet med regeringen stor vikt vid att kunna följa hur den operativa förmågan utvecklas och hur de ekonomiska tillskott som tillförs omsätts i konkreta åtgärder. Regeringen anför att krigsduglighetskrav för alla krigsförband ökar tydligheten och möjligheten till bedömning av de enskilda förbandens status och att utvecklingen mot en mer strategisk styrning av Försvarsmakten ger myndigheten större möjligheter att definiera vilka åtgärder som är mest lämpliga. Utskottet delar dessa bedömningar men vill samtidigt erinra om att regeringen även har att förhålla sig till vad som tidigare anförts kring styrning och resultatredovisning (2014/15:FöU1 s. 7, 11–13 och 2014/15:FöU3 s. 11, 18 och 26).

Utskottet framhöll i budgetbetänkandet för 2015 vikten av ytterligare förbättringar av resultatredovisningen till riksdagen och längre tidsserier tillsammans med utvecklade bedömningsgrunder och resultatindikatorer. Utskottet anser fortfarande att detta är nödvändigt för att ge riksdagen möjlighet att bedöma regeringens genomförande av riksdagens beslut både när det gäller insatsorganisationens iståndsättande och inriktningsbeslutet som helhet.

Utskottet har tidigare konstaterat att den då pågående översynen av hur krigsförbandens krigsduglighet borde utformas och nya metoder för att mäta

och följa upp förbandens utveckling i förhållande till kraven borde innebära en förbättring av redovisningen till riksdagen. Utskottet är därför positivt till regeringens arbete inom området.

När det gäller redovisningen till riksdagen av den operativa förmågan underströk utskottet då att förmågebedömningarna bör göras i förhållande till riksdagens beslut och tydliggjorda krav och mål i stället för till det gångna årets uppgifter och omvärldsbedömningar. Utskottet ser fortfarande detta som en del av en förbättrad strategisk styrning och förväntar sig att regeringens resultatredovisning utformas på detta sätt under inriktningsperioden. I de båda ovannämnda betänkandena underströk utskottet dessutom att förbättringsarbetet kopplat till inriktningspropositionen 2015 skulle lägga grunden för utskottets möjligheter att följa kopplingen mellan mål, genomförda insatser, uppnådda förslag och regeringens anslagsförslag under flera år framöver. Utskottet noterar visserligen att regeringens förslag till mål, som i sin tidigare utformning kritiserats av Riksrevisionen för att vara för breda och för öppna för tolkning, inte tydliggjorts för att undvika liknande kritik under den kommande försvarsinriktningsperioden. Utskottet utgår dock från att regeringens resultatredovisning av hur dessa mål uppfyllts kommer att ske med utgångspunkt i utvecklade bedömningsgrunder och resultatindikatorer som tydligt beskriver genomförandet av riksdagens beslut både när det gäller insatsorganisationens iståndsättande och försvarsinriktningen som helhet.

Med det ovan anförda om förbättrad styrning anser inte utskottet att ytterligare åtgärder krävs i nuläget, varför motionsyrkandet avstyrks.

Materieförsörjning och väsentliga säkerhetsintressen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om materieförsörjningsfrågor.

Utskottet ställer sig positivt till principerna för materieförsörjningen och de avvägningar som regeringen redovisat och som ytterst syftar till att höja krigsförbandens operativa förmåga under perioden. Utskottet välkomnar regeringens avsikt att tillsätta en utredning i syfte att ta fram förslag till hur materieförsörjningen kan prioriteras och effektiviseras för att säkra den operativa förmågan även efter 2020. Utskottet betonar även vikten av att riksdagens möjligheter till långsiktig strategisk styrning utvecklas och att investeringsplaneringsutredningens förslag fullföljs.

Jämför reservationerna 16 och 17 (SD, FP).

Propositionen

All materieförsörjning bör enligt regeringen bedömas utifrån uppgiften att under försvarsinriktningsperioden 2016–2020 höja krigsförbandens operativa förmåga.

Regeringen anser att följande principer för materielförsörjning bör tillämpas:

- Vidmakthållande och uppgradering av befintlig materiel bör, om det är ekonomiskt försvarbart och operativa krav kan uppnås, väljas före nyanskaffning.
- Nyanskaffning bör, när sådan är nödvändig, i första hand ske av på marknaden befintlig, färdigutvecklad och beprövad materiel.
- Utveckling bör genomföras först när behoven inte kan tillgodoses enligt ovan.

Utöver detta framhålls i propositionen att det alltid bör göras en prövning av möjligheterna att låta förbandsutformningen påverkas av befintlig tekniskt och operativt relevant materiel med lång kvarvarande livslängd. Materielförsörjningen bör fokusera på minskade kostnader och kortare leveranstider genom att så långt som möjligt använda och vidmakthålla befintlig materiel. Eventuell nyanskaffning bör ske genom öppna upphandlingar av befintlig och beprövad materiel. Fokus bör ligga på omedelbart operativt användbar materiel. Regeringen bedömer att minskade kostnader, kortare ledtider från beställning till leverans av materiel och ökad tillgänglighet i krigsförbanden för materielen kan uppnås genom att man begränsar särkraven på systemen.

De principer för materielförsörjningen som regeringen angav i propositionen Ett användbart försvar (2008/09:140) bör därför fortfarande gälla som inriktning för materielförsörjningen. Regeringen understryker samtidigt att den materiel som ska ersättas inte avvecklas vid anskaffning av ny materiel förrän den nya materielen är förbandssatt, och att syftet är att undvika glapp i den operativa förmågan.

När det gäller stridsflygsförmågan och undervattensförmågan anser regeringen att de är tydliga exempel på områden av väsentlig betydelse för Sveriges försvar. Regeringen bedömer att det kan finnas delar av system som kan betraktas som väsentliga säkerhetsintressen även inom andra områden. Detta kräver dock särskild prövning i varje enskilt fall. Regeringens inriktning är att det fortsatta arbetet med industri- och marknadsfrågor inom EU bör beakta försvarsmaterielmarknadens särart och behovet av att tillgodose medlemsstaternas säkerhetsintressen inom ramen för den gemensamma marknaden. I sammanhanget beskriver regeringen att artikel 346 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ger medlemsstaterna möjligheter att under vissa förutsättningar göra sådana undantag från EU-rätten, inklusive från försvarsupphandlingsdirektivet, som är nödvändiga för att skydda nationella väsentliga säkerhetsintressen. Regeringen konstaterar att Sverige även fortsättningsvis avser att utnyttja den möjligheten i de fall det är nödvändigt för att skydda ett väsentligt säkerhetsintresse.

Regeringen beskriver å ena sidan att Försvarsmakten bör ha ett tydligt inflytande över de resurser och processer som påverkar den operativa förmågan i krigsförbanden och understryker å andra sidan betydelsen av att regeringen

har möjlighet att, med utgångspunkt i Försvarsmaktsorganisation 2016, göra prioriteringar när investeringar ska fördelas.

När det gäller pågående förbättringsarbete hänvisar regeringen till en ny process för planering av materielinvesteringar i enlighet med Investeringsplaneringsutredningens förslag (SOU 2014:15) och till att Ekonomistyrningsverket har redovisat förslag på hur den finansiella styrningen och uppföljningen av Försvarsmakten och viss stödverksamhet kan förändras och förtydligas (ESV 2013:57, ESV 2014:39). Regeringen bedömer att Investeringsplaneringsutredningens betänkande, Ekonomistyrningsverkets redovisning och Riksrevisionens granskningsrapporter sammantaget ger en god grund för att utveckla styrning och uppföljning av materiel- och logistikförsörjningen av det militära försvaret. När det gäller rationaliseringar och effektiviseringar inom ramen för den pågående utvecklingen av den integrerade materiel- och logistikförsörjningen anser regeringen att det är viktigt att dessa inte riskeras. Regeringen anser att vissa åtgärder kan genomföras under försvarsinriktningsperioden. För att möjliggöra ökad tydlighet och transparens i investeringsplaneringsprocessen bedömer regeringen att kopplingen mellan verksamhet och finansiering bör utvecklas. Som ett led i det arbetet har regeringen, i enlighet med Investeringsplaneringsutredningens förslag, uppdragit åt Ekonomistyrningsverket att redovisa förslag på hur anslagen kan renodlas. Förslagen ska redovisas för regeringen senast den 1 juni 2015. Regeringen bedömer att anslagsstrukturen inom utgiftsområde 6 kan behöva ses över och avser därför att återkomma till riksdagen i samband med budgetpropositioner. Avsikten är att på lämpligt sätt korrigera den finansiella styrningen av Försvarets materielverks avgiftsfinansierade verksamhet, genom att särskilja förvaltningskostnader från övriga kostnader. Regeringen överväger därutöver att öka flexibiliteten i materielförsörjningen och förutsättningarna för ett effektivt resursutnyttjande genom en högre anslagskredit för materielinvesteringar, i enlighet med förslag från Riksrevisionen (RiR 2011:13), Investeringsplaneringsutredningen och Ekonomistyrningsverket (ESV 2013:57).

För att säkerställa den operativa förmågan också på sikt måste dessa utmaningar hanteras. Man behöver långsiktigt säkerställa en operativ balans och utarbeta grunden för en samlad strategisk avvägning och prioritering inom materielförsörjningen från 2021. En utredning ska därför tillsättas för att utarbeta förslag till hur materielförsörjningen kan prioriteras och effektiviseras och därmed hur den operativa förmågan ska kunna säkras och utvecklas efter 2020. Utredningen ska beakta den nya materielplaneringsprocessen. Utredningen ska vara klar 2018 och utgöra underlag för regeringens och Försvarsberedningens fortsatta arbete inför försvarsinriktningsbeslutet för perioden efter 2021.

Regeringen avser att under försvarsinriktningsperioden tillsätta en utredning med uppgift att utvärdera den samlade materiel- och logistikförsörjningen utifrån bl.a. kravet på ökad operativ förmåga i krigsförbanden. Utredningen bör omhänderta Ekonomistyrningsverkets iakttagelser avseende styrning och uppföljning.

Motionerna

I motion 2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) anförs att JAS Gripens beväpning bör kompletteras med fler moderna jakt- och attackvapen (yrkande 12). Motionärerna anför även att haubitsar bör tilldelas marinen som ett kustartilleri vid en eventuell extra anskaffning av haubitspjäser till det svenska försvaret (yrkande 13). I motionen framhålls att sjöminor är ett billigt och effektivt sätt att begränsa en motståndares handlingsfrihet och att regeringen bör försäkra sig om att förmågan till minstrid utvecklas bl.a. genom övning och anskaffning (yrkande 14).

I motion 2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anförs att underskottet i materielinvesteringar till Insatsorganisation 14 (IO 14) om 50 miljarder kronor först ska finansieras så att IO 14 realiserar innan vidare uppbyggnad av försvaret påbörjas (yrkande 20).

I motion 2014/15:1128 av Jeff Ahl m.fl. (SD) anför motionären att upphandlingar av militär materiel framgent bör göras gemensamt av länder som ingår i en försvarsallians som inledningsvis ingås mellan Finland och Sverige (yrkande 5). I motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) framhåller motionärerna dessutom att Sverige endast bör delta i sammanslagningar och gemensamt utnyttjande i fråga om försvarsmateriel med de nordiska länderna och att allt materiel ska vara tydligt öronmärkt i händelse av krig (yrkande 35).

Enligt motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) bör en försvarsindustristrategi upprättas där man tydligt definierar säkerhetspolitiska intressen kopplade till särskilda kompetenser i fråga om tillverkning av eller handel med försvarsmateriel. Motionärerna framhåller att en svensk myndighet som upphandlar försvarsmateriel sedan ska kunna använda undantagsregeln i EUF-fördragets artikel 346 på liknande sätt som andra medlemsländer som har en betydande försvarsindustri (yrkande 32).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att materielförsörjningen måste ses som instrumentell för att höja krigsförbandens operativa förmåga under försvarsinriktningsperioden. Utskottet delar regeringens bedömning att det finns vissa åtgärder som kan vara av betydelse för Försvarsmaktens samlade förmåga efter 2020 men inte direkt bedöms höja den operativa förmågan under försvarsinriktningsperioden. Den operativa förmågan måste säkerställas och de utmaningar som försvarets stora omsättnings-, nyanskaffnings- och uppgraderingsbehov innebär måste hanteras. Utskottet delar därför regeringens bedömning att en operativ balans behöver säkerställas på längre sikt och att en samlad strategisk avvägning och prioritering för materielförsörjningen från 2021 måste utarbetas. Utskottet ser därför positivt på att regeringen tillsätter en utredning som får i uppgift att utarbeta förslag till hur materielförsörjningen kan prioriteras och effektiviseras för att säkra operativ förmåga efter 2020.

Utskottet delar regeringens bedömning när det gäller principer för materielförsörjning. Utöver detta menar utskottet även att en prövning alltid bör göras av möjligheterna att låta förbandsutformningen påverkas av befintlig tekniskt och operativt relevant materiel med lång kvarvarande livslängd. Utskottet vill dessutom understryka vikten av att glapp i den operativa förmågan undviks genom att den materiel som ska ersättas inte avvecklas förrän den nyanskaffade materielen är förbandssatt. När det gäller stridsflygsförmågan och undervattensförmågan delar utskottet dessutom regeringens bedömning att de är tydliga exempel på förmågor av väsentligt säkerhetsintresse för Sverige.

Med den redovisning regeringen gjort i propositionen när det gäller materielförsörjning och avvägningarna inom den aviserade planeringsramen anser utskottet inte att ytterligare åtgärder krävs i nuläget. Utskottet vill dock betona vikten av att regeringen utvecklar den långsiktiga strategiska styrningen, och utskottet förutsätter därför att regeringen fullföljer investeringsplaneringsutredningens förslag på det sätt som redovisats i propositionen.

Utskottet anser inte att det finns någon rimlighet i att regeringen lämnar förslag till riksdagen kring materielförsörjning och anskaffning utan att tydligt redovisa budgeteffekterna. En nyordning som innebär samlade och återkommande beslutstillfällen där de ekonomiska ramarna är styrande och att en långsiktig investeringsplanering har ett perspektiv på tolv år ser utskottet positivt på. Utskottet välkomnar därför att regeringen avser att en gång per år föreslå riksdagen vilka investeringar som regeringen bemyndigas att anskaffa under budgetåret och de två efterföljande åren.

Med det anförda avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Ekonomiska förutsättningar för perioden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om försvarets ekonomiska förutsättningar för perioden.

Utskottet är positivt till avsikten att successivt stärka anslagen under försvarsinriktningsperioden och konstaterar att regeringen återkommer i samband med budgetpropositionerna för att kunna tillföra 10,2 miljarder kronor utöver de redan tidigare aviserade förstärkningarna för perioden 2016–2020.

Jämför reservationerna 18, 19 (SD, FP) och särskilt yttrande 2 (M, C och KD).

Propositionen

Regeringen bedömer att det i ljuset av det försämrade säkerhetspolitiska läget och utvecklingen av den operativa förmågan finns det ett behov av att ytterligare förstärka försvarsekonomin jämfört med de förstärkningar som reger-

ingen redan har redovisat. Regeringen bedömer därför att den samlade försvarsekonomi bör tillföras ett tillskott om 10,2 miljarder kronor utöver tidigare redovisade tillskott under perioden 2016–2020. Regeringen redovisar att anslagen bör förstärkas successivt under perioden och att de inkluderar ett tillskott till försvarsunderrättelseverksamheten. Med de redovisade tillskotten hanteras också effekterna av förändringarna av ungdomsarbetsgivaravgifterna och Fortifikationsverkets höjda avkastningskrav. Enligt propositionen motsvarar detta 1,7 miljarder kronor under försvarsinriktningsperioden.

INRIKTNING FÖRSVARSEKONOMI 2016–2020 (miljoner kronor)

Försvarsmaktens anslag inklusive förstärkningar av försvarsunderrättelseverksamheten

	2016	2017	2018	2019	2020	Totalt
Grundplanering(1)	42 031	43 087	43 881	46 026	47 576	222 601
Tillskott (2)	1 324	1 900	2 200	2 320	2 500	10 244
Summa	43 355	44 987	46 081	48 346	50 076	232 845

1. Omfattar anslagen 1:1, 1:2, 1:3, 1:4 och 1:5 och inkluderar preliminär pris- och löneomräkning av anslagen.

2. Respektive års tillskott är i löpande priser och kommer då de ingår i anslagsbasen att justeras inom ramen för den årliga försvarsspecifika pris- och löneomräkningen de efterföljande åren.

Regeringen anför att den aviserade en förstärkning av försvaret motsvarande Försvarsberedningens förslag i budgetpropositionen för 2015 men nu bedömer att ytterligare resurser bör tillföras försvaret. Tillskotten bör enligt regeringen inriktas mot att stärka den operativa förmågan nationellt. Till grund för den sammanvägda utvecklingen av försvarsekonomi under perioden 2016–2020 ligger enligt propositionen höjning av anslagen inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap för perioderna 2016–2020 och 2021–2024 som redovisades i juni 2014.

Regeringen understryker även att de överföringar mellan myndighetens anslag perioden 2016–2024 som Försvarsmakten föreslagit i underlaget till försvarspolitisk inriktningsproposition 2015 också utgör en grund för den avvägda ekonomiska ramen under inriktningsperioden. Totalt innebär detta en överföring om 1,3 miljarder kronor 2016–2020 från anslaget 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt för att stärka anslaget 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap.

Regeringen redovisar i propositionen bedömningen att det civila försvaret bör ges en stabil finansiering. Regeringen anser att planeringen för det civila försvaret bör återupptas och betonar i propositionen ansvarsprincipen som innebär att den som under normala förhållanden har ansvar för att vidta de åtgärder som krävs för att verksamheten ska kunna bedrivas även har det ansvaret i en krissituation och vid höjd beredskap.

Regeringen anför att en effektiv och ändamålsenlig statlig förvaltning är ett ständigt överordnat mål. Försvaret har under de senaste åren genomfört flera rationaliseringar. Ett omfattande arbete har genomförts i syfte att skapa långsiktig balans mellan Försvarsmaktens verksamhet och dess ekonomiska ramar.

Den nuvarande planeringen förutsätter dessutom att beslutade rationaliseringar genomförs. Det är angeläget att myndigheten fortsätter de processer som fortfarande pågår samt omhändertar erfarenheterna från och resultatet av de åtgärder som har genomförts.

Regeringen avser att återkomma med budgetförslag till riksdagen i samband med budgetpropositionen för 2016 och i efterföljande budgetpropositioner under perioden.

Motionerna

I motion 2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) framhåller motionärerna att Försvarsmakten under flera år har framhållit att inriktningsbeslutet 2009 varit underfinansierat med 3–4 miljarder kronor och att den insatsorganisation riksdagen beslutat om inte varit möjlig att åstadkomma inom den givna ekonomiska ramen. Inför det nya inriktningsbeslutet har överbefälhavaren angett att det krävs 4 miljarder kronor årligen för att leverera den förstärkning av den svenska försvarsförmågan som beställts av Försvarsberedningen. De medel som regeringen vill anslå för att stärka svensk försvarsförmåga är enligt motionärerna långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som vår tid ställer. Motionärerna menar att de 10,2 miljarder kronor som regeringen har för avsikt att tilldela försvaret 2016–2020 inte ens kommer att räcka för att fylla de hål i ekonomin som försvaret redan dras med, än mindre stärka försvarsförmågan. I stället för att rusta upp försvaret anser motionärerna att de aviserade anslagen kommer att tvinga Försvarsmakten till neddragningar. Motionärerna anser att anslagen sammantaget, inklusive en kompensation för höjda ungdomsarbetsgivaravgifter och hyreshöjningar för Försvarsmakten, bör höjas med 17 miljarder kronor under perioden 2016–2020. De föreslår att försvarsanslaget ökar med 1,8 miljarder kronor 2016 och 2,7 miljarder kronor 2017 samt 3,7 miljarder kronor årligen 2018–2020 och att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiska förutsättningar för försvarsbeslutet (yrkandena 4 och 5).

I motion 2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anför motionärerna att försvaret bör tillföras det anslag som överbefälhavaren anser vara det minsta tänkbara som det anges i budgetunderlaget till försvarsbeslutet (yrkande 1). Motionärerna understryker att försvarets andel av BNP är på väg mot rekordlåga 1 procent och att Försvarsmakten har krävt minst 20 miljarder kronor mer än den liggande budgeten för att kunna bygga insatsorganisation 14 (IO 14) som beslutades i försvarsbeslut år 2009. De vill därför budgetera 41 miljarder kronor mer än regeringen föreslår under den kommande femårsperioden och anser att en rejäl upprustning krävs för att nå en grundnivå och för att uppbringa en rimlig försvarsförmåga.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på regeringens avsikt att återkomma med budgetförslag till riksdagen i samband med budgetpropositionerna under perioden med utgångspunkten att den samlade försvarsekonomi bör tillföras ett tillskott om 10,2 miljarder kronor utöver redan tidigare redovisade tillskott under perioden 2016–2020. Anslagen bör som regeringen anför förstärkas successivt under perioden med inriktningen att stärka den operativa förmågan nationellt. Utskottet bedömer precis som regeringen att denna prioritering och den föreslagna omfördelningen från anslaget som finansierar Försvarsmaktens internationella insatser (6.1:2) till Försvarsmaktens anslag för förbandsverksamhet och beredskap (6.1:1) medför att handlingsutrymmet minskar när det gäller att delta i internationella operationer och att leda multinationella operationer under försvarsinriktningsperioden.

Regeringen redovisar att ett omfattande arbete har genomförts i syfte att skapa långsiktig balans mellan Försvarsmaktens verksamhet och dess ekonomiska ramar och att planeringen förutsätter att beslutade rationaliseringar genomförs. Utskottet menar att detta är positivt och vill understryka att det är angeläget att regeringen i de kommande budgetpropositionerna redovisar resultaten av det nämnda arbetet och av rationaliseringarna för riksdagen.

Utskottet förutsätter vidare att regeringen i sin resultatredovisning till riksdagen redogör för hur den operativa förmågan stärks i enlighet med de beslut riksdagen och regeringen fattar för inriktningsperioden och med hjälp av de successiva anslagshöjningar som aviserats, vilka vilar på en bred politisk överenskommelse om försvarets framtida inriktning. Mot bakgrund av den ovanstående redogörelsen för den successiva förstärkningen av försvarsanslagen och de aviserade ekonomiska tillskotten anser inte utskottet att ytterligare åtgärder krävs i nuläget, varför motionsyrkandena avstyrks.

Försvarslogistik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om försvarslogistiken.

Utskottet anser att Försvarsmaktens operativa behov ska vara styrande för logistikfunktionen och att förbandens stöd till övriga Försvarsmakten ska gälla såväl i fred som vid höjd beredskap och ytterst i krig. Utskottet förväntar sig att regeringen tar ansvar för de utmaningar som finns inom försvarslogistikens område och välkomnar regeringens avsikt att utreda den samlade materiel- och logistikförsörjningen.

Jämför reservationerna 20 och 21 (SD, FP).

Propositionen

Logistikförbanden har som syfte att stödja övriga Försvarsmakten i att utföra sina uppgifter. Regeringen betonar att Försvarsmaktens operativa behov bör vara styrande för logistikfunktionen. Det gäller såväl i fred som vid höjd beredskap och då ytterst i krig.

Regeringens inriktning att kunna möta ett väpnat angrepp innebär enligt propositionen betydande förändringar för de försvarsmaktsgemensamma stridskrafterna. Enligt regeringens bedömning påverkas främst lednings- och logistikförbanden. Arméstridskrafternas inriktning att verka i brigad i hög konfliktnivå mot en kvalificerad motståndare medför att lednings- och logistikförbanden ska anpassas därefter. Delar av de försvarsmaktsgemensamma lednings- och logistikförbanden överförs vid aktivering eller mobilisering till arméstridskrafterna för lösandet av taktiska uppgifter i brigad. Regeringen konstaterar att logistikkedjan under lång tid anpassats för att i första hand tillgodose fredstida krav. Möjligheterna att tillgodose Försvarsmaktens samlade behov vid krig eller i övrigt under höjd beredskap har nedprioriterats.

Försvarsberedningen gjorde bedömningen att det inom logistik- och sjukvårdsområdena kommer att finnas särskilda behov för Försvarsmakten när det gäller stöd från det civila försvaret vid höjd beredskap, krig eller krigsfara. Inom dessa områden finns också förutsättningar för ett rationellt utnyttjande av samhällets samlade resurser. Regeringen framhåller särskilt behovet av att ha en gemensam planering med det civila försvaret rörande logistisk vid intagande av höjd beredskap. Försvarsberedningen bedömde att omstrukturen av arméstridskrafterna i brigadstruktur skulle medföra justeringar i logistikförbanden. Försvarsberedningen föreslog därför att huvuddelen av logistikbataljonerna och den tekniska bataljonen samt sjukhuskompanierna, som dittills ingått i de försvarsmaktsgemensamma logistikförbanden, skulle överföras till arméstridskrafterna och sammanföras i två underhållsbataljoner. Det

skulle renodla den främre logistiken på taktisk nivå även för arméstridskrafterna. Försvarsmakten föreslår i sitt underlag till regeringen att de logistikförband som ska ingå i brigaderna vidmakthålls inom logistikförbanden.

Regeringen delar i allt väsentligt Försvarsberedningens uppfattning men ser fördelar med ett sammanhållet ansvar för logistikfunktionen där Försvarsmaktens logistik samt logistikbataljonerna, den tekniska bataljonen, sjukhuskompanierna, sjukvårdsförstärkningskompanierna och trafik- och transportledningskompaniet i fredstid leds av försvarslogistikchefen. Det gynnar en metodisk utveckling av förmågan och skapar även bättre förutsättningar för den försvarsmaktsgemensamma logistiken och för en sammanhållen logistikkedja.

Regeringen bedömer att syftet med Försvarsberedningens förslag uppnås genom att logistikbataljonerna, huvuddelen av den tekniska bataljonen samt sjukvårdsförstärkningskompanierna inriktas mot att vid behov, i fredstid eller vid höjd beredskap, underställas brigaderna. Regeringen vill framhålla vikten av att logistikförband som är avsedda att ingå i brigad samövas med övriga delar av brigaden.

I propositionen anges att Försvarsmaktens logistik (FMLOG) och relevanta delar av dagens basorganisation bör organiseras som krigsförband och ingå i de försvarsmaktsgemensamma stridskrafterna. Krigsförbandet FMLOG stöder ledningen av försvarslogistik på operativ nivå i fred, vid höjd beredskap och då ytterst i krig. Det nya krigsförbandet FMLOG utvecklas ur det tidigare krigsförbandet FMLOG Stab med nationell stödenhet.

För att få en ändamålsenlig bakre logistik i händelse av höjd beredskap och ytterst i krig bör FMLOG tillsammans med logistikfunktionerna vid Försvarets materielverk och det civila försvaret enligt regeringen bilda en sammanhållen helhet. Personal inom logistikorganisationen bör vara krigsplacerad eller placerad med allmän tjänsteplikt med stöd av lagen om totalförsvarsplikt.

Logistikbataljonerna stöder övriga stridskrafter med förnödenhetsförsörjning av t.ex. drivmedel, ammunition, livsmedel och vatten. Bataljonerna bör enligt regeringen inriktas mot att underställas en brigad. Logistikbataljonerna bör sammantaget innehålla stående förband med hög tillgänglighet i fredstid motsvarande minst en kompanistridsgrupp vilken vid behov bör ingå i den i huvudsak stående brigaden. Den tekniska bataljonen stöder övriga förband med teknisk tjänst, t.ex. reparation av fordon, tält och handeldvapen. Bataljonen bör inriktas mot att tydligare stödja arméstridskrafterna i brigad. Förmågan till försvarsmaktsgemensam teknisk tjänst bibehålls. Sjukvårdsförbanden omfattar vidare två sjukhuskompanier och två sjukvårdsförstärkningskompanier. Sjukvårdsförstärkningskompanierna bör kunna stödja Försvarsmaktens förband på stridsfältsnivån med vårdkapacitet och medicinsk evakuering och bör tydligare inriktas mot att underställas en brigad.

Motionerna

Enligt motion 2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) vill motionärerna att en utredning tillsätts för att göra en genomgripande översyn av logistikreformen (yrkande 18).

I motion 2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anförs att försvarets logistik aldrig i grunden får bli fredsställt. Motionärerna anser att den väpnade striden kräver ständigt närvarande logistik och att det inte duger att fredsställa försvarets bakre organisation (yrkande 28).

I motion 2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) anförs att det behövs mer materiel i garnisonernas förråd eftersom det med nödvändighet innebär förseningar att hämta från centrallagret. Centraliseringen av materielförråden har enligt motionärerna gått så långt att verksamheten blir lidande när beställningar från centralförrådet måste väntas in. Därför bör i stället mer materiel finnas ute på regementena. En utredning bör enligt motionärerna tillsättas för att ta fram en optimal förrådsorganisation för Försvarmaktens (yrkande 45).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är positivt att regeringen tydligt betonar att Försvarmaktens operativa behov bör vara styrande för logistikfunktionen och att logistikförbandens stöd till övriga Försvarmakten gäller såväl i fred som vid höjd beredskap och då ytterst i krig. Logistikförsörjningen har under lång tid anpassats för att i första hand tillgodose fredstida krav. Även utskottet ser därför skäl att tydliggöra att Försvarmaktens samlade behov vid höjd beredskap eller krig måste ges en högre prioritet. Därmed delar utskottet regeringens bedömning att FMLOG och relevanta delar av dagens basorganisation bör organiseras som krigsförband och att personal inom logistikorganisationen bör vara krigsplacerad eller placerad med allmän tjänsteplikt.

Sammantaget delar utskottet regeringens bedömning att den försvarspolitiska inriktningen ställer krav på betydande förändringar inte minst för lednings- och logistikförbanden. Utskottet anser mot bakgrund av detta att regeringen måste ta ett stort ansvar för det förändringsarbete som krävs och välkomnar att regeringen tänker tillsätta en utredning med uppgift att utvärdera den samlade materiel- och logistikförsörjningen. Utskottet har med viss oro noterat att det i Statskontorets slutrapport Reformeringen av försvarslogistiken (2015:11) framkommer att den pågående reformen är försenad med två år och beräknas vara fullt genomförd först 2017–2018 och att den har fört med sig betydande omställningskostnader som successivt räknats upp (s. 84 och 91).

Regeringen har redovisat inriktningen för en logistikförsörjning som ska anpassas för att tillgodose Försvarmaktens samlade behov vid höjd beredskap eller krig. Utskottet välkomnar detta och förutsätter att regeringen successivt vidtar nödvändiga åtgärder före, under och efter den aviserade utredningen om materiel- och logistikförsörjning för att genomföra denna integrerade del av den nya försvarsinriktningen. Utskottet förväntar sig att regeringen tar ansvar

för de utmaningar som Statskontoret pekat på och även aktivt leder det fortsatta förändringsarbetet inom logistikområdet. Utskottet utgår även från att regeringen återkommer till riksdagen om ökade krav på operativ tillgänglighet medför ökade kostnader för logistikförsörjningen.

Utskottet anser inte att det finns behov av ytterligare åtgärder i nuläget, varför motionsyrkandena bör avslås.

Cyberförsvar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om behovet av en aktiv cyberförmåga samt ett motionsyrkande om att regeringen bör återkomma under mandatperioden med konkreta och kostnadsberäknade förslag på hur de avser att förbättra skyddet av samhällsviktiga funktioner utifrån en breddad hotbild, t.ex. i fråga om cyberhot.

Utskottet anser inte att det finns anledning att föregripa pågående arbeten.

Jämför reservationerna 22 och 23 (SD, V).

Propositionen

Regeringen bedömer att grunden i en robust cyberförsvarsförmåga bör vara att kunna skydda samhällsviktiga funktioner och sådana system som är vitala för totalförsvaret mot antagonistiska it-angrepp från kvalificerade statliga eller statsstödda aktörer. Sverige bör även kunna genomföra aktiva operationer i cybermiljön.

Regeringen delar Försvarsberedningens uppfattning att sårbarheterna i dagens globala it-system är, och inom överskådlig tid kommer att vara, en av våra mest komplexa utmaningar. Operationer i cybermiljön har utvecklats till att utgöra ett separat hot såväl som ett av flera militära maktmedel.

För att upprätthålla en hög nivå av cybersäkerhet i Sverige måste samhällsviktiga funktioner och kritiska it-system kunna skyddas mot it-angrepp. En ökande sårbarhet är att enskilda aktörer i samhället saknar förmåga att identifiera att man är utsatt för ett it-angrepp. Redan i fredstid utsätts svenska myndigheter och företag för sådana angrepp.

Försvarsmakten lyfter fram vikten av att utveckla en offensiv cyberförmåga för att kunna möta angrepp mot egna system samtidigt som det ger möjlighet att möta hot och angrepp i andra arenor, vilket sammantaget påverkar en motståndares förmåga att angripa Sverige och svenska intressen.

Regeringen har även nyligen mottagit betänkandet Informations- och cybersäkerhet i Sverige – strategi och åtgärder för säker information i staten (SOU 2015:23) som är ett viktigt underlag för regeringens fortsatta inriktning av informations- och cybersäkerhetsområdet.

Olika cyberförmågor, tillsammans med en stärkt underrättelseförmåga, skapar förutsättningar för planering med god framförhållning och ett aktivt agerande i cybermiljön om behovet uppstår. Sammantaget medför detta en möjlighet att öka den nationella förmågan att upprätthålla vår suveränitet, bidra till att hantera händelser i närområdet och skydda kritiska system. Ett svenskt cyberförsvar kräver samordning och koordinering av kompetenser mellan olika myndigheter och samhällsfunktioner. Internationell samverkan är också viktig för att kunna utveckla den nationella förmågan.

Regeringen anser, liksom Försvarsberedningen, att Sveriges samlade förmåga att förebygga, motverka och aktivt hantera konsekvenserna av civila och militära hot, händelser, attacker och angrepp i cybermiljön måste utvecklas och förstärkas. Detta bedömer regeringen vara ett kostnadseffektivt sätt att vid sidan av redan etablerade militära förmågor ytterligare höja tröskeln för en antagonistisk aktör som överväger att angripa Sverige eller svenska intressen, eller utöva påtryckningar med militära eller andra maktmedel. I detta sammanhang menar regeringen att Sverige bör utveckla en förmåga att genomföra aktiva operationer i cybermiljön.

Motionerna

Mikael Jansson m.fl. (SD) anför i motion 2014/15:2961 att Sverige bör skaffa sig ett aktivt informationsteknologiskt försvar (aktiv cyberförmåga). Spridningen av informationsteknologi har varit en mycket viktig del i globaliseringen som knutit samman världen så att man i dag har omedelbar tillgång till information från vitt spridda håll. Militär underrättelsetjänst, terrorism och organiserad brottslighet kommer dock att kunna använda sig av informationsteknologi i allt högre utsträckning. Detta gör det allt viktigare att vidta adekvata åtgärder för att skydda och försvara vitala nationella intressen mot cyberhot. Detta blir särskilt viktigt när större delen av samhället är helt beroende av en fungerande informationsteknologi. Särskilt viktigt är att skydda betalsystem, energiförsörjning och transporter. Sverige bör skaffa sig ett aktivt informationsteknologiskt försvar (aktiv cyberförmåga), föreslår motionärerna. Regeringen bör också undersöka möjligheten för ett nordisk-baltiskt säkert internet baserat på svenska mikrosatelliter. Satelliterna är i ett sådant läge strategiska produkter och direktupphandlas (yrkande 6).

Jonas Sjöstedt m.fl. (V) föreslår i motion 2014/15:3093 att regeringen bör återkomma under mandatperioden med konkreta och kostnadsberäknade förslag på hur man avser att förbättra skyddet av samhällsviktiga funktioner utifrån en breddad hotbild. Cyberhot borde t.ex. uppta en större plats i Sveriges planering för krisberedskap. Även om motionärerna instämmer i regeringens bedömning att ”grunden i en robust cyberförsvarsförmåga bör vara att kunna skydda samhällsviktiga funktioner och sådana system som är vitala för totalförsvaret mot antagonistiska it-angrepp från kvalificerade statliga eller statsstödda aktörer” bör dock tempot höjas i arbetet att skydda samhällsviktiga funktioner och sådana system som är viktiga för totalförsvaret. Detta gäller

även för andra hot som är viktiga för totalförsvaret att beakta, t.ex. pandemier och klimatrelaterade katastrofer. Regeringen bör återkomma under mandatperioden med konkreta och kostnadsberäknade förslag på hur man avser att förbättra skyddet av samhällsviktiga funktioner, anför motionärerna (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att grunden i en robust cyberförsvarsförmåga bör vara att kunna skydda samhällsviktiga funktioner och sådana system som är vitala för totalförsvaret mot antagonistiska it-angrepp från kvalificerade statliga eller statsstödda aktörer. Operationer i cybermiljön har utvecklats till att utgöra ett separat hot såväl som ett av flera militära maktmedel. Utskottet instämmer i att Sverige även bör kunna genomföra aktiva operationer i cybermiljön.

Utskottet vidhåller det man tidigare uttryckt om att informations- och cybersäkerhetsfrågorna är av mycket stor vikt i dag och att Sverige måste se på detta ur ett strategiskt och långsiktigt perspektiv. Inte bara cyberhot ur militära perspektiv måste beaktas. Internationell samverkan, framför allt på nordisk och europeisk nivå, är även i fortsättningen en grundförutsättning för att öka informationssäkerheten i Sverige och för att skydda samhällsviktig verksamhet, anser utskottet. Övningsverksamhet är en viktig del i detta. Rättssäkerheten och den enskildes integritet måste i sammanhanget säkerställas (bet. 2014/15:FöU6).

Liksom tidigare anser utskottet att den pågående beredningen av betänkanterna Informations- och cybersäkerhet i Sverige – Strategi och åtgärder för säker information i staten (SOU 2015:23) och En ny säkerhetsskyddslag (SOU 2015:25) kommer att bilda viktiga underlag för det framtida arbetet (bet. 2014/15:FöU10).

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att ett svenskt cyberförsvar kräver samordning och koordinering av kompetenser mellan olika myndigheter och samhällsfunktioner. Regeringens beslut om att myndigheter som har ett särskilt ansvar för krisberedskap och höjd beredskap ska redovisa sitt arbete med informationssäkerhet är enligt utskottet särskilt viktigt, men det är också viktigt att MSB har fått i uppgift att genomföra en undersökning om hur kommunerna arbetar med informationssäkerhet. Att medvetandegöra offentliga och privata aktörer samt allmänheten om de hot som finns är överlag centralt i arbetet.

Utskottet anser sammanfattningsvis att det inte finns anledning att föregripa pågående arbeten, varför motionsyrkandena avstyrks.

Reservationer

1. Det militära försvaret och dess mål, punkt 1 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om det mål för det militära försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016 och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del och

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 11 samt

avslår proposition 2014/15:109 punkt 1.

Ställningstagande

Vi anser att de övergripande uppgifterna för det svenska försvaret bör vara att

- försvara rikets frihet och hävda Sveriges territoriella integritet
- optimera en försvarsallians mellan Sverige och Finland om dessa länder skriver under en sådan
- bistå det civila samhället vid katastrofer, störningar och olyckor
- ge militärt bistånd i internationella insatser

Vi vill understryka att det svenska försvaret inte längre ska vara av modellen insatsförsvaret utan i stället ska vara ett existensförsvaret och vi menar att ett reellt existensförsvaret bygger på folkviljan att Sverige ska vara en självständig och fri nation med ett försvar som på ett trovärdigt sätt kan skydda landet. Det innebär att totalförsvaret ska ha både en yta och ett djup, dvs. med andra ord både ett skalförsvaret och ett invasionsförsvaret.

Regeringens förslag uppfyller inte dessa krav och bör avslås. Vi anser därför att riksdagen bör ge regeringen till känna vad vi anför om de övergripande uppgifterna för det svenska försvaret.

2. Det militära försvaret och dess mål, punkt 1 (FP)

av Allan Widman (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om det mål för det militära försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del och

avslår proposition 2014/15:109 punkt 1 och motion

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 11.

Ställningstagande

Jag anser att regeringens förslag till mål för det militära försvaret bör avslås eftersom utfallet av försvarsuppgörelsen och innehållet i inriktningspropositionen för 2016–2020 är en stor besvikelse för dem som värnar det militära försvarets behov av betydande resursförstärkningar i en orolig tid. Försvarsuppgörelsen räcker inte för att möta det ökade säkerhetspolitiska hot som kommer tydligt till uttryck i vårt närområde, inte minst Östersjöregionen. Detta innebär att totalförsvaret tvingas möta en ny verklighet som inte motsvarar de förslag och den ambitionsnivå regeringens proposition ger uttryck för.

3. Förändrad ambitionsnivå för Försvarmakten, punkt 3 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 4, 15–19 och 22–26 samt

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 19 och

avslår motionerna

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5 och

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Vi anser att regeringens beskrivning av Försvarsmaktens uppgifter för den kommande inriktningsperioden är otillräckliga. Vi menar därför att riksdagen bör ge regeringen till känna att Försvarsmakten för perioden 2016–2020 ska kunna lösa följande uppgifter:

- Avvisa vid kränkningar och möta alla angrepp.
- Tillfoga en angripare svåra och kostsamma förluster genom ett skalförsvär.
- Kunna slå ett angrepp av mekaniserade förband av en brigads storlek i en riktning och möta angrepp i två andra riktningar genom ett djupförsvär.
- Skydda rikets ledning och krigsbaserna genom skydd och spridning.
- Vidmakthålla försvarsplanering mot alla relevanta hotbilder.

Vi anser dessutom att det bör fattas beslut om arméns, marinens och flygvapnets strategiska uppgifter och om fältarméns, territorialarméns, stridsflygdivisionernas och flottiljernas taktiska mål, allt i enlighet med det återuppbyggda existensförsvär som vi sverigedemokrater föreslagit för att Sverige ska vara en självständig och fri nation med ett försvar som kan skydda landet på ett trovärdigt sätt. Som ett led i återuppbyggnaden av ett skalförsvär och ett invasionsförsvär med både yta och djup vill vi framhålla vikten av att såväl mekaniserade brigader som amfibiebrigader repetitionsutbildas tre veckor vart sjätte år.

När det gäller IED-förmåga (improvised explosive device, dvs. hemmagjorda sprängladdningar) anser vi sverigedemokrater att den endast bör koncentreras hos Försvarsmakten och att den svenska polisen därför bör avveckla denna förmåga. Vi anser vidare att den särskilda beredskapspolisen (SBP) bör återskapas med 1 500 civilpliktiga i länsvisa avdelningar.

Vi anser att detta bör ges regeringen till känna.

4. Förändrad ambitionsnivå för Försvarsmakten, punkt 3 (V)

av Stig Henriksson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5 och

avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 10 och 11,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 4, 15–19 och 22–26 samt

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 19.

Ställningstagande

I propositionen redogör regeringen Försvarsmaktens uppgifter och jag anser att den beskrivning av Försvarsmaktens stöd till samhället för den kommande inriktningsperioden som regeringen lämnat är alltför kategorisk. Jag anser att de begränsningar som anges, nämligen att stödet vid allvarliga olyckor och fredstida krissituationer inte ska vara dimensionerande för Försvarsmakten och att det bör ges med befintliga förmåga och resurser är för kategoriska. Totalt ger detta lägre samhällelig kostnadseffektivitet. Exempelvis bedömer jag att branden i Västmanland hade kunnat släckas tidigare om Försvarsmakten hade fått ett tydligt uppdrag att hålla viss beredskap för att stödja samhället med brandbekämpning.

Jag anser därför att riksdagen bör ge regeringen till känna att Försvarsmaktens uppdrag att bistå samhället med såväl sjöräddning som brandbekämpning vid extraordinära händelser och naturkatastrofer bör förtydligas.

5. Förändrad ambitionsnivå för Försvarsmakten, punkt 3 (FP)

av Allan Widman (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 10 och 11 samt avslår motionerna

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 5,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 4, 15–19 och 22–26 samt

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 19.

Ställningstagande

Jag anser att det ökande hotet från Ryssland måste få konsekvenser för den svenska försvarsförmågan och att det därför är nödvändigt att prioritera satsningar på försvaret. Försvaret av Sverige måste vara Försvarsmaktens huvuduppgift, och den svenska försvarspolitikerna måste ställas om och ges ökade resurser, vilket jag menar att inriktningspropositionen inte ger tillräckligt uttryck för.

När det gäller utvecklingen av den operativa förmågan vill jag bl.a. lyfta fram vikten av att prioritera flygstridskrafterna och ett ökat antal flygtimmar för att upprätthålla den samlade kompetensen i stridsflygsystemet. Dessutom bör Sveriges förmåga till avancerad ubåtsjakt återuppbyggas, och därför bör Försvarmakten anskaffa nya helikoptrar av typen Seahawk.

Jag anser att detta bör ges regeringen till känna.

6. Det civila försvaret och dess mål, punkt 4 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om det mål för det civila försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016 och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 5–10 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 8, 55, 56 och 77 samt

avslår proposition 2014/15:109 punkt 3 och motion

2014/15:837 av Boriana Åberg (M).

Ställningstagande

Vi anser att de övergripande målen för det civila försvaret ska vara följande:

- Att värna civilbefolkningen.
- Att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna.
- Att stärka Försvarmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

Dessutom vill vi framhålla att det är regeringen som leder krishanteringen på nationell nivå och att det måste finnas redundans till den nationella krisledningen som inte ska kunna slås ut för lätt. Den fasta tjänstemannastab som är knuten till krisledningen ska vara väl samövd med regeringen. Den svenska modellen där bestämda myndigheter har krisberedskap inom sitt verksamhetsområde och där regeringen har ett nationellt områdesansvar, länsstyrelserna ett regionalt och kommunerna ett lokalt ansvar är en effektiv modell. Jämte områdesansvaret finns ett sektorsansvar.

Vi anser att nya hotbilder kräver att länen och kommunerna kan mobilisera för aktiv krishantering på höga våldsnivåer. Försvarmakten bör upprätthålla en tätare kontakt med det civila regionala och kommunala områdesansvaret.

Regementsledningarna inom territorialarmén bör ha del i länsstyrelsernas krisledning, och detta kan ske genom direktiv och ett riktat anslag för en kontaktperson per regementsstab gentemot civil krishantering. Om det civila försvaret återuppbyggs ska det finnas en nationell civil överbefälhavare. Svåra beslut i stora katastrofer kan inte bygga på oklar delegation.

Vi anser därför att riksdagen ska tillkännage för regeringen som sin mening att den nationella krisledningen måste bli mer skyddad, redundant och övad, att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör avvecklas som egen myndighet och dess forskningsdelar flyttas till Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), att det bör återupprättas en civilförsvarsmyndighet, att civilförsvarsstrukturen ska likna den militära med befälhavare på alla nivåer, att en nationell civil överbefälhavare behöver inrättas, att ärenden av regional civil beredskapskaraktär bör beredas hos länsstyrelserna efter yttrande av Försvarsmakten, att ärenden av lokal civil beredskapskaraktär bör beredas hos kommunerna efter yttrande av Hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna och att SOS Alarm bör omvandlas till en avdelning inom den föreslagna civilförsvarsmyndigheten.

Slutligen vill vi framhålla att en del av försvaret också utgörs av det psykologiska försvaret med uppgift att skydda mot fiendens felaktiga propagandaspridning och att föra ut den korrekta bilden av skeendet till den svenska och internationella publiken. Detta är en viktig uppgift i en konflikt eftersom krigföringen alltmer har utvecklats mot att knäcka inte bara motståndarens förmåga till strid utan också hans vilja att strida. För att kunna uppnå detta behövs en nystart med en särskild myndighet för detta.

Vi anser att regeringens förslag om mål för det civila försvaret bör avslås och att det ovan anförda bör tillkännages för regeringen.

7. Det civila försvaret och dess mål, punkt 4 (FP)

av Allan Widman (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om det mål för det civila försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del och

avslår proposition 2014/15:109 punkt 3 och motionerna

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 5–10,

2014/15:837 av Boriana Åberg (M) och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 8, 55, 56 och 77.

Ställningstagande

Jag anser att regeringens förslag till mål för det civila försvaret bör avslås eftersom utfallet av försvarsuppgörelsen och innehållet i inriktningspropositionen för 2016–2020 är en stor besvikelse för dem som värnar om ett förstärkt totalförsvaret. Försvarsuppgörelsen räcker inte för att möta det ökade säkerhetspolitiska hot som tydligt kommer till uttryck i vårt närområde, inte minst i Östersjöregionen. För Folkpartiet innebär detta att det svenska totalförsvaret tvingas möta en ny verklighet som inte motsvarar de förslag och den ambitionsnivå regeringens proposition ger uttryck för.

8. Försvarsmaktens organisation, punkt 5 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om inriktningen för krigsförband i Försvarsmaktsorganisation 2016 och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del,

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 12–14 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 23–26 och 68 samt avslår proposition 2014/15:109 punkt 4.

Ställningstagande

Vi sverigedemokrater anser inte att vårt behov av ett militärt försvar får grundas endast på dagens hotbild. En snabbt förändrad hotbild, faktiska styrkeförhållanden i relation till Ryssland och sämsta möjliga scenarier måste vara grunden för hur Sverige bör utforma sin militära organisation.

Vårt förslag är därför att varje brigad ska inhysas i ett militärområde. Militärområdena ska i sin tur delas in i försvarsområden och försvarsområdena ska delas in i närskyddsområden. Vi anser dessutom att Försvarsmakten 2016 ska ha två och en halv mekaniserad brigad, två sjöstridsflottiljer, en ubåtsflottilj, sex stridsflygdivisioner och en transportflygdivision. Eftersom hotbilden kan förändras snabbt anser vi att inriktningen för 2027 i förlängningen bör vara en organisation med sju mekaniserade brigader, en stadsskyttebrigad, tre sjöstridsflottiljer, en ubåtsflottilj, tio stridsflygdivisioner och två transportflygdivisioner.

Enligt vår mening bör det svenska försvaret kunna försvara Sverige uthålligt över en längre tid. Sverige bör därför ta en strategisk paus i de internatio-

nella insatserna till 2025. Det sparar pengar till materielinköp för det territoriella försvaret. Det fokus vi lägger vid strategiskt defensivt försvar av Sverige innebär att det är naturligt att Utlandsstyrkan ska bilda en egen myndighet.

Vi anser att regeringens förslag till inriktning för krigsförband i Försvarsmaktsorganisation 2016 bör avslås och det ovan anförda bör ges regeringen till känna.

9. Försvarsmaktens organisation, punkt 5 (FP)

av Allan Widman (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om inriktningen för krigsförband i Försvarsmaktsorganisation 2016.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 1 i denna del och avslår proposition 2014/15:109 punkt 4 och motionerna

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 12–14 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 23–26 och 68.

Ställningstagande

Jag anser att regeringens förslag till inriktning för krigsförbanden i Försvarsmaktsorganisation 2016 bör avslås eftersom utfallet av försvarsuppgörelsen och innehållet i inriktningspropositionen för 2016–2020 är en stor besvikelse för dem som värnar det militära försvarets behov av betydande resursförstärkningar i en orolig tid. Försvarsuppgörelsen räcker inte för att möta det ökade säkerhetspolitiska hot som kommer tydligt till uttryck i vårt närområde, inte minst i Östersjöregionen. För Folkpartiet innebär detta att totalförsvaret tvingas möta en ny verklighet som inte motsvarar de förslag och den ambitionsnivå regeringens proposition ger uttryck för.

10. Gotland, punkt 6 (FP)

av Allan Widman (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 6, 7 och 9,

bifaller delvis motion

2014/15:2841 av Allan Widman m.fl. (FP, M, C, KD) yrkande 4 och

avslår motion

2014/15:1192 av Christer Engelhardt (S).

Ställningstagande

Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar Folkpartiet att Gotland har fått en försvars- och säkerhetspolitisk särställning. Detta kräver större satsningar än de regeringen föreslår, och jag anser därför att en bataljonsstridsgrupp med tung kustrobot och långräckviddigt luftvärn som grundstomme bör placeras på Gotland. Jag menar vidare att Robotsystem 70 bör placeras på Gotland för att ge en viktig tröskelhöjning för Gotland och det svenska försvaret.

Jag anser att detta bör ges regeringen till känna.

11. Personalförsörjning, punkt 7 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 21 och 27 samt

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 27 och

avslår motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 8 och 15–17.

Ställningstagande

Vi anser att värnpliktsutbildning bör startas i mindre skala utan föregående utredning för att sedan öka till en selektiv nivå där alla förband blir försörjda. Vi bedömer att omkring 8 400 personer bör tas ut till värnpliktstjänstgöring varje år, med början 2015. Inom ramen för det system vi föreslår skulle en mindre del av de värnpliktiga kunna genomföra enbart grundutbildningen (GMU) medan den större delen, omkring 7 200, även skulle kunna gå befattningsutbildningen för placering i brigaderna. För kvinnor anser vi att utbildningen bör vara frivillig. Vi sverigedemokrater anser dessutom att den militära personalreserven ska beväpnas och övas som lätt infanteri och att lätta infanteribataljoner bestående av delar av personalreserven ska rustas och repetitionsutbildas för uppgifter tillsammans med hemvärdet.

Vi anser att detta bör ges regeringen till känna.

12. Personalförsörjning, punkt 7 (FP)

av Allan Widman (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 8 och 15–17 samt avslår motionerna

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 21 och 27 samt

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 27.

Ställningstagande

Jag anser att totalförsvarsplikten omgående bör aktiveras och att regeringen snarast bör omsätta Veteranutredningens förslag i en proposition. Veteranutredningen lämnade förslag på vilken personal som skulle kunna betraktas som veteraner och därmed vara i behov av särskilda stödåtgärder. Jag anser att alla veteraner, både civila och militära, bör försäkras om stöd före, under och efter tjänstgöring i en internationell insats eller verksamhet. Jag anser att det är orimligt att regeringen för närvarande inte visar någon vilja att utveckla den svenska veteranpolitiken trots att svenska män och kvinnor skickas på riskfyllda internationella uppdrag.

Jag vill även lyfta fram officersförsörjningen. Folkpartiet anser att den militära fackkompetensen ska vara grunden för officersprofessionen och motsät-

ter sig därför en allmän akademisering. Jag anser att behovet av civil akademisk kompetens i stället kan tillgodoses genom reservofficerssystemet och genom att grundutbildningen av taktiska reservofficerare snarast kommer igång som en kortare militär inomverksutbildning. Slutligen vill jag framhålla att samtliga gotlänningar i vapenför ålder ska erbjudas grundläggande militär utbildning.

Jag anser att detta bör ges regeringen till känna.

13. Könsneutral värnplikt, punkt 8 (V)

av Stig Henriksson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att införandet av en könsneutral allmän och lika värnplikt ytterst är en demokratifråga och den enskilt viktigaste försvarspolitiska frågan. Jag vill därför att alla män och kvinnor i Sverige ska mönstra och att alla som är lämpliga ska genomföra en kortare militär grundutbildning. En framtida pliktlag ska ge möjlighet till såväl militär som civil tjänstgöring. Därför behövs en grundlig utredning om hur Försvarsmaktens personalförsörjning ska klaras i framtiden och hur den folkliga förankringen kan stärkas.

Jag anser att detta bör ges regeringen till känna.

14. Frivilliga försvarsorganisationer, punkt 9 (V)

av Stig Henriksson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag instämmer i regeringens bedömning att de frivilliga försvarsorganisationerna har bred kunskap, engagemang och förmåga att bidra till att stärka det breda säkerhetsarbetet. Dessa organisationer bidrar till att öka enskilda människors och samhällets förmåga att hantera allvarliga händelser, olyckor och kriser. Genom att öka den fredstida förmågan att möta och hantera olyckor och kriser kommer även andra frivilligorganisationer att bidra till förmågan att motstå påfrestningar under höjd beredskap. Det är samtidigt viktigt att bredda de frivilliga försvarsorganisationerna. De behöver i framtiden i större utsträckning bestå av män och kvinnor från hela det svenska samhället.

Jag anser därför att det är angeläget att stärka frivilligorganisationernas möjligheter att verka och ser behov av en successiv höjning av anslagen till dessa.

Detta bör ges regeringen till känna.

15. Styrningen av försvaret, punkt 10 (V)

av Stig Henriksson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen under mandatperioden bör återkomma med konkreta förslag på hur detaljstyrningen ska minska och hur Försvarsmakten ska få ett tydligt inflytande över de resurser och processer som påverkar den operativa förmågan i krigsförbanden.

Jag kan konstatera att Riksrevisionen i många stycken lämnar allvarlig kritik i sin rapport 2014:8 Försvaret – en utmaning för staten angående mål, resultat och styrning av försvaret. Riksrevisionen konstaterar att försvaret är Sveriges mest detaljstyrda myndighet, att det saknas strategisk styrning och att försvarsmakten upplever informell styrning. Regeringen vidgår de flesta bristerna i skrivelse 2014/15:84, men andemeningen i svaret var att det skulle bli bättre i och med inriktningsbeslutet. Jag konstaterar att så inte blev fallet. Med detaljstyrningen menar jag att den strategiska styrningen försummas och den informella ökar. Allvarligast anser jag att effekterna är på den professionella organisationen. Få saker är så hämmande för kreativitet och moral som att inte

få använda sina professionella kunskaper för att innanför givna regler och ramar lösa de uppgifter som man fått sig förelagda. Målet bör vara att politiken pekar ut vad organisationens uppgift är och – efter en förtroendefull dialog med verksamheten – vilka resurser som står till förfogande. Professionen bör få ansvar att reda ut hur uppgiften innanför de givna ramarna ska lösas.

Jag anser att detta bör ges regeringen till känna.

16. Materieförsörjning och väsentliga säkerhetsintressen, punkt 11 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 20 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 32 och 35 samt avslår motionerna

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 12–14 och

2014/15:1128 av Jeff Ahl m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi sverigedemokrater anser att underskottet i materielinvesteringar till Insatsorganisation 14 (IO 14) om 50 miljarder kronor först ska finansieras så att IO 14 realiserar innan en vidare uppbyggnad av försvaret kan påbörjas. Dessutom lägger vi stor vikt vid att en försvarsindustristrategi upprättas där man tydligt definierar säkerhetspolitiska intressen kopplade till särskilda kompetenser i fråga om tillverkning av eller handel med försvarsmateriel. I förlängningen vill vi även framhålla att en svensk myndighet som upphandlar försvarsmateriel ska kunna använda undantagsregeln i EUF-fördragets artikel 346 på liknande sätt som andra medlemsländer som har en omfattande försvarsindustri.

Vi sverigedemokrater anser vidare att Sverige endast bör delta i sammanslagningar och gemensamt utnyttjande i fråga om försvarsmateriel med de nordiska länderna och att all materiel ska vara tydligt öronmärkt i händelse av krig.

Vi anser att detta bör ges regeringen till känna.

17. Materieförsörjning och väsentliga säkerhetsintressen, punkt 11 (FP)

av Allan Widman (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 12–14 och avslår motionerna

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 20,

2014/15:1128 av Jeff Ahl m.fl. (SD) yrkande 5 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkandena 32 och 35.

Ställningstagande

Folkpartiet anser att JAS Gripens beväpning bör kompletteras med fler moderna jakt- och attackvapen och anser även att haubitsar bör tilldelas marinen som ett kustartilleri vid en eventuell extra anskaffning av haubitspjäser till det svenska försvaret.

Dessutom bör det framhållas att sjöminor är ett billigt och effektivt sätt att begränsa en motståndares handlingsfrihet. Jag anser därför att regeringen bör försäkra sig om att förmågan till minstrid utvecklas bl.a. genom övning och anskaffning.

Jag anser att detta bör ges regeringen till känna.

18. Ekonomiska förutsättningar för perioden, punkt 12 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Vi anser att det svenska försvaret under perioden 2016–2020 bör tillföras de medel som överbefälhavaren bedömer vara de minsta tänkbara och som Försvarsmakten angett i budgetunderlaget till försvarsbeslutet. Vi vill understryka att försvarets andel av BNP är på väg mot rekordlåga 1 procent och att Försvarsmakten har krävt minst 20 miljarder kronor mer än den liggande budgeten för att kunna bygga insatsorganisation 14 (IO 14) som beslutades 2009. Vi vill därför att inriktningen ska vara att budgetera 41 miljarder kronor mer än regeringen föreslår under den kommande femårsperioden. Vi anser att en rejäl upprustning bör planeras in för att nå en grundnivå och för att uppbringa en rimlig försvarsförmåga.

Vi anser att detta bör ges regeringen till känna.

19. Ekonomiska förutsättningar för perioden, punkt 12 (FP)

av Allan Widman (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkandena 4 och 5 samt

avslår motion

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Folkpartiet bedömer att Försvarsmakten under flera år har framhållit att inriktningsbeslutet 2009 varit underfinansierat med 3–4 miljarder och att den insatsorganisation riksdagen beslutat om inte varit möjlig att åstadkomma inom den givna ekonomiska ramen. Inför det nya inriktningsbeslutet har överbefälhavaren angett att det krävs 4 miljarder kronor årligen för att leverera den förstärkning av den svenska försvarsförmågan som beställts av Förvarsberedningen. De medel som regeringen har som inriktning att anslå under perioden för att stärka den svenska försvarsförmågan är långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som vår tid ställer.

Jag menar att de 10,2 miljarder kronor som regeringen har för avsikt att tilldela försvaret 2016–2020 inte ens kommer att räcka för att fylla de hål i ekonomin som försvaret redan dras med, än mindre för att stärka försvarsförmågan. I stället för att rusta upp försvaret bedömer jag att de aviserade anslagen kommer att tvinga Försvarsmakten till neddragningar.

Jag anser att den inriktning som det bör planeras för är att anslagen sammantaget, inklusive en kompensation för höjda ungdomsarbetsgivaravgifter och hyreshöjningar för Försvarsmakten, bör höjas med 17 miljarder kronor under perioden 2016–2020. Folkpartiet anser därmed att inriktningen för försvarsanslaget bör vara att det ökar med 1,8 miljarder kronor 2016 och 2,7 miljarder kronor 2017 samt 3,7 miljarder kronor årligen 2018–2020.

Jag anser att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som anförs om ekonomiska förutsättningar för försvarsbeslutet.

20. Försvarslogistik, punkt 13 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 28 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 45 och

avslår motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 18.

Ställningstagande

Vi anser att försvarets logistik aldrig i grunden får bli fredsställd. Den väpnade striden kräver ständigt närvarande logistik, och det duger inte att fredsställa försvarets bakre organisation. Vidare menar vi att det behövs mer materiel i garnisonernas förråd eftersom det med nödvändighet innebär förseningar att hämta från centrallagret. Centraliseringen av materielförråden har enligt vår bedömning gått så långt att verksamheten blir lidande när beställningar från centralförrådet måste väntas in. Därför bör det i stället finnas mer materiel ute på regementena. Vi anser att en utredning bör tillsättas för att ta fram en optimal förrådsorganisation för Försvarsmakten.

Vi anser att detta bör ges regeringen till känna.

21. Försvarslogistik, punkt 13 (FP)

av Allan Widman (FP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 18 och

avslår motionerna

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 28 och

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 45.

Ställningstagande

Regeringen hänvisar i propositionen till Försvarsberedningen som konstaterat att materielsystemen inom försvarsområdet ofta är komplexa och högteknologiska och därmed mycket kostsamma, vilket innebär långsiktiga ekonomiska åtaganden för staten. Regeringen understryker därför betydelsen av en i sammanhanget ändamålsenlig materiel- och logistikförsörjning. I inriktningspropositionen slås fast att det behövs en justering av det pågående rationaliseringsarbetet när det gäller Försvarsmaktens och Försvarets materielverks logistikverksamhet. Jag anser att det behövs mer än så. Reformeringen av Försvarsmaktens logistik har inte fått avsedd effekt vad gäller rationalisering, ordning och reda samt minskade kostnader. Jag föreslår därför att en utredning tillsätts med syftet att göra en genomgripande översyn av reformen.

Detta bör ges regeringen till känna.

22. Cyberförsvar, punkt 14 (SD)

av Mikael Jansson (SD) och Roger Richtoff (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 6 och

avslår motion

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

Spridningen av informationsteknologi har varit en mycket viktig del i globaliseringen som knutit samman världen så att man i dag har omedelbar tillgång till denna. Ny teknik har varit vital för ökad omvärldskunskap samt i spridandet av nya idéer, men informationsteknologin kan användas både för positiva och negativa ändamål. Spioneri och regelrätta cyberattacker över nätet har blivit vardag i dag. Stormakterna med USA och Kina i spetsen satsar stort på att bygga upp sina resurser för cyberkrigföring, spionage och övervakning. Detta har blivit extra tydligt med de pågående avslöjandena kring den amerikanska myndigheten National Security Agency (NSA) och dess övervakning av en stor del av internet. Militär underrättelsetjänst, terrorism och organiserad brottslighet kommer att använda sig av informationsteknologi i allt högre utsträckning, inte minst för att det är billigt och svårspårat och för att man når hela världen. Vi anser att detta gör det allt viktigare att vidta adekvata åtgärder för att skydda och försvara vitala nationella intressen mot cyberhot. Detta blir särskilt viktigt när större delen av samhället är helt beroende av en fungerande informationsteknologi. Särskilt viktigt är att skydda betalsystem, energiförsörjning och transporter.

Rika länder kan förväntas skapa ”egna internet” som är avgränsade mot övriga datanätverk. Vi anser att regeringen bör undersöka möjligheten för ett nordisk-baltiskt säkert internet baserat på svenska mikrosatelliter. Satelliterna kan i ett sådant läge anses vara strategiska produkter och får då direktuphandlas.

Av dessa skäl anser vi att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening vad som anförts om att Sverige bör skaffa sig ett aktivt informations-teknologiskt försvar (aktiv cyberförmåga).

23. Cyberförsvar, punkt 14 (V)

av Stig Henriksson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och
avslår motion

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Det säkerhetspolitiska läget i Europa har försämrats, men hotbilden behöver också breddas. Cyberhot är t.ex. ett eftersatt område. Jag instämmer i regeringens bedömning att grunden i en robust cyberförsvarsförmåga bör vara att kunna skydda samhällsviktiga funktioner och sådana system som är vitala för totalförsvaret mot antagonistiska it-angrepp från kvalificerade statliga eller statsstödda aktörer. Med tanke på vad som framkom i Riksrevisionens rapport 2014:23 om informationssäkerheten i den civila statsförvaltningen bör dock takten höjas i arbetet med att skydda samhällsviktiga funktioner och sådana system som är viktiga för totalförsvaret.

Klimatförändringar är ett annat exempel på en hotbild som borde uppta en större plats i Sveriges planering för krisberedskap. Klimatförändringarna är redan här, och Sverige kommer att påverkas kraftigare av dessa i framtiden. Jag vill påminna om att den tidigare försvarsberedningen (Ds 2007:46) pekade ut just klimatförändringar som det allvarligaste hotet mot Sveriges och omvärldens säkerhet. Behov av åtgärder för att klimatanpassa Sverige uppmärksammades 2007 i slutbetänkandet från Klimat- och sårbarhetsutredningen.

Jag anser att riksdagen bör tillkännage som sin mening att regeringen bör återkomma under mandatperioden med konkreta och kostnadsberäknade förslag på hur man avser att förbättra skyddet av samhällsviktiga funktioner.

Särskilda yttranden

1. Tidigare krav på operativ förmåga, punkt 2 (FP)

Allan Widman (FP) anför:

Jag påminner om att regeringens förslag om kraven på operativ förmåga normalt har underställts riksdagen för beslut. Så skedde exempelvis 2009 (bet. 2008/09:FöU10), 2004 (bet. 2004/05:FöU4) och 1999 (bet. 1998/:FöU5).

Jag är den förste att medge att kraven på operativ förmåga behövde förtydligas i förhållande till hur Försvarmaktens operativa förmåga beskrivits under den gångna inriktningsperioden. Försvarmaktens operativa förmåga utgörs främst av dess krigsförband. Krigsförbanden måste vara bemannade, utrustade och samövade. Förmågan att använda dem på ett effektivt sätt förutsätter även att det finns planering.

Regeringen ska enligt budgetlagen redovisa de resultat som har uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har beslutat. Jag anser därför att det måste vara riksdagen som beslutar om kraven på den operativa förmågan även under den kommande inriktningsperioden. Utvecklingen av Försvarmaktens operativa förmåga måste redovisas för riksdagen under inriktningsperioden. Utskottet har tidigare framhållit att redovisningen bör ske i förhållande till riksdagens beslut och inte i relation till det gångna årets uppgifter eller omvärldsbedömningar (2014/15:FöU3 s.11). Jag anser att utskottet även fortsättningsvis borde stå upp för att riksdagen ska vara en fungerande och relevant kontrollmakt. Jag vill inte bidra till att begränsa riksdagens makt och demokratiska kontrollfunktion över det svenska försvaret när vi står inför ett av vår tids svåraste och kanske viktigaste försvarspolitiska inriktningsbeslut.

Jag anser att det ligger ett värde i att kraven på Försvarmaktens operativa förmåga beslutas av riksdagen även fortsättningsvis och hade önskat att ett enigt utskott skulle ha ställt sig bakom den bedömningen. Att riksdagen endast godkänner att de tidigare kraven på operativ förmåga ska upphöra vid utgången av 2015 och lämnar åt regeringen att besluta om förmågeutvecklingen under den kommande inriktningsperioden anser jag är otillfredsställande.

2. Ekonomiska förutsättningar för perioden, punkt 12 (M, C, KD)

Hans Wallmark (M), Lena Asplund (M), Jan R Andersson (M), Daniel Bäckström (C), Lotta Olsson (M) och Mikael Oscarsson (KD) anför:

I och med försvarsöverenskommelsen mellan Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna samt Socialdemokraterna och Miljöpartiet tillförs försvaret 10,2 miljarder kronor extra den kommande försvarsinriktningsperioden 2016–2020. Genom denna breda uppgörelse finns ett starkt parlamentariskt stöd för

ett höjt försvarsanslag och den garanterar en god genomförbarhet av beslutet. Det ger Försvarsmakten bättre förutsättningar att möta utmaningarna i en alltmer osäker omvärld.

De 10,2 miljarderna är ett substantiellt tillskott även om en del går till höjda arbetsgivaravgifter för unga och ökade kostnader på grund av höjt avkastningskrav på Fortifikationsverket. Tillskotten möjliggör ett antal åtgärder som stärker försvarets operativa förmåga. Åtgärderna utgår från de prioriteringar som Försvarsmakten redovisat i sina underlag inför försvarsbeslutet. Under perioden 2016–2020 får Försvarsmakten totalt 233 miljarder kronor.

Skulle omvärldsläget fortsatt försämrats kan dock ytterligare resursförstärkningar för försvaret bli aktuella under de kommande försvarsinriktningsperioderna efter 2020. För att redan nu kunna få ett grepp om de framtida utmaningarna ingår två viktiga instrument i försvarsöverenskommelsen: försvarsgruppen och en materielutredning.

Som en del i försvarsöverenskommelsen ingår bildandet av en försvarsgrupp som utgörs av representanter för de fem partier som ingått överenskommelsen. Försvarsgruppens uppgift är att löpande följa upp och vårda överenskommelsen. Regeringen ska också samråda med försvarsgruppen när den person som ska utreda för- och nackdelar med Sveriges försvarspolitiska samarbeten och medlemskap ska utses.

Försvarsgruppen kommer att fungera som en mekanism för en kontinuerlig avstämning av omvärldsläget, dels att den inriktning som tas beslut om fullföljs. Det är en styrka att det nu kommer att finnas ett forum för uppföljning. Erfarenheterna från föregående försvarsbeslut visar att uppföljning och avstämning är centralt för att garantera att beslutets intentioner genomförs.

I försvarsöverenskommelsen ingår vidare att en utredning för att se över materielförsörjningen ska tillsättas. Utredningen ska utarbeta förslag till hur materielförsörjningen kan prioriteras och effektiviseras och därmed hur den operativa förmågan ska kunna säkras och utvecklas efter 2020. Försvarsmakten har pekat ut ett flertal större materielprojekt som behöver hanteras i perioden efter 2020.

Materielutredningen är central för att lösa ut t.ex. Försvarsberedningens förslag om tio extra JAS Gripen E, anskaffning av en tredje ny ubåt och förmågan till långräckviddig precisionsbekämpning. Utöver dessa projekt finns en lång rad andra behov av att vidmakthålla och anskaffa olika materielsystem som t.ex. omsättning av den fasta sensorkedjan och ny sjömålsrobot.

Det handlar om betydande belopp som uppkommer med anledning av materielbehoven framöver. Ska vi ta dessa på allvar betyder det att det måste finnas en öppenhet inför ytterligare tillskott under kommande inriktningsperioder, efter den femårsperiod vi tar beslut om 2015. Materielbehoven är också relaterade till omvärldsutvecklingen i stort. En fortsatt orolig omvärld kommer att ställa höga krav på ett starkt svenskt försvar som har tillgång till avancerad och modern materiel.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016-2020:

1. Riksdagen godkänner det mål för det militära försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016 (avsnitt 5.2).
2. Riksdagen godkänner att de krav på operativ förmåga som riksdagen tidigare beslutat ska upphöra gälla vid utgången av 2015 (avsnitt 5.2).
3. Riksdagen godkänner det mål för det civila försvaret som ska gälla fr.o.m. 2016 (avsnitt 5.6).
4. Riksdagen godkänner inriktningen för krigsförband i Försvarsmaktsorganisation 2016 (avsnitt 6.3.1).

Följdmotionerna

2014/15:3093 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om allmän och lika värnplikt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om frivilligorganisationerna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen under mandatperioden bör återkomma med konkreta förslag på hur detaljstyrningen ska minska och hur Försvarsmakten ska få ett tydligt inflytande över de resurser och processer som påverkar den operativa förmågan i krigsförbanden.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Försvarsmakten bör få ett tydligt uppdrag att bistå samhället med såväl sjöräddning som brandbekämpning vid extraordinära händelser och naturkatastrofer.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen under mandatperioden bör återkomma med konkreta och kostnadsberäknade förslag på hur man avser att förbättra skyddet av samhällsviktiga funktioner.

2014/15:3094 av Jan Björklund m.fl. (FP):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2014/15:109 Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomiska förutsättningar för försvarsbeslutet.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de ekonomiska anslagen sammantaget bör höjas med 17 miljarder kronor under perioden 2016–2020, inklusive en kompensation för höjda ungdomsarbetsgivaravgifter och hyreshöjningar för Försvarsmakten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Gotlands försvars- och säkerhetspolitiska särställning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att placera en bataljonsstridsgrupp på Gotland vars stomme ska vara tung kustrobot och långräckviddigt luftvärn.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samtliga gotlänningar i vapenför ålder ska erbjudas grundläggande militär utbildning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att placera Robotssystem 70 på Gotland.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av ökad ubåtsjaktförmåga och anskaffning av Seahawk.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att antalet flygtimmar måste öka.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att komplettera JAS Gripen's beväpning med fler moderna jakt- och attackvapen.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kustartilleri.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utsjömineringar.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att omgående aktivera totalförsvarsplikten.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör omsätta Veteranutredningens förslag i en proposition.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om officersförsörjningen.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att göra en genomgripande översyn av logistikreformen.

2014/15:3095 av Mikael Jansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att försvaret i höstbudgeten bör tillföras det anslag som Överbefälhavaren anser vara det minsta tänkbara som det anges i budgetunderlaget till försvarsbeslutet (avsnitt 1).

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de övergripande målen för det militära försvaret ska vara de som anges i motionen (avsnitt 3.1).
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de övergripande uppgifterna för det svenska försvaret ska vara de som anges i motionen (avsnitt 3.2).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de övergripande målen för det civila försvaret ska vara de som anges i motionen (avsnitt 3.3).
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den nationella krisledningen måste bli mer skyddad, redundant och övad (avsnitt 3.4).
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bör avvecklas som egen myndighet och flyttas in i Totalförsvarets forskningsinstitut (avsnitt 3.4).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör återupprättas en civilförvarsmyndighet (avsnitt 3.4).
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att civilförvarsstrukturen ska likna den militära med befälhavare på alla nivåer (avsnitt 3.4).
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att SOS Alarm bör omvandlas till en avdelning inom Civilförvarsmyndigheten (avsnitt 3.4).
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det svenska försvaret inte längre ska anses vara av modellen insatsförsvaret utan i stället ska anses vara ett existensförsvaret (avsnitt 4.1).
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att varje brigad ska inhysas i ett militärområde (MILO), att militärområdena ska delas in i försvarsområden och att försvarsområdena ska delas in i närskyddsområden (avsnitt 4.2).
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Försvarsmakten 2016 ska ha två och en halv mekaniserad brigad, två sjöstridsflottiljer, en ubåtsflottilj, sex stridsflygdivisioner och en transportflygdivision (avsnitt 4.3.1).
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Försvarsmakten 2027 ska ha sju mekaniserade brigader, en stadsskyttebrigad, tre sjöstridsflottiljer, en ubåtsflottilj, tio stridsflygdivisioner och två transportflygdivisioner (avsnitt 4.3.1).
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arméns strategiska uppgifter (avsnitt 4.3.2).
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fältarméns taktiska mål (avsnitt 4.3.2).

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om territorialarméns taktiska mål (avsnitt 4.3.2).
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avveckla polisens IED-förmåga (improviserad sprängladdning, improvised explosive device) och föra över den till Försvarsmakten (avsnitt 4.3.2).
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Särskilda beredskapspolisen (SBP) bör återskapas med 1 500 civilpliktiga i länsvisa avdelningar (avsnitt 4.3.2).
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att underskottet i materielinvesteringar till Insatsorganisation 14 (IO 14) om 50 miljarder kronor först ska finansieras så att IO 14 realiserar innan vidare uppbyggnad av försvaret påbörjas (avsnitt 4.3.2).
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den militära personalreserven ska beväpnas och övas som lätt infanteri (avsnitt 4.2).
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om marinens strategiska uppgifter (avsnitt 4.3.3).
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om flottiljernas taktiska mål (avsnitt 4.3.3).
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att såväl mekaniserade brigader som amfibiebrigader ska repetitionsutbildas tre veckor vart sjätte år (avsnitt 4.2.1).
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om flygvapnets strategiska uppgifter (avsnitt 4.3.4).
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stridsflygdivisionernas taktiska mål (avsnitt 4.3.4).
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att värnpliktsutbildning bör startas i mindre skala utan föregående utredning för att sedan öka till en selektiv nivå där alla förband blir försörjda (avsnitt 4.4).
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att försvarets logistik aldrig i grunden får bli fredsställt (avsnitt 4.5.2).

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:837 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda behovet av skyddsrum samt fördelningen av kostnadsansvaret mellan staten och fastighetsägaren.

2014/15:1128 av Jeff Ahl m.fl. (SD):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upphandlingar av militär materiel framgent bör göras gemensamt av länder som ingår i försvarsalliansen.

2014/15:1192 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Gotlands strategiska läge i Östersjön.

2014/15:2841 av Allan Widman m.fl. (FP, M, C, KD):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den militära närvaron på och runt Gotland.

2014/15:2961 av Mikael Jansson m.fl. (SD):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör skaffa sig ett aktivt informationsteknologiskt försvar (aktiv cyberförmåga) (avsnitt 3.3).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att upprätta en egen myndighet för psykologiskt försvar (avsnitt 3.4).
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Försvarsmaktens uppgifter (avsnitt 4).
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige geografiskt bör delas i sju militärområden på mark (avsnitt 5.4).
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige geografiskt bör delas i tre militärområden till havs (avsnitt 5.4).
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att varje militärområde bör delas i ett antal försvarsområden (avsnitt 5.4).
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att varje försvarsområde bör delas i ett antal närskyddsområden (avsnitt 5.4).
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lätta infanteribataljoner bestående av delar av personalreserven ska rustas och repetitionsutbildas för uppgifter tillsammans med hemvärnet (avsnitt 5.5).
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en försvarsindustristrategi bör upprättas där vi tydligt definierar våra säkerhetspolitiska intressen kopplade till särskilda kompetenser i fråga om tillverkning av eller handel med försvarsmateriel och om att en svensk myndighet som upphandlar försvarsmateriel

sedan kan använda undantagsregeln i EUF-fördragets artikel 346 på liknande sätt som andra medlemsländer som har viktig försvarsindustri (avsnitt 6.6).

35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige endast bör delta i sammanslagningar och gemensamt utnyttjande i fråga om försvarsmateriel med de nordiska länderna och att allt materiel ska vara tydligt öronmärkt i händelse av krig (avsnitt 6.10).
45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det behövs mer materiel i garnisonernas förråd eftersom det med nödvändighet innebär förseningar att hämta från centrallagret (avsnitt 8.5).
55. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ärenden av regional civil beredskapskaraktär bör beredas hos länsstyrelserna efter yttrande av Försvarsmakten (avsnitt 9.5).
56. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ärenden av lokal civil beredskapskaraktär bör beredas hos kommunerna efter yttrande av Hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna (avsnitt 9.5).
68. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Utlandsstyrkan ska öppnas som en egen myndighet (avsnitt 12.).
77. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en nationell civil överbefälhavare behöver inrättas när det civila försvaret återuppbyggs (avsnitt 21).

BILAGA 2

Försvarsmaktens krigsförband

Regeringens förslag: Inriktningen ska vara att Försvarsmaktsorganisation 2016 i huvudsak ska bestå av följande krigsförband:

Krigsförband	Antal
Arméstridskrafterna	
Brigadstab	2
Brigadspaningskompani	2
Mekaniserad bataljon	5
Motoriserad skyttebataljon	2
Stridsgrupp Gotland	1
Lätt skyttebataljon	1
Artilleribataljon	2
Luftvärnsbataljon	2
Jägarbataljon	1
Underrättelsebataljon	1
Säkerhetsbataljon	1
Militärpolisbataljon	1
Livbataljon	1
Ingenjörbataljon	2
CBRN-kompani	1
Tungtransportkompani	1
Hemvärnsbataljon	40
Marinstridskrafterna	
Sjöstridsflottiljledning	2
Korvettdivision	2
Minröjningsdivision	2
Underhållsdivision	2
Röjdykardivision	1
Ubåtsflottiljledning	1
Ubåtsdivision	1
Amfibiebataljon	1
Bevakningsbåtkompani	1
Marinbas	1
Flygstridskrafterna	
Flygflottilj	4
Stridsflygdivision	6

Transport- och specialflygdivision	1
Helikopterflottilj	1
Stridsledning- och luftbevakningsbataljon	1
Försvarsmaktsgemensamma stridskrafter	
<i>Lednings- och underrättelseförband</i>	
Högkvarteret med stabsförband	1
Regional stab	4
Sambandsbataljon	1
Ledningsplatsbataljon	1
Telekrigbataljon	1
Försvarsmaktens telekommunikations- och informations- systemförband (FMTIS)	1
It-försvarsförband	1
<i>Logistikförband</i>	
Logistikbataljon	2
Teknisk bataljon	1
Sjukhuskompani	2
Sjukvårdsförstärkningskompani	2
Försvarsmaktens logistik (FMLOG)	1
Trafik- och transportledningskompani	1
<i>Specialförband</i>	
Särskild operationsgrupp	1
<i>Depåförband</i>	
Depåförband	19

BILAGA 3

Försvarsutskottets offentliga utfrågning

Försvarsutskottets offentliga utfrågning om Sveriges försvar för perioden 2016–2020

Tid: Tisdagen den 28 april 2015 kl. 10.00–12.00

Lokal: Förstakammarsalen

Program

Ordförandens inledning

Ordförande Allan Widman (FP)

Försvarsdepartementet

Regeringens förslag i propositionen om försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar för perioden 2016–2020.

Försvarsminister Peter Hultqvist (S)

Försvarsmakten

Hur möter Försvarsmakten den försvarspolitiska inriktningen av Sveriges försvar för perioden 2016–2020?

Överbefälhavaren general Sverker Göranson

Frågor

Riksdagens ledamöter

Vice ordförandens avslutning

Vice ordförande Åsa Lindestam (S)

Deltagare

Riksdagsledamöter

Försvarsutskottet

Allan Widman (FP), ordförande
Åsa Lindestam (S), vice ordförande
Hans Wallmark (M)
Peter Jeppsson (S)
Lena Asplund (M)
Alexandra Völker (S)
Mikael Jansson (SD)
Jan R Andersson (M)
Kent Härstedt (S)
Daniel Bäckström (C)
Jakop Dalunde (MP)
Lotta Olsson (M)
Paula Holmqvist (S)
Roger Richtoff (SD)
Stig Henriksson (V)
Mikael Oscarsson (KD)
Mattias Ottosson (S)
Kalle Olsson (S)
Dag Klackenberg (M)
Kerstin Lundgren (C)
Jeff Ahl (SD)

Utrikesutskottet

Sofia Arkelsten (M)
Margareta Cederfelt (M)
Sotiris Delis (M)

Myndigheter

Fortifikationsverket (FortV)

Urban Karlström, generaldirektör
Krister Silemo, avdelningschef

Försvarets materielverk (FMV)

Lena Erixon, generaldirektör
Johan Svensson, brigadgeneral

Försvarsdepartementet

Peter Hultqvist (S), försvarsminister
Jenny Salaj, politiskt sakkunnig
Per Bolinder, ämnesråd
Tommy Åkesson, ämnesråd
Annelie Gregor, politiskt sakkunnig
Andreas Savelli, kansliråd
Marinette Radebo, pressekreterare

Försvarshögskolan (FHS)

Bengt Axelsson, vicerektor
Eino Örnfeldt, högskoledirektör

Försvarsmakten (FM)

Sverker Göranson, överbefälhavare, general
Niclas T Karlsson, ÖB MA, överste
Carl Magnus Eriksson, politiskt sakkunnig
Jesper Tengroth, pressekreterare

Kustbevakningen (KBV)

Kristina Falk Strand, biträdande avdelningschef

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Nils Svartz, överdirektör
Key Hedström, chefsjurist

Rekryteringsmyndigheten (TRM)

Birgitta Ågren, generaldirektör
Olle Ejner, kundchef

Organisationer*Allmänna Försvarsförbundet (AFF)*

Ingemar Wahlberg, ordförande
Bo Jifält, kanslichef

Folk och Försvar (FOF)

Lena Bartholdson, generalsekreterare

Frivilliga Försvarsorganisationernas Samarbetskommitté (FOS)

Annette Rihagen, ordförande

*Föreningen små och medelstora företag med specialistkompetenser
(SME-D)*

Magnus Sjöland, ordförande
Mats Björkeröth, styrelsemedlem

Kungl. Krigsvetenskapsakademien

Björn Anderson, ständige sekreteraren, generalmajor
Mikael Odenberg, styresmannen, generaldirektör

Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF)

Pål Jonson, kommunikationschef
Robert Limmergård, generalsekreterare

Övriga

Eva Haldén

Inledning

Ordföranden: Vi kommer i dag att hålla en hearing med såväl försvarsminister Peter Hultqvist från Försvarsdepartementet som överbefälhavare Sverker Göranson.

Jag vill börja med att hälsa alla varmt välkomna till denna hearing, det vill säga myndigheten, riksdagsledamöter och olika organisationer med intresse för försvar och säkerhet.

Hearingen kommer att dokumenteras skriftligt. Avsikten är att det som avhandlas här i dag ska ingå som en bilaga i försvarsutskottets betänkande med anledning av inriktningspropositionen.

Vi kommer att inleda med föredragningar av försvarsministern och överbefälhavaren. Därefter kommer vi att övergå till frågor från försvarsutskottets ledamöter. Det hela kommer att avslutas ca kl. 12.00.

Vi lever i en mycket orolig tid. Så sent som i torsdags förra veckan fick försvarsutskottet besök av forskare från FOI, bland andra Gudrun Persson. Hon lämnade ett kristallklart besked till utskottet, nämligen att Vladimir Putin nu förbereder sitt land och sitt folk för krig, varmt eller kallt sådant. Det är mot denna bakgrund som utskottet nu vill veta vilka åtgärder som regeringen och myndigheten är beredda att vidta för att de kommande åren stärka måttet av svensk nationell säkerhet.

Med detta lämnar jag ordet till försvarsministern.

Anföranden

Försvarsministern: Ledamöter, åhörare, ordförande, presidium! Jag är glad över den politiska överenskommelse som har gjorts när det gäller försvarets inriktning 2016-2020. Den vittnar om ett brett politiskt ansvarstagande. Cirka

75 procent av riksdagens ledamöter står bakom den. Det är Moderaterna, Centern, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet som står bakom uppgörelsen.

Detta är en bra signal till svenska folket. Det är också en bra signal till omvärlden och våra samarbetspartner. Det är en tydlig signal om stabilitet till Försvarsmakten.

Vad hade alternativet varit? Förmodligen hade det varit parlamentariskt kaos, en söndrande offentlig debatt, spekulationer och en otydlighet i förhållande till Försvarsmakten och svenska folket. Det hade inte varit bra i förhållande till samarbetspartner och omvärld. I grunden är den här uppgörelsen bra för Sverige.

I uppgörelsen har vi utgått från Försvarsberedningens ambitioner. Men inte ens i Försvarsberedningen trodde vi att allt som stod där skulle vara verkställt till 2020. Tio nya JAS-flygplan, en extra ubåt och lång räckvidd i fjärrstridsförmåga är sådant som ligger längre fram i tiden, likaså en lång rad andra materielsystem. Detta ska hanteras i en särskild utredning.

Uppgårelsen innebär på det principiella planet att försvaret ges ett nationellt fokus. Försvaret av Sverige står nu i centrum utan att vi för den skull undantar internationellt engagemang. Vi kommer även i fortsättningen att vara internationellt engagerade. Men den nationella dimensionen är det centrala.

Varje del av Försvarsmakten som har uppgifter att lösa vid höjd beredskap organiseras som ett krigsförband och får ett krigsduglighetskrav. Beredskapskraven tydliggörs så att krigsförbanden ska kunna mobiliseras inom en vecka efter höjd beredskap. Totalförvarstanken genomsyrar förslaget. Hela samhället har en roll vid kris. Det civila försvaret ska planeras.

Vi har tre huvudinriktningar. Den första är basplattan. Det handlar om sådant som mängdmateriel, standardfordon, radioutrustning, mörkerutrustning, ny kvalificerad ammunition till bland annat stridsvagnar och granatkastare, nya pansarvärnsvapen och personlig utrustning på plutons- och kompaninivå. Vi förstärker övningsverksamheten. Alla förband ska övas under perioden 2016–2020. Försvarsmaktsgemensamma övningar prioriteras. Basplattan är nödvändig för att höja krigsförbandens krigsduglighet.

Vi gör en tydlig förstärkning på Gotland. Ett stående mekaniserat kompani och ett stridsvagnskompani bildar en ny stridsgrupp. Dagens lätta bataljon förändras så att den också blir lufttransportabel och kan användas till förstärkning på bland annat Gotland. Ledningsfunktion samt högre övningsnivå med bland annat luftvärn kommer också att ske på Gotland.

När det gäller ubåtsjaktförmågan kommer vi att skapa större redundans med fler besättningar. Investeringar sker i två korvetter med sensorledningssystem. Sju bevakningsbåtar modifieras, och fyra byggs om till bojåtar. Antiubåtsgranatkastare kopplas till bevakningsbåtarna. Rörliga sensorer omsätts, och minsysteem vidmakthålls. Helikopter 14 blir operativ under perioden.

Vi satsar nu på fler förband – en motoriserad skyttebataljon, två brigadspaningskompanier och den mekaniserade stridsgruppen på Gotland. Vi utökar förbandsvolymen. Jag tycker att detta är mycket viktigt. Det var länge sedan förbandsvolymen ökade, och det är värt att särskilt notera.

Utöver detta vill jag särskilt nämna att två nästa generations ubåt, nytt luftvärnssystem med kort räckvidd och medelräckvidd, renovering av stridsfordon och stridsvagnar, brobandvagn och stridsfordonsbundna granatkastare också ingår.

Vi går också från en defensiv cyberförmåga till en aktiv cyberförmåga. Detta är ett viktigt principiellt steg som också kan fungera tröskelhöjande.

Vi föreslår tre viktiga utredningar. Den första handlar om personalförsörjningen. Syftet är att skapa en långsiktig hållbarhet i personalförsörjningen. Vi kommer bland annat att studera den norska och den danska modellen. Där kombinerar man värnplikt och ett professionellt försvar.

Den andra utredningen handlar om materielsituationen. Materielsituationen är mycket utmanande och ansträngd och måste hanteras på något sätt. Detta borde ha gjorts tidigare. Men här handlar det om mångmiljardbelopp i nyinvesteringar, vidmakthållande och underhåll. Jag tycker att det är bra att vi kan ha en bred enighet om att detta ska genomföras. Det kan också lägga grunden till en framtida prioritering som är tydlig och underlätta beslut som ska fattas i nästa försvarsberedning eller av regeringen.

Den tredje handlar om att våra internationella samarbeten ska värderas. Däremot ska inte den militära alliansfriheten utvärderas. Sveriges säkerhetspolitiska grund ligger fast.

När det gäller ekonomin tillförs i grunden genom tidigare beslut 7 miljarder kronor under perioden 2015–2020. Det manifesteras av den röda delen på bilden. Den blå delen handlar om det som är styrt utifrån det tidigare försvarsbeslutet från 2009. Men den röda delen är vad som tillfördes i anslutning till Försvarsberedningens arbete. Nu tillförs ytterligare 10 miljarder. Det är den gröna delen på bilden. Det handlar alltså om ca 17 miljarder sammanlagt. Jag betraktar detta som ett trendbrott i sammanhanget.

Vi löser inte alla problem med den uppgörelse som vi har gjort. Vi har inte haft den ambitionen. Men vi flyttar fram positionerna, och vi blundar inte för utvecklingen i omvärlden. Vi tillsätter också en försvarsgrupp, där de partier som står bakom uppgörelsen ingår. Den är mycket viktig, för den ska vårda och utveckla den försvarspolitik som vi nu har lagt grunden för. Detta är ett sätt att ta gemensamt ansvar och också ha ett öppet sinnelag för det som sker runt omkring oss och de olika behov som finns men framför allt att värna stabiliteten i Sveriges riksdag, vilket också är mycket viktigt i den tid som vi nu lever i.

Överbefälhavaren: Herr ordförande, presidium, ledamöter, mina damer och herrar! Jag välkomnar den breda politiska överenskommelsen om den försvarspolitiska inriktningspropositionen. Bred samsyn om framtiden och svenskt försvar är i sig av stor betydelse, inte minst mot bakgrund av det försämrade omvärldsläget.

Uppgörelsens inriktning möjliggör en ytterligare förstärkning av svensk operativ förmåga i samtliga stridskrafter under inriktningsperioden. Den föreslagna höjningen av försvarsanslagen innebär ett sedan länge nödvändigt trendbrott. Det skickar en tydlig signal gentemot omvärlden. Efter år av nedskärningar tar Sverige nu aktivt steg för att anpassa sin försvarspolitik mot bakgrund av en försämrade omvärldsutveckling.

Ett annat perspektiv som är lika viktigt och riktigt är att uppgörelsen i sig inte löser alla våra problem. Såväl kortsiktiga som långsiktiga utmaningar kvarstår. Det är förvisso ett ordentligt ekonomiskt tillskott som nu föreslås. Men lika sant är att vi utgår från en för svenskt vidkommande historiskt låg nivå – 1,1 procent av bnp. Det är den nivå som vi stannar kvar på. Det placerar oss även efter övriga nordiska länder. Så borde det inte vara.

Det bekymmersamma utgångsläget är den ackumulerade effekten av en serie försvarsbeslut sedan kalla krigets slut. Om några år kommer vi att stå inför betydande och kostsamma moderniseringsbehov på materielsidan. Säkerhet kostar. Så enkelt är det. Det gäller oavsett vilka säkerhetspolitiska val i övrigt vi gör som nation.

Försvarsberedningen gjorde i sin rapport i fjol en välgrundad analys av omvärldsläget. Man identifierade därtill en ambitionsnivå för svenskt försvar som var en logisk följd av den gjorda analysen. Målbilden måste vara att nå den nivå som vann bred uppslutning i samband med att rapporten presenterades. Jag vill understryka att utvecklingen sedan dess gör det ännu mer angeläget. Men dit har vi fortfarande en bra bit, även när den nu presenterade uppgörelsen är fullt genomförd.

Med sitt agerande fjärrar sig Ryssland successivt från väst. Internationell politisk isolering är ett pris som man tycks vara villig att betala. Den strategiska avskildheten framställs rent av som en styrka. Tyvärr tror jag att vi bör utgå från att det hårdnande säkerhetspolitiska klimatet i vårt närområde, som en följd av det ryska agerandet, blir bestående över lång tid.

Rysslands militära förmåga stärks genom ökad och mer komplex övningsverksamhet samt materielltillförsel. Vapenprogrammet fullföljs i sin helhet. Det ryska militära kroppsspråket blir alltmer utmanande i Östersjöområdet liksom i andra väderstreck.

För svensk del medför detta att vi exponerar oss för risker så länge vår egen förmågetillväxt inte reflekterar denna utveckling. Detta ska inte tolkas som att vi i dag kan skönja något direkt militärt angreppshot riktat mot Sverige. Däremot har vi redan kunnat konstatera att såväl incidenter som provokationer av olika slag inträffar med ökad frekvens som ett resultat av den tilltagande militära aktiviteten i vårt närområde.

Med detta som grund måste det försvarspolitiska samtalet fortsätta. Den ökade osäkerheten i vår omvärld gör det angeläget med löpande analys, utvärdering och vid behov kompletterande åtgärder. Låt oss därför se den försvarspolitiska uppgörelsen som ett första och mycket viktigt steg. Jag välkomnar särskilt att ett element i uppgörelsen är inrättandet av en så kallad försvarsgrupp för uppföljning och för att vårda överenskommelsen.

På Försvarmakten vilar nu ansvaret att förklara och skapa förtroende hos allmänheten för vår verksamhet. Politikens roll blir naturligen att förankra och ge ett sammanhang åt den valda försvars- och säkerhetspolitiken, detta så att vi medborgare förstår och uppfattar oss som delaktiga i hur Sverige och svenska intressen ska försvaras.

Det är också välkommet och viktigt att uppgörelsen betonar behovet av att återuppta planering för det civila försvaret, inklusive dess möjligheter att ge stöd till Försvarmakten vid höjd beredskap. Detta är av relevans även för våra möjligheter att hantera så kallad hybridkrigföring, något som kommer att ställa stora krav på effektiva samordningsformer mellan olika myndigheter i Sverige.

Så snart riksdagsbehandlingen är fullbordad och alla politiska beslut är fattade kommer Försvarmakten att omsätta dessa i bästa möjliga effekt för samhällets militära säkerhet. Fokus nu i Försvarmakten ska vara på genomförande. Låt mig då understryka att Försvarmakten redan i utgångsläget arbetar mycket fokuserat med att stärka den operativa förmågan. En förbättrad operativ förmåga uppnås i samtliga vapenslag, som jag sa, även om den enligt mitt förmenande är otillräcklig.

Genom extra anslagsmedel 2014 kunde vi genomföra en förstärkt övningsverksamhet och beredskapskontrollverksamhet med ett geografiskt fokus på Mälardalen, Gotland och Blekinge. Detta föll mycket väl ut. Och för perioden 2016–2020 planerar vi för övningar med större förband och med mer kvalificerade scenarier. Alla krigsförband ska övas under perioden. Försvarmaktsövning 2017 blir en viktig milstolpe liksom Försvarmaktsövning 2020 som vi planerar för och som förhoppningsvis ska kunna ge oss ett kvitto på att förmågan har utvecklats i enlighet med de politiska målen.

Jag vill också understryka att det är angeläget att försvarsbeslutet blir just ett inriktningsbeslut som inte försöker detaljreglera utformningen av det militära försvaret. För att kunna nå största möjliga operativa effekt bör detta i stället överlåtas till myndigheten.

Flera av de förslag som Försvarmakten tidigare har presenterat finns med i uppgörelsen. Det är bra och viktigt, eftersom dessa förslag togs fram genom noggranna analyser och tester för att i närtid lyfta svensk försvarsförmåga. Annat har tillkommit som ett resultat av de politiska diskussionerna, bland annat åtgärder riktade mot Gotland. Det kommer att ge effekt. Försvarmakten kommer nu att genomföra en operativ analys och värdering för en preciserad bedömning.

Rent allmänt gäller att det från en militäroperativ utgångspunkt inte är avgörande var i geografien Försvarmakten har permanent närvaro. En bärande tanke i vårt försvarskoncept är just flexibiliteten i tid och rum, detta för att kunna hantera de krav som modern dynamisk krigföring ställer.

Åtskilligt i de fem förmågehöjande steg som Försvarmakten föreslog i december finns inte med i uppgörelsen. Gemensamt för dessa steg är att de tar sikte på att fullt ut resurssätta den befintliga organisationen och därmed lägga en solid grund för framtiden.

Viktiga aspekter av den så kallade bottenplattan, personlig utrustning och standardfordon, för att nämna två exempel, har inte fått tillräcklig volym utan skulle behöva mer. Det samlade paket som de fem stegen utgör kvarstår som min bästa bedömning för hur svensk försvarsförmåga snabbast kan närma sig den av Försvarsberedningen angivna ambitionsnivån.

Det avgörande är att få systemet som helhet att fungera. Fokus på enskilda förmågor leder lätt till suboptimering på det övergripande planet.

Utredningarna om Försvarsmaktens framtida personalförsörjning respektive materielförsörjning är naturliga i så måtto att detta är frågor av långsiktig strategisk betydelse för vårt försvar. Jag vill här understryka att Materielförsörjningsutredningen är ett oerhört viktigt steg och omsluter en större del av de långsiktiga materielutmaningar vi står inför. Jag utgår från att Försvarsmakten som expert och utförare blir nära involverad i dessa processer.

Det är oundvikligt att det är de nationella behoven, i ljuset av utvecklingen i Sveriges närområde, som är dimensionerande för våra försvarsanslag kommande år. Det kan inte vara på något annat sätt. Samtidigt måste vi klara att hålla både den nationella och den internationella dimensionen levande.

Försvarsmakten är en internationellt efterfrågad aktör. De bidrag som vi ger till olika internationella insatser – just nu i Mali, Afghanistan och utanför Somalias kust – är uppskattade och viktiga. Vårt internationella deltagande bidrar dessutom till att främja de intressen som Sverige har i en stabil global omvärld där flöden som är avgörande för oss kan hållas och upprätthållas. Det har också en direkt kompetenshöjande effekt. Det som vi lär oss ute gör oss vassare på hemmaplan.

Den försvarspolitiska överenskommelsen är välkommen. Försvarsmakten står beredd att omsätta kommande försvarsbeslut på bästa sätt. Uppgårelsen lägger grunden för en stärkt svensk försvarsförmåga de kommande åren. Men det får inte stanna vid detta. Den relevanta måttstocken är omvärldsläget och de ökade krav som detta ställer oss inför. Försvarsberedningens ambitionsnivå måste förbli vår målbild. Uppgårelsen är ett mycket viktigt steg, varken mer eller mindre. Men det måste följas av fler i ett kontinuerligt försvarspolitiskt samtal.

Ordföranden: Vi tar nu en kort paus på cirka tio minuter och samlas igen 10.35.

Diskussion

Ordföranden: Vi återupptar hearingen. Försvarsutskottets ledamöter får nu i turordning efter partiernas storlek ställa en fråga i taget. Det förekommer ibland att det ställs både fyra, fem och sex frågor, men för att detta ska bli lite mer stringent – och dessutom rättvist mellan partierna – gäller en frågeställning per inlägg. Frågorna riktas till försvarsministern eller överbefälhavaren.

Vice ordföranden (S): Jag har upplevt en något onyanserad diskussion i medierna de senaste dagarna. Det handlar väldigt mycket om pengar – om 10 miljarder och vad det i så fall skulle kunna räcka till. Det handlar också om ett

bnp i procent som kanske inte alltid säger vad man egentligen känner i de här delarna. Bnp är ju ett väldigt trubbigt föremål.

Jag skulle därför vilja ställa en fråga till försvarsministern om förmågor. Vi har ju fått höra om de förmågor vi har och om förmågor vi kommer att ha. Men hur ska vi hantera de förmågor vi inte har? När skulle vi kunna i så fall se en lösning vad gäller de förmågorna? Någonstans uppfattar jag nämligen att ÖB signalerar att allt detta också är viktigt.

Försvarsministern: Jag tackar för frågan. I mitt inledningsanförande redogjorde jag för en lång rad olika investeringar och projekt som ingår i det paket vi nu har gjort en uppgörelse om. Sedan kommer vi att ha en försvarsgrupp som kommer att försöka vårda överenskommelsen, och vi tillsätter dels en personalförsörjningsutredning, dels en materielutredning. De båda utredningarna kan då leverera underlag till beslut, och materielutredningen kan göra ett väldigt viktigt arbete inför nästa försvarsberedningsarbete.

Det vi nu har presenterat här är alltså det som gäller under försvarsinriktningsperioden 2015–2020. Sedan kommer ju nästa beslutsperiod 2020–2025, och det är vad som gäller i formell mening. Alla förslag vi presenterar här gäller alltså under den kommande femårsperioden. Då har jag också pekat på att det i materielutredningen ligger sådant i Försvarsberedningen som det var avsett att fattas beslut om också på längre sikt – Försvarsberedningens arbete sträckte sig längre än fram till 2020. Där ligger alltså en extra ubåt, och det ligger tio JAS, lång räckvidd i fjärrstridsförmåga och en hel del annat. Det är väl ungefär så läget ser ut.

Hans Wallmark (M): Jag vänder mig till överbefälhavaren. Jag tycker att det är bra att överbefälhavaren är tydlig med att han välkomnar försvarsuppgörelsen och att det är ett nödvändigt trendbrott. Jag tror också att alternativet att inte ha någon inriktningsproposition, eller att den skulle ha blivit sönderskjuten här i riksdagen, hade varit värre för Försvarsmakten.

Min fråga till överbefälhavaren gäller den långsiktiga materielförsörjningen. En av de riktigt bra sakerna med uppgörelsen tycker jag är just att vi försöker lyfta fram alla de materielprojekt vi nu har framför oss. Det gäller de som har identifierats av Försvarsberedningen, exempelvis tio nya JAS och en ubåt, en del av det som fanns på Försvarsmaktens fem steg, en del som måste omsättas under 2023 och så vidare.

Min fråga är om överbefälhavaren saknar något annat projekt än det som nu finns uppräknat till de projekt som materielutredningen har att bearbeta. Det kommer att handla om väldiga summor framgent, bortom 2020 och åren därefter.

Överbefälhavaren: Jag vill först understryka att vi måste fokusera på att fullfölja bottenplattan, precis som jag sa i mitt anförande. Därtill är det nu ett antal av de materielområden vi hade med i fem steg och som ligger bakom – precis som du nämnde – som ligger med.

Det vi försiktigtvis också måste titta på är en del av det underlag vi gjorde i vår perspektivstudie, när vi tog ut linjerna betydligt mycket längre och tittade

på rymdfrågor, cyber- och informationsoperationer och de delarna. Där kommer vi nämligen att vara nödgade att göra val – inte nödvändigtvis på egen hand, men vi måste göra val som nation och möjligen tillsammans med andra. De kommer dock väldigt fort nära oss, och vi ser dem inom ramen för modern krigföring redan i dag; det är det många benämner hybrid.

Det är några exempel. Jag är beredd att återkomma i detta, men jag skulle primärt hänvisa till vår perspektivstudie.

Roger Richtoff (SD): Det är i praktiken välkommet att det sker ett trendbrott. Den förra regeringen raserade Försvarsmakten totalt och lämnade spillror efter sig, och så småningom har man skapat ett trendbrott. Det tycker jag att den nya försvarsministern ska ha all heder av.

I praktiken är det dock inte 10,2 miljarder. De pengarna tillskjuts ju, men för att de ska kunna användas i Försvarsmakten landar man väl på 7 eller 8 miljarder – någonstans där – efter att ha betalat Maliinsatser, ökade arbetsgivaravgifter, förhyrningar inte minst vid Fortifikationsverket och så vidare. Men det blir en slant över, så visst är det ett litet trendbrott.

Med det sagt skulle jag vilja fråga försvarsministern om de fem steg Försvarsmakten har redogjort för. Är de nödvändiga för att nå den förra inriktningen? Här går man in och petar lite grann i detalj. Man skickar in materiel-system och åtgärder på Gotland i en utsträckning som rimligtvis borde påverka de fem stegen. Hur har man förhållit sig till detta? Försvarsmakten vill införa detta i fem steg, och man ger då inte Försvarsmakten förtroendet att börja med en summa pengar utan petar i stället in de här detaljerna. Vad får det för konsekvenser?

Försvarsministern: Jag tackar för frågan. Det är korrekt att det i de 10,2 miljarderna ingår kompensation även för förändringar av arbetsgivaravgiften för ungdomar och hyreskrav på Fortifikationsverket. Jag vill bara notera att det här hade slagit hårt mot förbandsverksamheten om vi inte hade gått in med den kompensationen. Det hade haft en negativ effekt på möjligheten att bedriva övningsverksamhet. Pengarna är alltså verksamma och viktiga.

När det gäller de fem stegen kan jag se att vi på olika sätt hanterat de frågor Försvarsmakten har lyft fram i sammanhanget. I vissa steg är det så att vi tillför pengar som hanterar det hela fullt ut, och i andra steg är det så att vi tillför pengar och hanterar det till 50 eller 75 procent. I ytterligare vissa delar för vi vidare det till framför allt materielutredningen.

Om man tittar här ser man telekrigskapacitet, radio till hemvärnet, utbåtsjaktstorpedfrågan och en hel del logistikfrågor. Strids- och transportfordon är sådant som kan nämnas. Det handlar också om uppgradering av fasta sensor-kedjan och om en livstidsförlängning av korvett i Gävleklass. Sedan har vi också efter 2021 en jätteutmaning framför oss vad gäller skolflygplan, transportflyg, minröjningsfartyg och försvarets fasta telenät.

En hel del av de saker som har nämnts i Försvarsmaktens steg förs alltså till utredningen, som ska göra den samlade prioriteringen och strategin. Där

tillförs dock ytterligare saker som inte har nämnts men som vi ser som materiella utmaningar framöver. Vi har alltså försökt hantera de olika fem stegen. Vissa saker har gått till utredning, vissa saker har finansierats till 100 procent och annat har finansierats i del.

När man bedömer helheten ska man också inse att det finns ett grundpaket som ligger till grund för alltihop och där man också finansierar en hel del, t.ex. två stycken NGU – alltså nästa generations ubåt – luftvärnskapacitet samt en lång rad åtgärder när det gäller fordon, lastbilar, personlig utrustning på kompani- och plutonsnivå och så vidare. Det är alltså många skikt i det här sammanhanget, men sammantaget innebär det att vi får en förbättrad militär förmåga.

Jakop Dalunde (MP): Herr ordförande! Min fråga går till överbefälhavaren. Vi brukar ju tala om en pendelrörelse när vi gick från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar, och nu går pendeln tillbaka något till följd av att säkerhetsläget i vårt närområde har förändrats.

Frågan är hur vi ser till att inte samtidigt tappa bort de framsteg som har gjorts dels när det gäller våra internationella insatser för att främja fred och säkerhet utanför vårt närområde, dels när det gäller den breddade hotbilden och vår förmåga att hantera en mångfald av hot. Det kan till exempel gälla pandemier, miljöförstöring, direkta konsekvenser av global uppvärmning, teknologiska katastrofer – som härdsmltor – terrorism och organiserad brottslighet.

Överbefälhavaren: Ska jag svara på alla dimensioner av detta får vi nog lägga till några timmar, men jag skulle uttrycka mig så här: Den valda vägen, redan i det förra försvarsbeslutet, är ju att gå mot ett försvarskoncept där vi har en operativt rörlig organisation som – precis som jag försökte beskriva i mitt anförande – går att applicera på olika geografiska platser beroende på det scenario eller den situation vi hamnar i.

Det är precis samma konceptuella tanke, där man då kan ta valda delar av den organisationen och applicera på svenska internationella intressen, påverka flöden och så vidare. Det var jag också inne på. Det bästa receptet för detta är alltså att fullfölja den konceptuella tanken och se till att den organisation vi nu håller på att bygga blir operativt färdig, materielsatt och personalsatt – och övad. Då har vi skapat den bästa förutsättningen.

Det finns dock en dimension kvar jag var inne och rörde vid, och den handlar om hur den framtida krigsmiljön ser ut. Många etiketterar det i dag och kallar det såväl asymmetri och hybrid som det ena med det fjärde. Vi kan konstatera att det inte är det gamla, linjära invasionskriget, utan det är någonting annat. Där måste vi naturligtvis fortsätta ett arbete med analys av och fördjupning i detta, för att se på vilket sätt det påverkar utbildningen av våra krigsförband. På vilket sätt påverkar det utbildningen av våra chefer på alla nivåer?

Kanske allra viktigast är dock kopplingen till att bygga ihop den militära och den civila dimensionen, alltså någonting av det vi förr tittade på och kallade totalt försvar. Comprehensive approach har vi använt nu i Afghanistan

och på andra platser. Det blir oerhört viktigt att vi som olika entiteter i svensk statsförvaltning kan bygga broar, se på varandras resurser och nyttja dem optimalt beroende på var vi är på krisskalan.

Det kommer också att spinna vidare internationellt – hur kan vi som enskilda länder hjälpas åt i samma perspektiv? Där har vi mer att göra, men jag tror samtidigt att vi alla är mycket medvetna om utmaningen och har börjat jobba med den. Bara för att ge ett exempel: När vi går till chefsfältövning nu i vecka 20 kommer detta att vara en av rubrikerna, och där är de olika myndigheterna med och för den här typen av resonemang.

Daniel Bäckström (C): Herr ordförande! Jag vill ställa en fråga till överbefälhavaren. Han tangerade ju fokuset på ett starkare totalförsvaret och kopplingen mellan det militära och det civila. Vi vet att det finns mycket att återhämta efter de senaste åren, inte minst ute i kommunerna. Jag tänker på hela-landet-perspektivet och hur överbefälhavaren ser att den här överenskommelsen kommer att innebära att vi får en starkare försvarsförmåga i hela landet, samt hur vi i det arbetet även kan stärka vinterförmågan i alla förband.

Överbefälhavaren: Utgångspunkten först är att stärka den militära operativa förmågan. Precis som jag har gett uttryck för tar detta ett första viktigt steg, och vi måste vara beredda att ta fortsatta steg i samma riktning.

En del av den konceptuella tanken att bygga ihop, det vill säga Försvarsmaktens behov av stöd från det civila samhället i samband med höjd beredskap, måste vi titta på också i de lägre konfliktnivåerna. Det handlar alltså om Försvarsmaktens förmåga att stödja samhället i olika former av kris. De mått och steg som nu tas, där MSB har gjort ett antal utredningar där man har tittat på frågorna och där vi nu successivt bygger mer och mer kunskap, måste också falla ända ned i civil planering på länsstyrelser, kommuner och så vidare för att bygga konceptet färdigt.

Där ska vi vara självkritiska och konstatera att den strategiska timeout någon beslut har låtit allt detta stå för fot. Mycket av den civila planeringen har alltså inte kunnat göras, för det har inte funnits vare sig personella eller ekonomiska resurser att göra det. Ska vi fullfölja detta kommer det alltså att ta resurser. Det kommer dock att öka försvarsförmågan, och det är det jag uppfattar att detta signalerar – att vi vill gå den vägen. Det bedömer jag som oerhört viktigt.

Stig Henriksson (V): Herr ordförande! Jag har också en fråga till överbefälhavaren. Jag är inte så överförtjust i politisk detaljstyrning, så jag hänger kvar vid bottenplattans femstegsraket. Jag får inte riktigt klart för mig hur mycket pengar som saknas för att helt och fullt fullfölja den.

Överbefälhavaren: Jag skulle först vilja säga så här: Jag gav tidigare uttryck för att bottenplattan skulle behöva ett antal åtgärder till. De är fokuserade på personlig utrustning, standardfordon och sjukvårdsmateriel. Det skulle också kräva personell redundans, alltså lite mer kontinuerligt tjänstgörande personal i olika förbandsdelar. Det är det som snabbast skulle säkerställa operativ effekt

i förbanden. Beloppen av detta i nuläget, bara på det jag nämnde, skulle jag bedöma är någonstans mellan 1 ½ och 2 miljarder för perioden.

Nu tappade jag din följdfråga.

Stig Henriksson (V): Tack, jag är nöjd – 1 ½–2 miljarder för hela perioden, totalt.

Ordföranden: Då har turen kommit till mig. Jag tror att överbefälhavaren i Almedalen 2012 gav uttryck för att det fanns en underfinansiering i Försvarmakten gällande försvarsbeslutet 2009 – en underfinansiering om i storleksordningen 3–4 miljarder. Överbefälhavaren menade att det fanns risk för att man skulle bli tvungen att lägga ned en av våra försvarsgrenar om anslaget inte höjdes.

Nu har ÖB i sitt underlag från den 16 december begärt 4 miljarder per år för de kommande fyra åren. ÖB får i storleksordningen 2 miljarder per år under inriktningsperioden – detta trots att det nu också ska sättas upp ytterligare motsvarande ungefär två manöverbataljoner, inklusive stridsgruppen på Gotland. Det är en ökning med nästan 25 procent på mersidan av insatsorganisationer.

Min fråga är om den bedömning överbefälhavaren gjorde i Almedalen 2012 kvarstår.

Överbefälhavaren: Den bedömningen kvarstår inte, eftersom förutsättningarna är förändrade. När det gäller frågor vi har hanterat i närtid kan jag ta ett konkret exempel: vidmakthållandeåtgärder för två extra kustkorvetter, vilket gör att ytstridskrafterna behåller sju. Det sträcker sig till mitten av 2020-talet. Den resterande delen av samma tema ska hanteras i den långsiktiga materieförsörjningsutredningen för att se hur vi sedan gör långsiktigt. Det är ett exempel.

När det gäller det totala tillskottet utifrån de fem stegen är de tillägg som nu görs i ekonomiska termer ungefär 50 procent av det av mig beskrivna behovet – som refererade till 100 procent utifrån det beredningen hade beskrivit. Jag har inte krävt; jag har talat om vad det skulle kosta. Det skulle kosta ca 4 miljarder per år under åren 2016, 2017, 2018 och 2019. Sedan ligger det vissa skivor kvar som skulle komma år 2020, motsvarande ungefär 2 miljarder. Totalt var det alltså 18, och de tilläggen – inklusive det kompensationsen nu ger – täcker alltså ungefär 50 procent av det.

Då är det ambitionsresonemang. Jag gav ett exempel i bottenplattan – personlig utrustning, standardfordon och så vidare – på 1 ½–2 miljarder. Beroende på hur man väljer kan man alltså ta olika snabba steg för att åstadkomma det. Men för att gå tillbaka till grundfrågan gäller bedömningen inte, för vi har vidtagit åtgärder.

Mikael Oscarsson (KD): Herr ordförande! Jag skulle vilja ställa en fråga till överbefälhavaren apropå hans ord om att han ser framför sig en starkt förmåga i samtliga försvarsslag. Frågan är då hur många operativa plan Försvarmakten kommer att ha att flyga med under perioden 2016–2020, givet exportaffärer.

Jag ställer frågan med tanke på att jag i medieuppgifter har sett att det totalt sett har tillverkats 230 JAS-plan. I dag har vi 97 plan operativa, och Sydafrika

har köpt 26. Tjeckien, Ungern och Thailand har leasat 40 plan. Det finns också 67 som kanske inte längre är i drift; frågan är vart de har tagit vägen. Sedan tillkommer Brasilienaffären om 36 stycken samt Slovenien som är på gång med 14 leasade plan. Det ska dessutom som bekant göras om till version E för svenskt bruk.

Frågan blir därför: Hur många operativa plan kommer Försvarmakten att ha att flyga med – och i värsta fall kriga med – under perioden 2016–2020, givet exportaffärerna?

Överbefälhavaren: Frågan är omöjlig att besvara på det sättet, för det kommer att avgöras varje dag utifrån tillgång till stridspiloter, skrovtillgång och hur de står just den dagen. Där skiljer sig inte flygplan från varken fartyg eller stridsvagnar, utan det kommer ett stridsvärde att avgöra på den enskilda dagen.

Utgångspunkten måste vara att alla 97 individer som vi i dag har i C- och D-version så långt det är möjligt ska kunna operera i fulla flygstridsdivisioner i varje stund, på samma sätt som de 60 E-versioner vi kommer att ha när vi börjar införa dem i slutet av perioden.

Om vi backar bandet vill jag påminna om att volymen aktiva flygplan i en division har varit åtta. Det är åtta man ska hålla igång på linjen. Så var det tidigare. Nu har vi ökat volymen för att göra detta möjligt.

Jag ska inte gå in på ekvationer, men man brukar resonera kring hur många som krävs för att kunna ha en på linjen längst fram. Det är samma resonemang som vi för när det gäller ubåtar. Jag kan dock inte ge någon siffra här och nu och säga att den kommer att stå sig, för det kommer att avgöras från dag till dag beroende på hur vi opererar och vad som händer.

Precis som flygvapenchefen har gett uttryck för i det resonemang som precis fördes har flygvapnet tre huvuduppgifter. De ska värna den territoriella integriteten, vilket de gör varje dag, de ska träna flygdivisionerna och de ska återutbilda personal för att ersätta dem i systemet. Därutöver har vi exportstödsåtgärderna, som måste balanseras hela tiden. De är ingångna i avtal, och vi ska sköta dem. Men vi har inte åsidosatt någon av de tre första uppgifterna de senaste åren.

Jag väljer att kommentera den incident som inträffade förra året. Den piloten hade gröna värden i all träning. Han var beredd att flyga det passet samma dag. Det uppstod en incident. Kan vi garantera att det aldrig inträffar, hur mycket vi än tränar? Nej. Måste vi vidta åtgärder för att säkerställa att gapet blir så litet som möjligt? Ja. Det är det som arbetet går ut på nu i alla dimensioner.

För att gå tillbaka till grundfrågan kan jag inte tala om exakt hur många de kommer att vara. Det kommer att avgöras respektive dag, kontinuerligt.

Peter Jeppsson (S): Herr ordförande! Min fråga går till försvarsministern.

Det är glädjande att regeringen i inriktningspropositionen har markerat betydelsen av de svenska marina stridskrafterna i allmänhet och flottans fartyg i synnerhet. Bland annat kommer fartygen HMS Stockholm och HMS Malmö

att vidmakthållas som vedettbåtar och två korvetter av Gävleklass att modifieras. Detta lyfte jag och andra kollegor upp i kammaren vid ett antal tillfällen under förra perioden.

Det kommer dock en tid då dessa fartyg når sin maximala livslängd och faller för åldersstrecket. Regeringen och försvarsministern har på ett konstruktivt och tydligt sätt skapat goda förutsättningar för kommande samarbete med Finland när det gäller övningar, sjöbevakning med mera.

Jag vill fråga försvarsministern om materielanskaffning tillsammans med Finland kan vara ett tänkbart nästa steg i ett fördjupat samarbete. Det gäller specifikt anskaffandet av nästa generations ytstridsfartyg.

Försvarsministern: Tack för frågan! Vi arbetar nu med att fördjupa försvarssamarbetet med Finland även när det gäller bortom fredstida förhållanden. Det är ett stort steg att ta för två alliansfria länder.

Vi har en stor öppenhet när det gäller att hitta olika typer av samarbetsprojekt och ser gärna samarbete också på materielområdet.

När det gäller marinen har vi sagt att vi ska bygga upp en gemensam marin styrka som ska vara färdig 2023 men också vara delbar till sin komposition.

När det gäller huruvida vi ska anskaffa korvetter eller ytstridsfartyg tillsammans i framtiden har jag ingen grund för att ge ett jakande svar på den frågan i dag.

Lena Asplund (M): Herr ordförande! Min fråga går till överbefälhavaren.

På s. 77 i inriktningspropositionen står det: "För att öka fartygsförbandens tillgänglighet i fredstid och beredskap för intagande av höjd beredskap förstärks de sjögående förbanden med motsvarande två extra besättningar samt ett antal ytterligare extra befattningar som fördelas på förbanden. Utökningen av antalet fartygsbesättningar ökar uthålligheten och medger ökad tid till sjöss." Detta är oerhört viktigt.

Min fråga är: Hur ser överbefälhavaren på utsikterna att öka personaltätheten och hitta denna personal, och hur lång tid beräknar ÖB att det kan ta att få ökad tid till sjöss och ökad övningsförmåga?

Överbefälhavaren: Detta är ett fullföljande av det förslag som Försvarsmakten gav i sitt underlag av den 16 december. Utifrån vad beredningen sa om en ökning av befattningarna med totalt 1 000 föreslog vi att 100 av dessa befattningar skulle läggas på bland annat fartygsbesättningar för att öka redundansen. Det klarar vi med den anvisade ekonomin.

Materielen kan de facto gå 24:7 på ett annat sätt än vad vi människor kan göra. Jag bedömer att det kommer att vara möjligt att göra detta inom de närmaste åren. Jag uttrycker mig medvetet lite luftigt, för vi har bara kunnat börja planera för detta. Vi kan inte verkställa något där vi står just nu, utan det kommer att ta några år.

Vi kan konstatera att rekryteringsdelen inte är ett bekymmer i dag. Det finns ett stort intresse och en stor vilja att vara med i Försvarsmakten, men människor har generellt sett stannat för kort tid. Det gäller även inom de marina specialistbefattningarna. Det är därför det uttrycks på detta sätt.

Det är inte alltid optimalt att ha en hel fartygsbesättning, utan det kan vara valda delar av besättningar där känsligheten för redundansen i systemet, att det helt enkelt är för få människor, ökar fartygen radikalt. Om det sedan är sonaroperatörer eller något annat får vi återkomma till. Se det inte explicit, bara som besättningar, utan se till att vi får så mycket effekt som möjligt av besättningarna.

Inom några år kan det göras. Jag är medvetet luftig med tanke på att vi måste verkställa det också.

Mikael Jansson (SD): Herr ordförande! Jag har en fråga till överbefälhavaren om luftvärnsförmågan. Vi har i dag två luftvärnsbataljoner. Den ena ska få nytt materiel och luftvärn av modernt snitt. Samtidigt har vi många strategiska områden att skydda i händelse av höjd beredskap eller krig, såsom Stockholm, Gotland, krigsflygplatser och annat. Hur ska två luftvärnsbataljoner räckas?

Överbefälhavaren: De luftvärnsbataljoner vi har i dag omorganiserade vi till modulärt sammansatta bataljoner redan i anslutning till det förra försvarsbeslutet. Bataljonerna innehåller alltså olika luftvärnssystem för att kunna skapa ännu högre flexibel användningsförmåga. Det behöver inte vara en gruppering med en bataljon, utan det kan vara olika eldenheter som kan verka i dag över betydligt större områden ledningsmässigt.

Vissa av delarna har vi testat inom ramen för det vi har gjort i den nordiska stridsgruppen, såsom Ground Based Air Defence system, med en ledningscentral där vi med hjälp av andra länder har förbättrat vår förmåga. Det är en del som blir viktig i detta.

När det gäller medelräckviddigt luftvärn minns ni kanske att vi i underlaget inför uppraderingen av stridsflygsystemet 2012 föreslog att man skulle komplettera den totala luftförsvarsförmågan med de delarna. Detta skapar krav och ett tvingat hänsynstagande där motståndare måste hantera båda dimensionerna.

Man måste kunna dela upp det, och då blir det koncentrerat till både basområden och storstadsområden, beroende på hur vi väljer att lägga korten. Det måste sättas in i sammanhanget vilket operativt koncept vi väljer. Kan vi vara överallt hela tiden? Svaret är nej. Men jag påstår att vi inte har kunnat det historiskt heller.

Denna resurs är ett oerhört viktigt steg operativt, men man måste återigen utifrån försvarskonceptet välja geografi där man nyttjar det.

Det jag har understrukit och som också är en del av de fem stegen är att man finge önska sig ett steg till skulle det vara att öka takten i införandet av denna förmåga. Just nu ligger ungefär en bataljon i de första stegen.

Man kan överväga att vidta åtgärder för att få införandet att gå ännu snabbare. Men återigen har vi en nollbasplanering operativt som bildar grund för vilken sak vi ska ta före den andra. Då har den första bataljonen varit mycket viktig, och sedan får vi lägga dem efter varandra.

Jakop Dalunde (MP): Jag har en fråga till överbefälhavaren som uppföljning på min tidigare fråga. När det gäller förutsättningarna för att utveckla vårt samhälles resiliens mot olika typer av hot, vilka ytterligare åtgärder behövs, och vilka förutsättningar finns det att bistå globalt med exempelvis civila insatsstyrkor?

Överbefälhavaren: Jag bedömer att den helt avgörande punkten är att vi konceptuellt är överens om att det måste till en samverkan mellan det civila och det militära. Det är den miljön i ett relativt känsligt samhälle som vi i dag lever i, och inte bara vi utan alla länder.

Det är egentligen öppenheten och därmed sårbarheten som vi vill ha, men då måste vi också vara beredda att vidta åtgärder. Respekten för varandras kapaciteter över hela skalan kommer när de utvecklas.

Som jag sa ställer detta krav på planeringen på enskild nivå. Om vi benämner detta totalt försvar vill jag understryka att vi måste komma till totalt försvar 2.0. Det är inte den struktur som vi en gång hade utan någonting annat. Miljön och samhället i dag ser annorlunda ut och ställer därmed andra krav.

Om vi gör detta både enskilt och som land mellan myndigheter och i samarbete med andra länder kommer det i sig att möjliggöra hjälp ute vid olika händelser. Då kommer vi att vara bättre skickade och veta vilka resurser som måste vara mobila, både för vårt eget och andras behov.

Inte minst jordbävningen i Nepal understryker hur viktigt det är att kunna hjälpas åt resursmässigt. I detta fall stod MSB och Försvarsmakten redo i helgen att hjälpa till och flyga, men det gick att lösa på annat sätt. Det är ett litet exempel på precis det temat.

Kerstin Lundgren (C): Tack för möjligheten att ställa frågor. Jag har en fråga till ÖB. Jag har tidigare hört ÖB varna för att pendeln svänger alltför snabbt. Vi har haft ett tydligt inslag i försvaret när det gäller förmåga att kunna göra internationella insatser.

Det är naturligtvis fortfarande viktigt för Sverige att kunna bidra. Vi gör det nu i Mali, och vi diskuterar Irak. Jag vill höra hur ÖB ser på förmågan och möjligheterna att kunna fortsätta att göra insatser för det internationella samfundet och för fred och säkerhet bortom Sveriges gränser.

Överbefälhavaren: Precis som jag uttryckte i mitt anförande vill jag åter understryka att det måste vara både och. Vi som i många dimensioner är ett land som är helt beroende gentemot omvärlden måste naturligtvis vara beredda att dela bördan och se till att flödena fungerar där ute, till exempel utanför Somalia.

Det rimmar, påstår jag, väldigt väl med det försvarskoncept som vi valde redan i det förra beslutet, nämligen att skapa en organisation som är operativt rörlig och som kan användas på olika geografiska platser, nationellt men också internationellt.

Med det sagt måste man alltid komma ihåg att om vi väljer att skicka fartyg eller något annat någonstans har vi dem inte på hemmaplan. Men å andra sidan är effekten av att vi är där och hjälper till respektive den kunskap som vi som

individer och förband tillägnar oss där ute något som gör oss vassare på hemmaplan.

Det är denna balanspunkt som vi hela tiden måste värdera och därmed också ta ställning till. Jag är helt övertygad om att vi måste fortsätta att göra detta när vi förlägger fartyg, förband eller flyg någonstans där ute.

Stig Henriksson (V): Jag har en fråga till försvarsministern om styrning och ledning. Riksrevisionen hade många synpunkter på departementets, riksdagens och regeringens styrning och ledning av Försvarsmakten.

Det hänvisas mycket till propositionen och till att den så att säga skulle lösa proppen. Men det känns lite tunt när man läser; det står två ”bör” och två ”utredningar”. Det står också att ”styrningen och uppföljningen bör fortsätta att utvecklas” och att ”den verksamhetsmässiga och finansiella styrningen bör vidare utvecklas”. Det är 2 av sammanlagt 364 ”bör” i den här propositionen. Det måste vara rekord. Sedan ska två utredningar göras – det känns lite tunt.

Jag undrar om försvarsministern kan konkretisera hur styrningen och ledningen ska bli bättre med tanke på den starka kritik som framförts av Riksrevisionen men som förvisso inte drabbar Peter Hultqvist.

Ordföranden: Än så länge, kan man tillägga.

Försvarsministern: Verkligheten kommer i kapp oss alla, Allan Widman.

När det gäller den konkreta fråga som Stig Henriksson tar upp finns det en grundläggande fråga som är viktig mellan ett departement som vårt och myndigheten, och det är att man försöker skapa en bra relation. Om man inte har en bra relation utan en taggig relation som inte präglas av förtroende skapar man en problematisk situation som leder till spänningar. Jag tror att vi har upplevt det.

Jag bedömer att vi i dag har en bra relation med Försvarsmakten, ÖB och Försvarsmaktens ledning. Jag ser detta som en bra plattform att jobba utifrån för att verkställa de olika saker som ingår i inriktningspropositionen.

Vi måste hålla ordning på vad som är ett departements roll och vad som är en myndighets roll. Till departementets verksamhet kopplar vi nu Försvarsgruppen med politiker från de partier som ingår i uppgörelsen. Vi kommer att följa upp och vårda den överenskommelsen, väl medvetna om var gränsen mellan departement och myndighet går. Vår uppgift är ytterst att se till att det som vi har beslutat verkställs. Det är en grundbit.

När det gäller de andra bitar som påpekas får man fundera på vilka åtgärder vi på departementet ska vidta. Det är sådant som måste ingå i vårt löpande arbete men också sådant som bör ingå i myndighetens arbete.

När det gäller skämtsamheterna kring att det står ”bör” och så vidare har jag fått lära mig här att det är en typ av myndighets- och förvaltningsspråk som används i dessa sammanhang. Jag tror inte ens Stig Henriksson i sin profession skulle kunna komma bort från den typen av formuleringar i en situation som motsvarar min.

Utredningar är inte heller något att ironisera över. Det är viktigt att vi gör personalförsörjningsutredningen. Vi har saker vi måste titta på när det gäller

personalförsörjningssystemets hållfasthet, och då är det ett seriöst sätt att ta sig an den uppgiften.

Likaså tycker jag att utredningen om materiel är oerhört seriös, för där är utmaningarna väldigt stora. Där gäller det att hitta ett sätt där den samlade politiken kan närma sig hur problemen ska lösas. Då tycker jag att det mest seriösa vi kan göra nu är att börja i den ändan.

Sedan har vi den tredje utredningen om de säkerhetspolitiska förhållandena. Jag måste nog säga att det inte finns så mycket utrymme för ironier i det sammanhanget.

Ordföranden: Även min andra fråga riktar sig till försvarsministern. Han nämnde i sitt inledningsanförande den så kallade försvarsgruppen. Den omnämns också i inledningen till försvarspropositionen. Den ska bland annat följa upp genomförandet av inriktningsbeslutet.

En fråga som inställer sig handlar om vilken konstitutionell karaktär försvarsgruppen kommer att ha. Är det Regeringskansliet eller någon mer informell konstellation? Kommer den att kunna fatta några beslut? Kommer de besluten att offentliggöras?

Det vore spännande om försvarsministern hade möjlighet att utveckla vad det är vi talar om.

Försvarsministern: Tack för frågan! Gruppen övertar inte försvarskottets eller riksdagens uppgifter. Dessa kvarstår helt suveränt och fristående. Det är en informell grupp som har den statusen att jag kommer att leda den. Det är en politisk grupp som kommer att följa och värdera genomförandet av det som vi i partierna har varit överens om.

Mikael Oscarsson (KD): Herr ordförande! Jag besökte Gotland i går och hemvärnet där. Jag lovade att ta med mig en fråga till överbefälhavaren: Hur många dygn kommer vi i år och nästa år med en kompanistyrka att kunna öva med styrkor från fastlandet på Gotland?

Jag vill också passa på att ställa en följdfråga med anledning av svaret jag fick förut om JAS-planen. Frågan är vart de 67 JAS-planen har tagit vägen och hur många version A man måste ställa av för att ta delar och mjukvaror från till version E.

Det är lite komplicerande att Haverikommissionen kopplar Gällivareolyckan direkt till bristande utbildning och resurser till förbandet. Allra sist undrar jag om det finns en gräns för hur många plan vi kan avvara för en exportaffär utan att riskera flygvapnets viktiga uppdrag.

Överbefälhavaren: Jag älskar att få frågor som jag inte kan svara på. Det är omöjligt för mig att sitta här nu och ge uttryck för exakt hur många dygn det kommer att övas med olika förband. Men jag har säkert svaret och kan återkomma med det.

Det viktiga enligt mitt förmenande är att tillse att vi kan fullfölja det valda försvarskonceptet, som innebär övning på alla geografiska områden i Sverige. Under 2014 och 2015 valde vi medvetet, med hänsyn till omvärldsutveck-

lingen, att lägga fokus på Östersjön, Gotland, Mälardalen och Blekinge. Vi kommer att fullfölja det.

De övningar som står för dörren nu är den svensk-finska marinövningen Swefinex och Natoövningen Baltops för de marina delarna, som kommer att röra sig i dessa områden. Vi kommer att genomföra övningar med hemvärnet och andra, också markstridskrafterna. När det gäller hur många dygn detta summerar till blir jag svaret skyldig. Jag ber att få återkomma om exakt hur många det är.

När det gäller antalet JAS-individer används dessa för olika ombyggnationer, både inom ramen för de tidigare leasingar som har genomförts och de kommande leasingarna. Försvarsmakten använder inte de flygplansskroven, utan vi koncentrerar oss på de C- och D-versioner som vi hanterar i dag. Det är en fråga som vi måste föra ett resonemang med industrin om för att till fullo kunna besvara din fråga, Mikael Oscarsson.

När det gäller Haverikommisionen vill jag åter understryka att flygvapnet har tre huvuduppgifter. Den första är incidenter, det vill säga att försvara riket varje dag, 24:7 – det gör man. Den andra är att öva med krigsförbanden upp till den krigsduglighetsnivå vi har ålagt dem – det gör man. Den tredje är att reproducera sig själv när det gäller flygutbildning.

När vi har haft utmaningar beroende på olika saker de senaste åren, till exempel byte av verksamhetsledningssystem när vi fick utmaningar i reservdelsförsörjningen – det har vi nu åtgärdat, har antalet flygproducerade timmar gått ned till en nivå vi inte vill ha. I början av förra året lyckades vi åtgärda detta och är nu på väg uppåt igen.

I den situationen, om det ger konsekvenser utbildningsmässigt, måste man i alla sorters förband – flyg, marin och armé – alltid värdera sitt eget stridsvärde eller sin egen utbildningsmässiga ståndpunkt. Det gör man inför varje skarp insats, och det gör man också inom ramen för utbildningen. Det gjorde även piloterna i incidenten.

Samtidigt är vi fortfarande människor i loop. Också människor, även om det hör till undantagen i Försvarsmakten, kan göra fel. Man kan aldrig ha en nollvision. Det kommer alltid att finnas en mänsklig dimension.

Jag pratade med flygvapenchefen så sent som i dag på morgonen, och vi kommer att vidta ytterligare åtgärder, precis enligt de anvisningar Haverikommisionen har gett oss, för att se efter om vi har tagit alla mått och steg inom ramen för utbildningen för att säkerställa att piloten X eller piloten Y är rätt förberedd för varje steg han eller hon tar i sin utbildning. Det måste vi alltid göra, så detta är inget undantag. Vi ska fortsätta på den inslagna vägen.

Samtidigt måste vi vara ödmjuka inför de utmaningar vi har haft de senaste åren, men dessa beror på ju inte på ovilja hos vare sig flygvapnet eller Försvarsmakten utan på faktiska förutsättningar vi har hamnat i.

Att man har tekniska utmaningar i avancerade plattformar kommer vi aldrig undan, och det gör inga andra länder heller. Detta är ett exempel på det. Men det viktiga är att ta det till sig och vidta åtgärder så att man kommer vidare.

Om man tittar på utvecklingen från 2009 och fram till i dag ser man att vi har vidtagit åtgärder. Det svänger. Vi producerar fler flygtimmar just nu än vi har gjort på väldigt länge, och det är ett tecken på att hela organisationen har blivit besjälad och vill göra något åt detta.

Alexandra Völker (S): Min fråga riktar sig till försvarsministern. Vi vet att personalförsörjningen är en av våra större utmaningar. Personalen utgör grunden för hela Försvarsmakten. Därför tycker jag att det är glädjande att dessa frågor kommer att ha hög prioritet framöver och att det sker en reell utredning av hur man långsiktigt kan säkerställa personalförsörjningen.

En av de mer specifika utmaningar vi har när det gäller personal är bristen på kvinnor i Försvarsmakten. Att frågan om jämställdhet är högt prioriterad av den uttalat feministiska regeringen är väldigt tydligt. Jag undrar därför om försvarsministern kan utveckla hur regeringen ser på frågan om att öka antalet kvinnor i Försvarsmakten och om det är ett perspektiv som kommer att rymmas i översynen av personalförsörjningen.

Försvarsministern: Tack för frågan! Jag tycker att den är synnerligen berättigad. Det måste vara en grundläggande ambition att öka antalet kvinnor i Försvarsmakten. Det är berikande med representation av båda könen men också från olika delar av samhället i Försvarsmakten, för den ska ytterst representera en helhet av svenska folket.

Den information som finns om försvarets olika yrken bör ta hänsyn till dessa aspekter när man marknadsför och lägger grunden för rekrytering. Det är mycket viktigt.

Vi har ett gendercenter inom Försvarsmakten som bedriver viss internationell verksamhet. Jag kommer att besöka centret senare i dag tillsammans med Åsa Regné.

Även den aspekten bör ingå i utredningen. Vi har i den mer allmänna debatten tidigare berört exempelvis mönstringsförfaranden som omfattar både män och kvinnor i den ålder som är aktuell och även möjligheten att komplettera nuvarande system med en värnplikt som erbjuds både kvinnor och män.

Det är klart att utredningen också måste beröra denna aspekt, utan att för den skull nu gå händelserna i förväg när det gäller hur utredningen kommer att sluta eller genomföras. Det är självklart att denna dimension måste finnas med.

Överbefälhavaren: Jag glömde en fråga. Det var frågan om hur många flygplansindivider man kan avvara.

I varje sammanhang kring exportstödsåtgärder, oavsett om det är leasing eller köp med övergångslösningar, har Försvarsmakten lämnat underlag till regeringen om på vilket sätt vi kan stödja och till vilken volym när det gäller antalet flygplansindivider.

Jag väljer att inte prata öppet om siffror här, men vi har värderat det operativt varje gång. Vi har hittills inte gått över det råd som Försvarsmakten har angivit när det gäller hur mycket vi kan hjälpa till med.

Jan R Andersson (M): Jag har en fråga till överbefälhavaren, som i sitt anförande nämnde att det kan komma att behövas ytterligare åtgärder under den

kommande perioden för att nå de målsättningar som vi i grunden är överens om.

Vi moderater har sagt att vi har en viss reservation för att det kan komma att behövas ytterligare tillskott under de kommande åren, speciellt med den föränderliga värld vi lever i.

Det är glädjande att kunna konstatera att det nu tillkommer fyra nya granatkastarplutoner till hemvärnet. Det ser jag som ett bra sätt att öka den operativa förmågan. Men man kan samtidigt konstatera att i jämförelse med Försvarsberedningen når man inte riktigt upp till den ambitionsnivå som man anger där.

Min fråga till överbefälhavaren är: Anser du att en ytterligare förstärkning av ambitionsnivån när det gäller både materiel och förmågor är en åtgärd som skulle kunna komma under de kommande åren?

Överbefälhavaren: Jag uppfattar att regeringen tillsammans med övriga partier i den överenskommelse som gjorts signalerar att bland annat den försvarsgrupp som statsrådet nämnde är ett av de instrument som dels ska vårda överenskommelsen, det vill säga hur det går när vi nu successivt bygger vidare på organisationen och därmed bygger högre operativ förmåga, dels ställer detta i relation till hur vi upplever att omvärlden förändras.

Jag tolkar de samtal vi har fört som att man är beredd att vidta åtgärder. Vad dessa blir får vi se, men en del måste naturligtvis vara att återvända till successivt operativt värderade steg som Försvarsmakten har tagit utifrån det som beredningen gav uttryck för tidigare. Det kan bli sådana åtgärder också.

Jag ser gärna att jag och Försvarsmakten får komma in som experter i det resonemanget, även om det är en politisk grupp. Man kommer att återvända till var vi ska sätta in åtgärder för att få störst effekt. Det kan variera över tid. Det behöver inte alls se likadant ut i dag som om tolv månader. Jag välkomnar en kontinuerlig kontroll. Det är alldeles utmärkt, för då kan vi värdera successivt. Det är jätteviktigt för Försvarsmakten.

Försvarsministern: För att undvika missuppfattningar vill jag understryka att det som gäller är det beslut som nu ligger fram till 2020. Och det finns inga utfästelser om eller någon grund för att man är beredd att lägga till ytterligare medel. Det är det beslutet som vi ska fatta nu. Sedan måste det finnas en öppenhet för att föra en dialog i sammanhanget. Där är Försvarsmakten självklart också en partner.

Jeff Ahl (SD): Min fråga riktar sig till försvarsministern. På s. 24 i texten diskuterar man försvarssamarbetet med Finland. Det står följande: "Försvarssamarbetet mellan Finland och Sverige bör enligt regeringen även omfatta operativ planering och förberedelser för ett gemensamt användande av civila och militära resurser i olika scenarier."

Det svensk-finska samarbetet har fördjupats alltmer och i relativt hög takt. Det tenderar att likna ett försvarsförbund även om det inte är det än, i ordets rätta bemärkelse. Finns det möjlighet – jag betonar möjlighet – att det på sikt kan utvecklas till ett försvarsförbund mellan våra två länder?

Försvarsministern: Tack för frågan! Jag väljer att prata om det som det finns beslut om och en sanktion för. Nu har vi alltså ett beslut om och en sanktion för att planera för scenarier bortom fredstida förhållanden. Att använda de optionerna i skarpt läge är något som man fattar beslut om i det läget. Det är den position som finns nu.

Vi har en omfattande utmaning framför oss när det gäller det här. Det öppnar för många intressanta scenarier och många utvecklingsmöjligheter. Vi har fördjupat vårt samarbete, men vi har stora möjligheter att gå mycket längre. Det här är en mycket viktig process. Och det är en bra signal till omvärlden. Finland är en naturlig samarbetspartner med tanke på att vi har en gemensam säkerhetspolitisk plattform.

Jakop Dalunde (MP): Min fråga gäller personalförsörjningen och därmed utmaningen i försvaret, som enligt min mening är en av de viktigare och större utmaningarna framöver. Vid första anblicken kan fokus lätt hamna på inflödet av personal. Men i praktiken är det väl än mer viktigt att behålla utbildad personal i systemet.

Hur ser överbefälhavaren på propositionen när det gäller detta och också på utredningen av personalförsörjningen?

Överbefälhavaren: Jag vill understryka att rekryteringen fungerar väl. Intresset är stort, och viljan att komma är stor. Det som är och har varit en utmaning under de gångna fem åren med frivillig personalförsörjning är att upprätthålla de tider som vi från början själva satte som ambition, det vill säga sex till åtta år med möjlighet att förlänga inom ramen för det kollektivavtal som vi ingick. Genomsnittet ligger nu på fyra år.

Vi måste vara ödmjuka och gå tillbaka till ritbordet. Utredningen måste naturligtvis titta på det också. Är det unikt för Sverige? Eller är det de facto en ungefärlig måttstock som man kan se runt om i världen? Med den kunskap som vi har just nu skulle jag påstå att många fler än vi har ungefär motsvarande utmaning. Genomsnittet i till exempel ett av våra grannländer är tre år. Vi är alltså inte unika. I samtal med den primära målgruppen, 18–25 år, är det många som svarar: Ja, jag vill göra det här i fyra fem år. Sedan vill jag göra någonting annat.

Det kommer att kräva att vi, Försvarmakten men också regering och riksdag, är beredda att justera systemet med hänsyn till det. Det kommer att kräva ett större inflöde och därmed fler instruktörer. Det är den analysen vi måste göra.

Vi har kommit igång sent med rekryteringen av deltidstjänstgörande soldater och sjömän, av kända skäl. Lagutrymmet fanns inte förrän 2012. Det börjar försiktigt lossna just nu. Jag hävdar att utmaningen har varit en annan där. Vi måste hitta rätt i förhållande till andra arbetsgivare. Om man ska turas om att använda personal måste det upplevas som en win-win för alla. Det börjar också bli alltmer av den varan. Det har ni sett genom både regionala försvarsmaktsråd och de avtal som vi har lyckats ingå med olika delar av samhället. Det måste fullföljas.

Tillbaka till grundfrågan: Ja, uthållighet är oerhört viktigt. Men den har lite olika schatteringar. Det var det jag försökte beskriva. Vi måste vara beredda att putta på alla. Det är inte säkert att det löser alla problem om jag dubblar lönen; jag är rättare sagt ganska säker på att det inte löser alla problem. Vissa grundfakta kommer ändå att ligga kvar hos individen. Det är dem vi måste förhålla oss till. Och vi har nu, efter fem år, ett betydligt bättre underlag för detta än vi hade när vi började.

Daniel Bäckström (C): Ordförande! Jag skulle vilja återgå till vinterförmåga och möjligheterna till övningsverksamhet för alla förband att få den kompetensförsörjningen. Jag tror att det är viktigt, inte minst med tanke på att angränsande länder eller länder i närheten ägnar sig mycket åt förmågeutvecklingen i kallare klimat.

Överbefälhavaren: Som ni väl känner till har vi ett särskilt utbildningscentrum i vår norra del av landet för träning av vinterförmåga. Vi har lagt det där primärt för att utveckla de förband som är stationerade i den regionen men också våra specialförband. För övriga blir det en resursfråga när det gäller hur långt man kan komma. Och jag ska erkänna att hur långt man kan gå också är lite klimatberoende år från år.

Nu har vi inte planerat för att alla förband ska ha den förmågan. Det kommer att påverkas utifrån den miljö där de agerar i huvudsak. Det finns alltså inte någon ambition i dagsläget om att alla förband ska ha vinterförmåga på den nivå som förbanden i Norrland kan åstadkomma genom den miljö de lever i.

Ordföranden: Då är det undertecknads tur att ställa en fråga. Jag skulle vilja ställa en fråga till ÖB. Den har varit föremål för en del tidningsskriverier den senaste tiden. Det gäller för en gångs skull inte vilken förmåga vi har utan vilka regler som gäller om försvaret av Sverige och vår territoriella integritet.

Försvarsmakten har kommit ut med en handbok, IKFN, till stöd för officerare och möjligen soldater i deras tolkning av olika kränkningssituationer. Det handlar om vilka åtgärder man får vidta. I en bilaga till handboken står det att man på grund av Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna endast får sätta in vapenverkan mot en ubåt i undervattensläge om detta är nödvändigt för att tvinga upp ubåten. Och i förordningstexten, IKFN, står det att man på inre vatten får sätta in vapenverkan utan föregående varning. Syftet med det anges vara att avbryta verksamheten.

Jag skulle vilja att överbefälhavaren förtydligar vad det är som gäller och enligt vilka regler Försvarsmakten agerar när sådana händelser inträffar.

Överbefälhavaren: Det som gäller är delar av det som du beskrev precis. Som marintaktisk chef gav uttryck för är ordern till alla fartygschefer och förband som är inblandade i den typen av verksamhet att IKFN gäller, när det gäller regleringen av svenskt inre vatten där vapenmakt kan tillgripas utan föregående varning. Inom den svenska territorialvattengränsen ska det föregås av varning, vilket normalt sett är fem knallskott i någon form innan man går till vapenverkan.

När det gäller att försvara gränsen ska man fortfarande tvinga verksamheten att avbrytas. Man ska tvinga upp vehikeln i fråga. Du valde att benämna det som ubåt, men när vet jag att det är en ubåt? Det är också en del av problematiken.

I dag finns det en nyans i fråga om att eldtillståndet för torpeder är delegerat till insatschefen. Däremot är tillståndet för sjunkbomber och motsvarande delegerat till enskild fartygschef, för att säkerställa att värderingen tar ett resonemang till. Om jag sätter in torpeder är risken nämligen att det blir fatalt resultat direkt. Det är utmaningen. Skillnaden är hårfin. Men det råder ingen som helst tvekan om att de har rätt att gå till verkan för att avbryta verksamheten och tvinga upp vehikeln till ytan – vi gjorde kontrollskott när den här diskussionen uppstod med fartygschefen. Skulle konsekvensen av det bli fatalt resultat är det också den konsekvensen som vi får hantera.

Mikael Oscarsson (KD): Herr ordförande! Den fråga som herr ordförande ställde alldeles nyss kan faktiskt bli aktuell tidigare än vi tror. Jag läste precis i medierna att det jagas en ubåt i Finland just nu, och man har fällt flera sjunkbomber.

Hur blir det egentligen med slutanalysen om höstens underrättelseoperationer och ubåtsjakten? När ska den redovisas? Och har det kommit fram nya uppgifter om konstaterade kränkningar eller andra typer av kränkningar?

Överbefälhavaren: Precis som jag har redovisat i försvarsutskottet kommer den slutliga redovisningen att ske till mig den 20 maj, alltså i nästa månad. I det fall vi kan hålla den tidsplanen kommer både regering och utskott att informeras om det slutliga innehållet i samma tidstempo. Nu finns det inte något underlag som pekar på någon förändring i de bedömningar som jag har redovisat tidigare, utan de står fast – mycket tydligt fast – och är i vissa avseenden till och med förstärkta när det gäller resultatet i höstas.

Jag betonar igen, som jag har gjort i flera sammanhang, eftertanke och försiktighet när det gäller att värdera enskilda observationer eller rapporter. Uttagna ur sitt sammanhang är risken nämligen att vi trampar fel, både inom Försvarsmakten och för den skull även på andra håll. Den 20 maj är siktet, och jag har ingen anledning att säga något annat nu, när det gäller slutresultatet.

Kent Härstedt (S): Jag skulle vilja fråga om det säkerhetspolitiska läget. Mycket av den process som vi har sett i fråga om budget och alltihop är förlädd av en förändring av det säkerhetspolitiska läget. Jag kom från Köpenhamn i går. Där hade vi bland annat ett möte med OSSE som varnade för att det kan bli en eskalering i Ukraina igen, med bland annat nära förestående attacker mot Mariupil.

Jag skulle vilja höra vilka bedömningar både försvarsministern och ÖB gör av det säkerhetspolitiska läget just nu.

Försvarsministern: Tack för frågan! Den europeiska säkerhetsordningen har rubbats genom den ryska annekteringen av Krim. En väpnad konflikt pågår i ett grannland till våra grannländer, det vill säga i Ukraina. Vi får också återkommande rapporter om att det utövas press på de baltiska staterna samt ett

ökat underrättelse- och övningsmönster från Ryssland i Östersjöområdet. Vi har även nyligen kunnat konstatera att det har genomförts en mycket omfattande övning i Arktis. Man har förklarat att man numera har militära intressen i förhållande till Arktis. Så var det inte tidigare.

Jag uppfattar att regimen i Ryssland är beredd att använda militär makt för att nå sina politiska syften. Det är klart att det är en grundläggande förändring. Det innebär också att vi måste hålla ihop Europa på olika sätt. Det är viktigt att sanktionspolitiken håller ihop. Det är viktigt att EU är enigt och inte tillåter sig att splittras på olika sätt. Det är viktigt att Natoalliansen håller ihop. Och det är viktigt med amerikansk närvaro i Europa och även i Baltikum.

Det är också viktigt att vi från svensk sida upprätthåller den övningsverksamhet som vi har planerat tillsammans med andra länder. Vi har framför allt en övning, ACE, i norra delen av vårt land senare i vår. Det är viktigt att den genomförs. Det är också viktigt att vi deltar inom partnerskapet för Nato, att vi jobbar aktivt inom Nordefco och att vi arbetar aktivt med den svensk-finska dimensionen och det svensk-finska projektet.

Den här helheten i kombination med att öka vår egen militära förmåga är en samlad strategi för att anpassa oss till den tid som vi nu lever i. Det är bara den som blundar för verkligheten som inte ser att det har skett en avgörande och radikal förändring.

Överbefälhavaren: Jag håller med i varje del. Och jag vill lägga till att den ryska militära reformen fortsätter, vilket jag har sagt flera gånger. Beväpningsprogrammet följer i detalj det som en gång sattes upp, och går till och med fortare i vissa avseenden. Det gäller alla stridskraftsslag, inklusive kärnvapentrupperna. Man bygger ordentlig militär förmåga. Det kan vi konstatera när vi tittar på de övningar som vi har sett på och över Östersjön de senaste åren. Man har där ett offensivare och aggressivare uppträdande. Det signalerar också att man har en sänkt tröskel för att använda sin militära arm.

Jag vill understryka att det arbete som vi nu håller på med, på egen hand för att kunna hantera den dagliga verksamheten med incidentberedskap och så vidare men också då vi planerar och övar tillsammans – inom bara några veckor övar till exempel Sverige och Finland med marina resurser – är delar som är oerhört viktiga signalmässigt för att fullfölja det som vi själva gör. Varje nation väljer naturligtvis själv sitt sätt att försvara sig.

Lotta Olsson (M): Jag har en fråga till försvarsministern. Jag besökte i går flygplatsen i Örebro där man lastade det plan som i går kväll gick till Nepal med utrustning från MSB och personal. Det var en snabb och effektiv pålastning. Det var glädjande att se att det fungerade så bra.

För några år sedan fanns det en politisk vilja hos vissa partier att lägga ned den flygplatsen. Nu ser vi hur strategiskt viktiga de lokala och regionala flygplatserna är. Är det på det sättet att de regionala flygplatserna, med tanke på det ändrade säkerhetsläget, måste ha större tyngd och inte vara föremål för regionala beslut på samma sätt som tidigare?

Försvarsministern: Det är en intressant fråga, men den hanteras inte i propositionen. Däremot avsätts ökade medel till spridning av flygplan, skydd av flygbaser och även användande av eventuella krigsbaser. Det är vad propositionen handlar om, inte om de civila flygplatsernas användande. Men jag tycker att frågan är berättigad.

Mikael Jansson (SD): Jag har en fråga om det civila försvaret till försvarsministern. Det civila försvaret ingår i totalförsvaret, och under kalla kriget var det mycket omfattande. Nu har det nästan avvecklats helt. I Försvarsberedningens arbete och i inriktningspropositionen sägs det att det civila försvaret ska återtas. Men det finns inga konkreta skisser för hur. Finns det något konkret att redovisa i det här läget?

Försvarsministern: Tack för frågan! Vi markerar tydligt att det arbetet måste inledas nu. Den signalen måste också bli tydlig för myndigheterna, och uppgiften måste tas på allvar. Det här kommer att ta lite tid eftersom avvecklingen var ganska rejäl. Det finns ett stort förmågeåtertag som måste göras i så fall. Men det måste också göras på ett sätt som passar vår tid och den försvarsorganisation som vi har i dag. Vi börjar alltså från ett ganska lågt läge.

Propositionen innehåller dock en väldigt tydlig signal om att planeringsarbetet måste påbörjas. Sedan får vi successivt se vilka åtgärder vi måste vidta på olika sätt.

Kerstin Lundgren (C): Jag vill ställa en fråga till försvarsministern om det säkerhetspolitiska läget i vårt Europa och i Ukraina. Ukraina ber EU om stöd för att implementera Minsköverenskommelsen men har också tidigare diskuterat missioner för fredsfrämjande insatser. Ser försvarsministern att det finns utrymme för att göra en sådan insats om skarpt läge skulle inträffa i den delen?

Försvarsministern: Vi har som princip att vi tar ställning till den typen av frågor utifrån FN-förfrågningar och beslut i säkerhetsrådet. Man kan naturligtvis också gå enskilda regeringars initiativ och förfrågningar till mötes om man utgår från den internationella folkrätten.

Som läget ser ut i dag har vi ingen sådan planering över huvud taget. Det som är klart gällande internationella insatser är det som är beslutat i riksdagen och som finns inom ramen för det som Försvarsmakten har avsatt resurser för. Det närmaste beslut som vi har att fatta är om deltagande med 35 personer – det kan gå upp till 120 – som utbildare och rådgivare i alliansen i Irak. Men när det gäller Ukraina finns det inte med något i nuläget.

Stig Henriksson (V): Jag har en fråga till försvarsministern angående helikopter 14. Vikten av att helikopter 14 blir operativ enligt nu gällande planering framhålls. Men vad är plan B om detta icke skulle ske? Det finns ju en lite trist historia i fråga om helikopter 14. Finns det någon gräns för hur stort tålamod man kan ha när det gäller helikopterleveransen?

Försvarsministern: Det här är en lång och sorglig historia, och man kan naturligtvis ägna mycket kraft åt att recensera vad som var klokt och inte. Jag kan bara konstatera att mycket pengar har lagts ned på det här. Om man ska avbryta

leveransen ska man ha klart för sig att det är miljarder av ganska stora mått som går förlorade rakt av. Om man avbryter ett sådant projekt måste man också skaffa ett alternativ, och det kommer också att kosta ett antal miljarder. Dessutom är det en leveranstid på det också. Och när det gäller det alternativ som återstår kommer vi kanske att konkurrera med andra länder och stå i kö. Det är alltså inte ett helt enkelt beslut att ta att avveckla helikopter 14-projektet. Det är planerat att det ska komma inom den här inriktningsbeslutsperioden.

Det här är en av de frågor som vi följer noga och som vi återkommande för diskussioner med FN om. Men med tanke på alla pengar som har lagts ned vill vi nog hålla ut ytterligare. Jag ser framför mig att det kommer att lösa sig så småningom, även om jag har många kritiska synpunkter på historien i detta projekt.

Ordföranden: Det finns också andra projekt som dras med bekymmer. Ett av dem har varit vår nya artilleripjäs, haubitsen Archer. I vårpropositionen kommer regeringen att begära riksdagens bemyndigande för att fortsätta anskaffningen. Men regeringen kan inte redovisa hur det materiella åtagandet ökar för Sverige eller vilka kostnader detta medför. Man vill att riksdagen först ska ta ställning till om vi ska gå vidare eller inte, och sedan ska man redovisa kostnaderna.

Det blir lite som att köpa grisen i säcken. Är detta en rimlig ordning, försvarsministern?

Försvarsministern: Jag skulle vilja att Andreas Savelli som är handläggare på Försvarsdepartementet i detta ärende och som har exakt detaljkunskap svarar på frågan.

Andreas Savelli, Försvarsdepartementet: Jag ska försöka reda ut denna oreda så gott jag kan. I nuläget finns det inte någonstans, inte i propositionen eller i något tidigare regeringsbeslut, någon ekonomisk ram för projektet. Däremot finns det ett fastslaget antal på 24 till Sverige och 24 till Norge. Nu väljer Norge att hoppa av, och det mandat som Försvarsmakten har i nuläget för att anskaffa de 24 svenska pjäserna är satt till 24 och villkorat att det finns ett norskt samarbete.

Den tolkning som Regeringskansliet har gjort är att Försvarsmakten i nuläget saknar ett fullt giltigt mandat för att gå vidare med anskaffningen av de 24 pjäserna, i och med att Norge har aviserat sitt avhopp. I ljuset av det har vi sett oss nödgade att få mandat för att fortsätta den svenska anskaffningen. Regeringskansliets bedömning är alltså att även den anskaffningen i nuläget vilar på lite svajig grund utan ett sådant mandat.

Huvudinriktningen för hanteringen av de 24 norska pjäserna, som de har valt att avstå från, är att de ska försäljas till tredje part. Om det lyckas är Regeringskansliets bedömning att det inte bör uppstå någon fördyring i systemet för svensk del. Om en sådan försäljning uteblir kan det naturligtvis uppstå en fördyring för Sverige. Då har vi plötsligt 24 överblivna pjäser att hantera. Regeringskansliet kan helt enkelt inte överblicka i dag hur stor den fördyringen

blir, annat än att vi vågar påstå att den bör vara relativt begränsad och hanterlig.

Utöver fördyringen kommer vi till frågan om vad vi gör om en försäljning uteblir. Det kan vi inte heller överblicka i nuläget. Vi kan bara konstatera att Försvarsmakten inte har uttryckt behov av eller har ekonomi i dag för att förbandssätta ytterligare 24 artilleripjäser. Men vi får som sagt se vad som händer med ett eventuellt utökat materiellt åtagande.

Sammanfattningsvis har vi sett oss nödgade att be om riksdagens bemyndigande för att säkra leveranserna av de 24 svenska pjäserna och får tyvärr i nuläget leva med eller redovisa osäkerheten när det gäller fördyring och vad vi eventuellt gör om vi så småningom sitter med ytterligare 24 stycken.

Överbefälhavaren: Jag vill understryka att vi är helt överens om mandatet med koppling till Archer. Det krävs att ett nytt mandat fattas för hur vi ska gå vidare. I vårt arbete med underlaget för detta har vi också, precis som Andreas ger uttryck för, tittat på att det inte ska ge en kostnadsfördyring för Försvarsmakten. Den är inte med i planeringen nu. Det är en viktig utgångspunkt att ha med sig.

Allt som vi gör gemensamt för att lyckas försälja de andra 24 pjäserna är att betrakta som en hjälp i det arbetet. Det borde alltså vara vårt fokus.

Jag vill också göra ett tillägg när det gäller helikopter 14. Även om det inte är en trivsam historik är det ett projekt som har följts mycket noggrant under den tid som jag har suttit som ÖB, tillsammans med generaldirektören på Försvarets materielverk. Vi har varit inne och vänt i frågan två gånger och övervägt möjligheter och för- och nackdelar med att avbryta projektet. Vi har tittat på när det kommer att leverera operativ effekt, på vilka alternativ vi har och till vilken kostnadsbild. Om jag minns rätt var det senast 2013. Det har lett till, precis som statsrådet gav uttryck för, att vi ska fullfölja.

Som det ser ut just nu kommer de individer som också ska bära helikopterburen sonar att börja införas ungefär vid årsskiftet. Från och med nästa år kommer vi alltså att kunna börja flyga även med den kapaciteten. Till dess tittar vi på möjligheter för hur vi, med hjälp av andra länder, kan få den kapaciteten i vår övnings- och träningsverksamhet. Det är där vi står just nu.

Mikael Oscarsson (KD): Jag undrar bara om det under analysarbetet har skapats klarhet kring de uppgifter som fanns om en nödsignal från en skadad ubåt på svenskt vatten och en radiokommunikation mellan en ubåt och ryska baser i Kaliningrad. Det var en hel del medieuppgifter om det, så det vore intressant att få det klarlagt – liksom om det än så länge under det här året finns några kända kränkningar i luften eller i vattnet.

Överbefälhavaren: I samband med att den informationen kom upp gick Försvarsmakten tillbaka till sin krigsdagbok, och samma sak gjordes när det gäller Försvarets radioanstalt. Man gick igenom alla sändningsföljder och utbyten som hade skett mellan operativa ledare på respektive sida. Vi har ingen sådan information, och därför har vi dragit slutsatsen att vi inte har belägg för att det har förekommit. Det är vi överens om, alltså GD, FRA och jag, när vi har kollat

allting bakåt. Jag kan bara komma till en enda slutsats, nämligen att det inte fanns då. Det kommer någon annanstans ifrån.

Vi har inga rapporter om ytterligare kränkningar. Det finns incidentrapporter eller preliminära incidentrapporter som fortsatt analyseras, och det gäller undervattenssidan. När det gäller flygsidan har vi en misstänkt kränkning denna vecka av fyra tyska Tornado inom ramen för en lufttankningsövning. Den analysen pågår just nu för att föra ihop radardata och se huruvida det har skett eller ej, men inga ryssar heller.

Ordföranden: Då återstår bara för mig att lämna över ordet till vice ordförande Åsa Lindestam.

Avslutning

Vice ordföranden: Tack för det, herr ordförande! Vi har faktiskt tre frågeställare kvar, men eftersom vi fördelar frågorna efter parti och de tre frågeställarna tillhör det största partiet får de tyvärr inte ställa sina frågor om folkförankring, frivillighet, stridsvagnar och civilt försvar. Tack och lov har vi en väldig tur, för vi träffar försvarsministern och ÖB ofta. Ni kommer till vårt utskott, och ni får svara på våra frågor senare. Försvarsministern kanske även får lite interpellationer i dessa frågor i stället.

Vi har förstått att vi går en spännande tid till mötes, både när det gäller Försvarsgruppen som ska övervaka det som händer i framtiden och när det gäller de utredningar vi står inför och ska tillsätta. Samarbeten – fast inte alliansfriheten – ska utvärderas, och då när det gäller personalen. Hur kommer det att se ut med en form av plikt även för kvinnor? Jag tror att vi kommer att följa detta med stort intresse.

Vi har också märkt att vi i den försvarspolitiska inriktningen har tre stora nya saker vi vill satsa på: basplattan, Gotland och ubåt. Det är bra vägar som vi tillsammans i riksdagen står bakom till tre fjärdedelar. Vi har också förstått att säkerheten byggs tillsammans med andra, och det kommer att hända mycket med de samarbeten vi kommer att utveckla. Det gäller speciellt samarbetet med Finland, men också andra länder där vi tar kliv.

Jag vill tacka så hemskt mycket. Tack, försvarsministern, för att du finns här hos oss och svarar på frågor! Tack så hemskt mycket, ÖB, för att du också är här och svarar på frågor! Tack även till kollegor i riksdagen för att ni har suttit här, och till alla andra som finns här inne i salen. Tack även till er tv-tittare! Jag är säker på att detta nu kommer att snurra i tv:n många gånger så att vi kan ta del av de svar vi har fått. Tack för i dag!